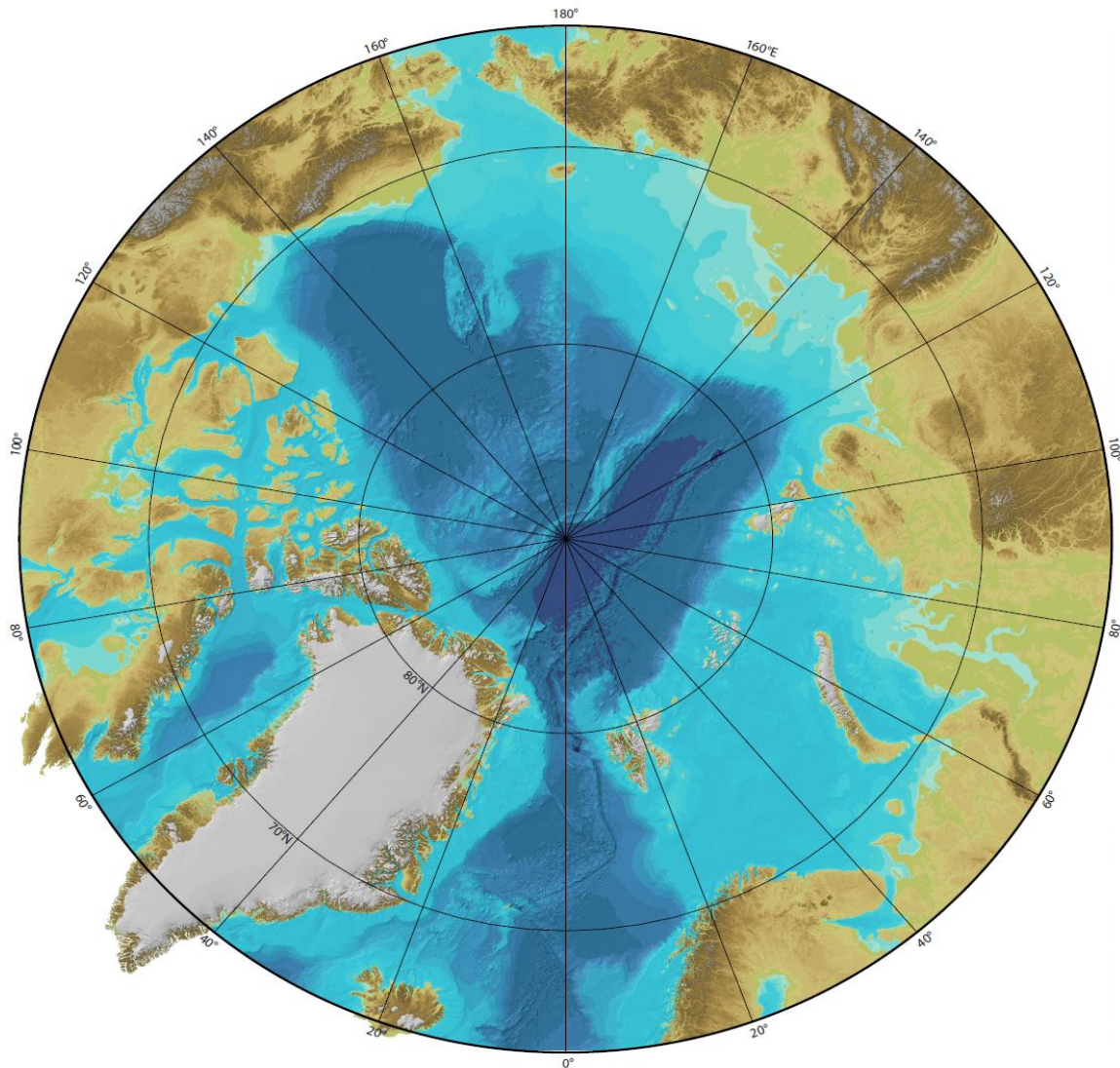

NUNANUT ALLANUT TUNNGASUTIGUT NAALAKKERSUINIKKUT INGERLATSINEQ PILLUGU NASSUIAAT 2015

UKA 2015/14

Suliap normua: 2015 – 532

Allagartap normua: 301919

Saqqaaani assiliaq:

International Bathymetric Chart of the Arctic Ocean (IBCAO)

Issittumi naalagaaffinnit sinerialinnit kiisalu Tysklandimit aamma Sverigemit sinniisoqartumik nunani tamalaanit paasisimasaqartunik pilersitsisoqarluni IBCAO-mi suliniut 1997-imi aallartippoq.

Siunertaq tassaasimavoq itissusermik uuttuinermi nalunaarsukkanik katersinissaq (bathymetry) ingerlatitseqqinnissarlu, Issittumi imarpimmi ilisimatusarluni angalanernit pissarsiarineqarsimasut.

Ilulissani 2008-mi aalajangiineq naapertorlugu nalunaarsukkat taakku Imaani Pisinnaatitaaffiit pillugit Isumaqatigiissut malillugu nunap imartaanik killilersuinermit attuumassuteqarput. Nunaviup toqqavia pillugu suliniut aamma qallunaat LOMROG-imi ilisimasassarsiortut tunniussisunut akuupput.

<http://www.ngdc.noaa.gov/mgg/bathymetry/arctic/arctic.html>

Aallaqqaasiut.....	9
Immikoortoq i: Nunanut allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut naalakkersuisut ingerlatsinerat (Nunanut Allanut Pisorta qarfik).....	12
1. Nunanut Allanut Pisorta qarfiup aaqqissugaanera	13
1.1. Pingaarnertut aaqqissugaanera.....	13
1.2. Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia Københavnimiittoq	14
1.3. Kalaallit Nunaata Bruxellesimi Sinniisoqarfia	14
1.4. Kalaallit Nunaata Washingtonimi Sinniisoqarfia.....	15
2. Naalagaaffeqatigiit Nunanut Allanut aamma Sillimaniarnermut ataatsimoorussamik politikkiat.	17
2.1. Naalagaaffeqatigiit ataatsimeeqatigiittarnerat	17
2.2. Nunanut allanut ministeriaqarfimmik suleqateqarneq	17
2.3. Joint Committee – Peqatigiinnissamik ataatsimiititaliaq	17
2.4. Permanent Committee.....	19
2.5. Issittumi illersornikkut suliasat ingerlanneqarnerat	19
2.6. Imaani pisinnaatitaaffiit pillugit isumaqatigiissut aamma nunaviup toqqavia pillugu suliniut 20	
2.7. Issittoq pillugu Naalagaaffeqatigiit Periusissaat.....	20
3. Issittumi suleqatigiinneq.....	21
3.1. Issittumi Siunnersuisoqatigiit	21
3.2. Piujuartitsineq tunngavigalugu ineriartortitsineq pillugu suleqatigiiffik (SDWG)	22
3.3. Nunat Inoqqaavisa Allattoqarfiat (IPS).....	23
3.4. Islandimik suleqateqarneq	23
3.5. Nunavumik suleqateqarneq	23
4. Nunat Avannarliit suleqatigiinnerat.....	24
4.1. Ukioq siulittaasuuffik 2015	24
4.2. Nunani avannarlerni ministerit suleqatigiit Ilulissani ataatsimiinnerat	24
5. Europami suleqatigiiffik – EU.....	26
5.1. Ataatsimoorussamik nalunaaruteqarneq.....	27
5.2. Aalisarneq pillugu isumaqatigiissut.....	27
5.3. Kattunneq pillugu isumaqatigiissut (OLT-mi aaqqissuussineq).....	27
5.4. Nunani imarpiup akianiittuni nunallu immikkoortuini suleqatigiinneq (OLT).....	28
5.5. Den Europæiske Unionip aamma Kalaallit Nunaata akornanni peqatigiinneq pillugu isumaqatigiissut.....	29

5.6.	'Letter of Intent' – siunniussaqaqarnermik nalunaarut.....	30
5.7.	EU peqatigalugu suliniutitigut suleqatigiinneq	30
5.8.	Nutaarsiassat NAP-NYT bruxelles.....	30
5.9.	Kalaallit Nunaata aamma EU-p akornanni suleqatigiiffisat allat.....	31
6.	Nunarsuarmioqatigiinni suleqatigiinneq – NP.....	34
6.1.	Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit NP-ip Siunnersuisoqatigiivi.....	34
6.2.	Nunat Inoqqaavisa Oqaasissaqarfiinut NP-ip Permanent Forumia.....	34
6.3.	Nunat Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii pillugit Immikkut ilisimasalittut suleqatigiissitat.....	34
6.4.	Nunat Inoqqaavi pillugit NP Nunarsuarmioqatigiinnit 2014-imi Ataatsimeersuartitsinissaa	34
6.5.	Race patsisigalugu immikkoortitsinermut NP ataatsimiititaliaannut (CERD) Danmarkip 20- ssaannik nalunaarusiaanik saqqummiussineq	35
6.6.	Tamanut Tunngasumik Piffissakkaartumik Naliliineq.....	35
6.7.	ILO nr. 169	35
6.8.	World Intellectual Property Organization (WIPO)	36
7.	Nunanik allanik niueqateqarnermi politikki.....	37
7.1.	Nunanik sanilerisanik niueqatigisanillu atassuteqarnerit nukittunerusut	37
7.2.	Nunani tamalaani niueqatigiinnikkut periarfissat aamma aningaasaliinissamik siuarsaanissamut toqqammaviit.....	39
7.3.	Illuatungeriit amerlasuut isumaqatigiissutaat – Nunat avannarliit, EU, il.il.	41
7.4.	Nunat arlallit akornanni isumaqatigiissutit – World Trade Organisation (WTO)	42
7.5.	EU peqatigalugu suliniutitigut suleqatigiinneq	43
8.	Nunani tamalaani uumassusillit assigiinngisitaartuunerat aamma – silap pissusaa	46
8.1.	Nunani tamalaani uumassusillit assigiinngisitaartuunerat	46
8.2.	Nunani tamalaani silap pissusaa	48
9.	Naalakkersuisut Siulittaasuata Naalakkersuisoqarfia (NSN).....	50
9.1.	Københavni Sinniisoqarfimmi ukiumoortumik ukiortaami ilassinneq	50
9.2.	Kalaallit Nunaata, Danmarkip aamma EU-p akornanni Ataatsimoortumik nalunaarutip atsiorneqarnera, kiisalu aningaasalersuinissamik EU-mik isumaqatigiissut.....	50
9.3.	Naalakkersuisut Japanimi Tokyomi inuussutissarsiutitigut pilerisaarinerat.....	52
10.	Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik (PN)	54
10.1.	Imminortarnerit pitsaaliornissaannut tunngatillugu issittormiut suleqatigiinnerat.....	54
10.2.	Uranimik piiaanissaq aamma avammut niuernissaq pillugu maleruagassat	54
10.3.	Peqqinnissaqarfiup Islandimik suleqatiginninnera.....	54
10.4.	Peqqissutsimut pitsaaliuinerimullu aqutsisoqarfik.....	55

11.	Nunatsinni Nakorsaaneqarfik.....	56
11.1.	EuroCat.....	56
11.2.	NordCan	56
11.3.	International Circumpolar Surveillance (ICS).....	56
11.4.	Ingerlatat allat:.....	56
12.	Ineqarnermut, Sanaartornermut Attaveqarnermullu Naalakkersuisoqarfik (ISAN).....	57
13.	Aningaasaqarnermut naalakkersuisoqarfik (AN).....	58
13.1.	Kalaallit Nunaata aamma EU-mi nunat akornanni inuk pillugu nalunaarsukkanik paarlaasseqatigiinneq.....	58
13.2.	Kalaallit Nunaanni inuk pillugu paasissutissanik suliarinninneq.....	58
13.3.	Nordic Built Cities	58
13.4.	Nunap assiliorneq pillugu nunani avannarlerni suleqatigiinneq, geodata	58
13.5.	Nunap assinganik nunallu sananeqaataanik inerisaaneq pillugu Koreamik Kujallermik suleqateqarneq.....	59
13.6.	Nunap assingi ilusilersukkat nutaat.....	59
13.7.	Illunik kulturikkut kingornussanik ineriartortitsineq allannngutsaaliuinerlu.....	59
13.8.	Ilisimatusarfik Zackenberg	60
14.	Aatsitassanut Ikummatissanullu Naalakkersuisoqarfik (AIN)	61
14.1.	Aatsitassanut tunngasutigut ineriartorneq.....	61
14.2.	Nunat arlallit ingerlataat.....	62
14.3.	Illugiilluni ingerlatat	62
15.	Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfik (APNN)	64
15.1.	Atlantikut Avannaani Aalisarnermut Ministerit Ataatsimeeqatigiittarnerat – NAFMC.....	64
15.2.	Atlantikut Avannaata Kitaani Aalisarneq Pillugu Suleqatigiiffik – NAFO	66
15.3.	Atlantikut Avannaata Kangiani Aalisarneq pillugu Kommissiوني – NEAFC.....	67
15.4.	Atlantikut Avannaani Kapisillit Piujuartinneqarnissaannik Suleqatigiiffik – NASCO.....	68
15.5.	Aalisarneq pillugu EU-mik isumaqatigiisummut tapiliussaq	69
15.6.	Kalaallit Nunaata Rusland-illu akornanni aalisarneq pillugu isumaqatigiisut 2015-imullu tapiliussap naammassineqarnera.....	70
15.7.	Norgep Kalaallit Nunaatalu akornanni 2015-imut Isumaqatigiisummut tapiliussamik ingerlatsinissaq kiisalu Aalisarnermut isumaqatigiisut.....	70
15.8.	Kalaallit Nunaata Savalimmiullu Aalisarneq pillugu Isumaqatigiisutaat 2015-imullu isumaqatigiisummut tapiliussaq.....	71
15.9.	Islandimiut Kalaallillu Aalisarneq pillugu ataatsimoorlutik ataatsimiititaliaat.....	71

15.10.	Kalaallit Nunaata, Islandip Jan Mayneillu akornanni imartani ammassat pillugit Kalaallit Nunaata, Islandip Norgellu isumaqatigiissutaat	72
15.11.	Aalisarnermut, Aalisakkanik tukertitsiveqarnermut, Nunalerinnermut, Inuussutissanut Orpippassualerinnermullu Nunani Avannarlerni Ministerråd-i – MR-FJLS.....	72
15.12.	Atlantikup Avannaani Miluumasut Imarmiut pillugit Suleqatigiiffik – NAMMCO.....	75
15.13.	Nunat tamalaat Arfanniarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuat IWC	76
15.14.	Uumasunik Nungutaanissamik Ulorianartorsiortunik Niuerneq pillugu Isumaqatigiissut (CITES) 77	
15.15.	Pinngortitap Allannngutsaaliornera pillugu Nunat Tamalaat Kattuffiat – IUCN.....	78
15.16.	Qilalukkat Qaqortat Qernertallu pillugit Ataatsimoorussamik Kommissioni – JCNB.....	79
15.17.	Oslomi isumaqatigiissut.....	79
15.18.	Nannut pillugit Joint Kommissioni – JCPB.....	80
15.19.	Aalisakkanit tunisassiat saniatigullu tunisassiat pillugit niueqatigiinnermi isumaqatigiissut EU-p aamma Kalaallit Nunaata akornanni 2014-mi isumaqatigiissutaasoq	80
15.20.	World Animal Health Organization – OIE	81
15.21.	Ingerlatat allat:.....	81
16.	Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Niuernermullu Naalakkersuisoqarfik (ISNN).....	82
16.1.	Nunat arlallit ingerlataat.....	82
17.	Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermut Isumaginninnermullu Naalakkersuisoqarfik (ININ).....	85
17.1.	Malmø, Sverigemi Nunat Avannarliit Oqalliffiat 2014.....	85
17.2.	Inuit Circumpolar Council (ICC), Inuvik, Canada	85
17.3.	NP Innarluutillit pillugit ataatsimiititaliaani Genève, Schweizimi misilitsinneq.....	85
17.4.	Arnanut assigiinngissitsinerit suulluunniit tamaasa atorunnaarsinneqarnissaat pillugu NP isumaqatigiissutaanni misilitsinneq, (CEDAW), Genève, Schweiz.....	86
18.	Pinngortitamut, Avatangiisinut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfik (PAIAN) .	87
18.1.	Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi	87
18.2.	Issittumi illersorneqarnikkut suliassat ingerlanneqarnerat.....	87
18.3.	Issittumi Imartat Illersorneqarnerat (PAME)	88
18.4.	Silap pissusaa pillugu isumaqatigiissut (UNFCC)	89
18.5.	Oslo-Parisimi isumaqatigiissut (OSPAR).....	89
18.6.	SE4ALL (Sustainable Energy for All).....	90
19.	Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik (IKIIN).....	91
19.1.	Ilinniartitaaneq	91
19.2.	Kultureqarneq	92

19.3. Ilisimatusarneq 93

AALLAQAASIUT

Ukiuni makkunani nunanut allanut politikkikkut suliaasaq pingaaruteqartoq tassaavoq, Kalaallit Nunaata aamma Issittup nunanit allanit soqutigineqarnerisa, Kalaallit Nunaata aamma kalaallit inuussutissarsiortut aningaasaqarnikkut periarfissaannut annertunerusumik tutsinneqartarnissaasa qulakkeerneqarnissaa. Nuannersumik eqqumaffigineqarnerup taassuma pilersinnissaanut allanngutsaaliornissaanullu nammineerluta peqataasinnaavugut.

Ukiumi qaangiuttumi Naalakkersuisut danskit kunngikkormiut peqatigalugit Japanimi inuussutissarsiordermi pilersaarinermi annertunerusumi peqataapput. Tikeraarneq Japanimi annertuumik nuannersumik eqqumaffiginnilersitsivoq, aammalu taamatut pilersaarineq Kalaallit Nunaata Japanimi "ilisarismaneqarneranik" annertunerulersitseqataavoq, aalisakkanik aammalu aalisakkanit tunisassianik atuisut akornanni, kisiannili aamma takornariartalerumaartussat aammalu – inuussutissarsiordermi, ilisimatusarnermik suliaqartut aammalu suliaasaqarfinni allani – suleqatissaasinnaasut, akornanni.

Suliaasaqarfik Issittumi pingaartumillu Kalaallit Nunaanni annertusiartortumik nunarsuarmiit ukkatarineqartoq tassaavoq silap pissusaanut suliaasaqarfik, tassani nunarsuarmi silap pissusaani allannguutit annertuut aallartereersut, avatangiisitsinnut ersarissorujussuarmik uuttoorneqarsinnaasumillu sunniuteqarlutik. Tamanna inooriaasitsinnut, pitsaasumik pitsaanngitsumillu, sunniivoq.

Silap pissusaani ajornartorsiutinut tunngatillugu soqutiginnilersitsiniarnermut peqataanissamut Kalaallit Nunaat akisussaaqataavoq.

Ilisimatuut nunarsuarmi pikkorinnerpaat ilaasa, nunarsuarmi innuttaasut siunissami

unammilligassanik annertoorejussuarnik atugaalertussanik paasinninnissaanut iluaqutaasinnaasumik, qaffasissumik pitsaassuseqartumik ilisimatusarnermi paasisaqartitsinnaanissaannut, pinngortitap avatangiisillu najukkatta iluaqutaasinnaanissaanut Kalaallit Nunaat aamma akisussaaqataavoq.

Decembarimi nunarsuaq tamakkerlugu silap pissusaa pillugu ataatsimeersuarnermi tullermi pisussami Frankrig tikeraartitsisuussaavoq. Kalaallit Nunaat taamaalilluni danskit nunanut allanut ministereqarfiat peqatigalugu 2015-imi martsimi Ilulissani franskit nunanut allanut ministeriata tikeraarneranut tikeraartitsisuusvoq, tassani silap pissusaata allanngoriartornerata ullumikkut Kalaallit Nunaannut, kisiannili aamma ukiuni aggersuni immap qaffakkiartornera eqqarsaatigalugu nunarsuup sinneranut, annertoorejussuarmik sunniuteqarnera pillugu soqutiginninnerup annertunerulersinnissaanut periarfissaqarluta.

Aamma tassani Kalaallit Nunaata erngup nukinganik annertusaanerata pingaaruteqartorujussuup, nunani tamalaani maligassiuinermut assersuutissaasup saqqummiunnissaanut periarfissaqarpugut.

Tikeraarneq taamatut ittoq, silap pissusaata allanngoriartornerata, kinguaariit kingulissatta nammagassaata, pakkersimaarneqarnissaanut nunanit tamalaanit pitsaasumik tapersersuisinnaanissamut, nunatsinnit tapersiissutaavoq pingaaruteqartoq.

Peqatigisaanik silap pissusaata allanngoriartornera aamma Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiutinik nutaanik suliffissanillu periarfissiivoq, tamannalu aatsitassarsiorderfinnik ingerlatsinerup iluani aamma aalisakkanik nutaanik aalisarnerup iluani

misigiartuaalertussaavarput. Periarfissat taakkua tikilluaquagut.

Taamaattoqassappat aatsitassarsiornermut suliaasaqarfiup iluani aamma aalisarnerup iluani nunani tamalaani annertuumik suliniuteqarnissaq pisariaqarpoq; aatsitassarsiornermut suliaasaqarfiup iluani soqutiginnittoqarnissaa aningaasaliisoqartarnissaalu qulakkeerniarlugit, aammalu aalisarnerup iluani sinerissatta avataani aammalu imaani sumiiffinni atueqatigiiffisartakkatsinni aalisarnermi peqataanitsinnut nunani tamalaani nutaanik pitsaanerusunillu killissaliussanut atugassarititaasunik qulakkeeriniarluni.

2015-imi juulimi Kalaallit Nunaata, issittumi naalagaaffiit allat issittup imartaanut sineriaqartut "Issittup Imartaani Aalisarneq pillugu nalunaarut"-imi isumaqatigiissuteqarfigai, issittup imartaata maleruagassiivigineqanngitsumik aalisarfigineqarnissamut illersorneqarnissaa tassani siunertaalluni. Nalunaarut Issittup Imartaani nunat tamalaat imartaanni maleruagassiivunngitsumik inatsisinillu unioqutitsilluni aalisarnermik pinngitsoortitsisussamik, issittumi imaani itisuumi aalisarneq pillugu nunani tamalaani pisussaaffiliisumik isumaqatigiissuteqarnissamut, alloriarneruvoq pingaaruteqartoq. Naalagaaffiit sineriaqartut akornanni suliap ingerlanera aammalu aalisarnermut periarfissaalersinnaasut, nunanit aalisarnermik ingerlatsiviusunit Issittup avataaniittunit, ilanngullugu Asien, annertooujussuarmik malinnaaffigineqarpoq.

Qalasersuup imartaanut tunngatillugu Danmarki aamma Kalaallit Nunaat peqatigillutik 2014-imi decembarimi, Kalaallit Nunaata avannaani nunavittamut piumasaqaateqarput. 2015-imi aasaanerani Rusland qalasersuarmut tunngatillugu sumiiffimmu assingusumik saqqummiilluni tunniussivoq. Danmarkip/Kalaallit

Nunaata aamma Ruslandip ujarassiornikkut uppernarsaatai eqqortuunersut naliliinissamut FN-ip Nunavittat Killeqarfiinut Isumalioqatigiissitaa tassani naliliisussaavoq, tamatumalu kingorna inaarutaasumik killeqarfimmik aalajangiinissamut tunngatillugu suleqatigiit marluk akornanni isumaqatiginninniarnert aallartinneqartussaassasut ilimanaateqartorujussuuvuq. Suliap ingerlanera taanna maannakkut aallartinneqarpoq, ukiorpassuillu ingerlasinnaalluni, kisianni suliap ingerlanera taanna Kalaallit Nunaannut pingaaruteqartorujussuarnik sunniuteqartussaavoq.

Imminut napatittumik aningaasaqarnerup angunissaanut suliaqarnermi, Nunanut Allanut Pisortaqaqarfiup aallussinera niuernermet aammalu nunanik allanik aningaasaqarnikkut suleqateqarnermut piumasaqaatinut killissaliussat nalinginnaasut tungaannut sangutikkiartuaarneqariartorpoq. Tamanna naalackersuisooqatigiinnissamut isumaqatigiissummum december 2014-imeersumut naapertuuppoq.

Pisuussutinik uumassusilinnik aamma uumaatsunik atuineq piujuartitsisumik tunngaveqartumik pissasoq, Naalackersuisut tunngavigaat pingaaruteqartoq.

Ukiumi qaangiuttumi Naalackersuisut aamma kalaallit puisinniartarnerannut EU-mi paasinninnissamik angusaqarnissaq pingaartissimavaat. Europami niuerfik ullut ilaanni kalaallit puisinniarnermik inuussutissarsiuteqarnerannut isertitaqarfissatut naleqquttumik atorneqaqqissinnaalissasoq Naalackersuisut neriuutigaat.

Kalaallit Nunaanni avammum tuniniaanermik suliaqarnerit tapersorsornissaannut, pisortat taperseeqataaffigisinnaasaanni, nunanut allanut suliaasaqarfik pingaaruteqartumik

suliassa qarpoq. Tassani pingaartumik pineqarput ukiuni aggersuni avammut niuernermi niuerfinni ilanngaasiinermut akigititat suliffeqarfiit avammut niuerneramik suliaqartut unammillersinnaassuseqarnerannik sunniisartut, kiisalu ataatsimut isigalugu kalaallit tunisassiaannik nittarsaassinermut tunngatillugu.

Kalaallit Nunaata inuussutissarsiornermi soqutigisai aammalu suliffissanik pilersitsisarnissaq nunanut allanut suliassa qarfimmi pingaaruteqartutut sammineqassasut, naalakkersuisooqatigiinnissamut isumaqatigiisummi pingaartinneqarpoq. Suliassa qarfimmi tassani suleqativut nunanit allaneersut suleqatigalugit Kalaallit Nunaata

iluaqutissartaasunik annertunerusunik – aamma aningaasaqarnikkut – angusaqartarnissaanut periarfissa qarfiusut pingaaruteqarput.

- Vittus Qujaukitsoq
Nuuk, august 2015

AAQQISSUUNNERA

Nunanut allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaat 2015 tassaavoq ukiumi kingullermi immikkoortuni pingaarutilinni Naalakkersuisut suliniutaasa killiffiat, kiisalu siunissami qaninnermi ineriartornermi ilimagisat. Ukiut siuliinisulli nassuiaat suli marlunnik immikkoortorta qarpoq: Immikkoortoq I-imi nunanut allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut ingerlatsinerami

sammisat pingaarutillit qanoq ittuuneri sammineqarput, Immikkoortumilu II-mi oqartussa qarfiit nunanut allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut ingerlatsinerami sammisaat, taakkunani ingerlatat nunarsuarmioqatigiit imminnut qanilliar tornerannik annertusiartuinnartumik sunnerneqalersimasut sammineqarlutik.

Aaqqissuineq ulloq 16. juni 2015
naammassineqarpoq.

IMMIKOORTOQ I: NUNANUT ALLANUT
TUNNGASUTIGUT NAALAKKERSUINIKKUT
NAALAKKERSUISUT INGERLATSINERAT (NUNANUT
ALLANUT PISORTAQARFIK)

1. NUNANUT ALLANUT PISORTAQARFIUP AAQVISSUGAANERA

1.1. PINGAARNERTUT AAQVISSUGAANERA

Naalakkersuisut naalakkersuisooqatigiinnermi isumaqatigiissutaat aallaavigalugu nunanut allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut ingerlatsinermi pingaaruteqartoq tassaavoq Kalaallit Nunaat aamma Issittoq pillugu nunat allat soqutiginninnerat Kalaallit Nunaannut aamma Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiortunut aningaasaqarnikkut periarfissanut timitalernissaata qulakkeerneqarnissaa. Aningaasarsiornikkut imminut napatilernissamut sulinermi Nunanut Allanut Pisortaqarfiup aallussinera niuernermit aamma nunanik allanik aningaasarsiornikkut suleqatigiinneq pillugu sinaakkutissatigut piumasaqaatinut nalinginnaasunut sangujartuinnarpoq. Nunanut Allanut Pisortaqarfiup akisussaaffeqarfiata agguarneqarnera, maannakkut Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Niuernermullu Naalakkersuisoqarfik peqatigalugu inissisimasoq, nunanut allanut tunngasuni inuussutissarsiornikkut isiginninneq pillugu qaninnerusumik suleqatigiinnermut iluaqusiivoq.

Maannakkut naalakkersuisooqatigiinnermi isiginiarneqartoq taamaattumik tassaavoq nunani tamalaani niueqatigiinnikkut periarfissat aamma aningaasaliisarnerup siuarsarnissaata immikkut qulakkeerneqarnissaat. Nunani allani niuerfinni akitsuuserinermi akigititat Kalaallit Nunaanni suliffeqarfiit avammut niueruteqartut unammillersinnaassusiannut sunniuteqarmata taamaalillunilu tunisassianik tunisaqarsinnaassusermut, nunanik allanik Kalaallit Nunaata toqqaannartumik aalisarnikkut niuerneranik siuarsaanissaq siunertaralugu, niuernikkut pissutsivinnik qulaajaasunik misissuinerit naammassineqarnissaannik pisariaqartitsineq aamma naalakkersuisooqatigiinnermi isumaqatigiisummi

allaaserineqarsimavoq. Sulinerup taassuma naammassineqarnissaanut aningaasanik 2015AI-miit immikkoortitsisoqarpoq. Nunanut Allanut Pisortaqarfik niuerneq pillugu naalakkersuinikkut ingerlatsinerup misissorneqarnissaata naammassineqarnissaanut assigiinngitsuneersunit katiterneqartumik suleqatigiisitamik pilersitsisimavoq.

Kalaallit Nunaat maannakkut Bruxellesimi aamma Washington, D.C.-mi namminerisaminik sinniisoqarfeqarluni nunani tamalaani najuuppoq. Sinniisoqarfiit taakku nunanut tiguisunut Kalaallit Nunaata soqutigisai isumagai. Washington D.C.-mi Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfiani 2015-mi Visit Greenlandi suleqatigineqalerpoq, taanna maannakkut aamma Kalaallit Nunaata sinniisoqarfianiilerluni.

Inuussutissarsiutinik siuarsaajuarneq aamma Kalaallit Nunaanni suliffinnik pilersitsinissap qulakkeerneqarnissaanut iluaqutaasumik niueqatigiinnerup annertusineqarnissaa annertuumik pisariaqartinneqarpoq – aamma nunanik allaniit, pingaartumik Asiamiit, Kalaallit Nunaannut aningaasaliinerit qulakkeerneqarnissaannut. Issittumi naalakkersuinikkut oqaluuserisassat annertusiartorneri aamma Asiami naalagaaffiit pissaanillit Kalaallit Nunaannik nunarsuullu immikkoortuanik tamaaniittunik soqutiginninnerisa annertusiartornerat naapertorlugu Asiami nunanut atasuteqarnerup pissutsillu attatiinnarnissaat ineriartortinnissaallu pingaartinneqassaaq, taamaalilluni Kalaallit Nunaannut soqutiginninneq aamma Kalaallit Nunaannut aalajangersimasumik aningaasaqarnikkut periarfissatigullu timitalerneqarniassamat. Tamanna pingaartumik immikkorluinnaq Kinamut atuuppoq.

Suliffissaaleqineq akiorniarlugu Kalaallit Nunaannut aningaasaliinerit qulakkeerniarlugit suli siunnerfeqarnerusumik sulinissarpit pisariaqarpoq (pingaartumik attaveqaatit aatsitassatigullu ingerlatsinerup iluanni) aamma kalaallit tunisassiaannik avammut niuerneq (pingaartumik aalisakkanik ingerlataqarnerup iluani).

Nunani allani peqatigisatsinniit annertunerujussuarmik iluaquteqarnissamut periarfissaqarpoq, soorlu ullumikkut EU-mut naleqqiullugu taamaattoqartoq. Naalakkersuisooqatigiinnissamut isumaqatigiissummi allassimavoq nunanut sanilitsinnut qaninnerusunut aamma angusaqarfigerusutatsinnut niueqatigisatsinnut nunanut allanut Kalaallit Nunaat atassuteqassasoq. Nunanut allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut ingerlatsinermi periusissiap 2011-meersup saqqummiunneqarneranili niueqatigiinnikkut peqatigisatsinnik qaninnernut attuumassutitta inerisarnissaanut Naalakkersuisut sulisimapput.

Kalaallit Nunaata inuussutissarsiornikkut soqutigisai annertuumik pingaartinneqarlutik aamma Kalaallit Nunaanni suliffinnik siunissami ungasinnerusumi pilersitsinissamut iluaqutaasunik taamatut periusissiami aallaaveqarneq aallaavigalugu Washington, D.C.-mi sinniisoqarfimmik 2014-mi Naalakkersuisut ammaasimapput, aamma Islandi Kalaallit Nunaanni generalkonsulatimik 2013-mi ammaasimalluni. Ingerlaneq taanna ingerlaannassasoq suli pilersaarutaavoq.

Washington D.C.-mi Sinniisoqarfik suli inerisarneqarpoq, USA-mi aamma Canadami avammut niuerneq siuarsarniarlugit aamma aningaasaliinnaasut kajumilersinniarlugit. AI15-imi ukiuni missingersuusiorfiusuni 2017-imiit sulianik suliarinnittumik atorfinitsitsisoqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

1.2. KALAALLIT NUNAATA SINNIISOQARFIA KØBENHAVNIMIITTOQ

Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfiata København-imiittup Naalakkersuisut allaffissornikkullu suliakkiissutit Danmark-imi Danmark-imiillu isumagineqarsinnaasut naapertuuttumik suliarisarpai. Ataatsimoortumik aningaasartuutit Naalakkersuisut Siulittaasuata Naalakkersuisoqarfiani aningaasaliissutit malillugit akilersorneqarput. Nuummi naalakkersuisoqarfiit/aqutsisoqarfiit sinnerlugit sulianik suliarinninnermut tunngatillugu isumalluutitigut atuineq naalakkersuisoqarfinnit/aqutsisoqarfinnit akisussaasunit akilerneqartarput. Sinniisoqarfiup nunanut allanut tunngasuni suliassai pingaartumik naalagaaffinnut allanut attaveqartarnermut pingaartumik tunngasuvoq, tassunga ilanngullugu Kalaallit Nunaat pillugit paasissutissiiniarluni ataatsimiisitsinerit. Aammattaaq sinniisoqarfimmi sulisut ilaasa erseqqinnerusumik isumaqatigiissuteqarnikkut sulianik nunanut allanut tunngasunik suliarinninnermik isumagisaqarput.

1.3. KALAALLIT NUNAATA BRUXELLESIMI SINNIISOQARFIA

Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia Danmarkip kunngikkoortumik Belgiami ambassadeanut atatillugu 1992-imi pilersinneqarpoq. Sinniisoqarfik danskit EU-mut ataavartumik aallartitaqarfiannik, Belgiami danskit Ambassadeannik aamma Savalimmiut Sinniisoqarfiannik illoqateqarpoq.

Bruxellesimi sinniisoqarfik Kalaallit Nunaata EU-mi oqartussani erseqqissuunissaanik soqutigisaanillu isumaginnippoq, tassunga ilanngullugit OLT-mi siulersuisuni ilaasortatut sulineq. Suliassani pingarneq tassaavoq EU-mut attuumassuteqartuni Kalaallit Nunaata

isumaqatigiissutaanut tunngasutigut
Naalakkersuisunut siunnersortaaneq.

Bruxellesimi Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfiani sulisut tassaapput sinniisoqarfimmi pisortaq, taaguuteqartoq ministerrådi aamma fuldmægtigi taaguuteqartoq ambassadimi allatsi. Aallartitat marluullutik diplomatitut inissisimapput. Aamma allatsimik atorfinitsitsisoqarsimavoq. 2002-mili suliffimmik misiliisumik aalajangersimasumik atorfinitsitsisoqartalersimavoq. Suliffimmik misiliisoqartitsineq imatut aaqqissuunneqarsimavoq ukiup affakkaartumik nutaamik atorfinitsitsisoqartarluni. Piomasagaatigineqarpoq suliffimmik misiliisut tamarmik Universitetimi bacheloritut angusisimassasut aamma kandidatitut ilinniarnerminni suliffimmik misiliinertik atorsinnaassallugu. 2015-ip qiteqqunnerani suliffimmik misiliisimasunit 24-nit katillugit 16-it kalaaliusimapput universitetimi ilinniartut qaammatini arfinilinni suliffimmik misiliinertik naammassisimallugu. Ulloq manna tikillugu ilinniartut marluk Ilisimatusarfimmeersut suliffimmik misiliisimapput.

Kalaallit Nunaata Bruxellesimi Sinniisoqarfiata makku suliassarai:

- Namminersorlutik Oqartussat sulinerisa Europaparlamentimik, EU kommissionimik aamma Rådimik suleqateqarnerat Bruxellesimi ersarissuunissaata qularnaarneqarnissaat.
- Namminersorlutik Oqartussat EU-mi nunanik ilaasortanik Bruxellesimi ambassadørinik naleqquttunik aamma sunniiniartartunik naleqquttunik attaveqarnerat.
- OLT-mi siulersuisuni Namminersorlutik Oqartussat sinniisuat Bruxellesimi qullersaqarfeqartoq.

- Suliassat Kalaallit Nunaata aamma EU-mi suliffeqarfiit akornanni ataqtigiissaarnerat.
- Sinniisoqarfik ulluinnarni danskit EU-mi sinniisoqarfiannik attaveqarpoq, tassani suliassat Kalaallit Nunaannut tunngassuteqartut ataqtigiissaarneqarlutik.
- Sinniisoqarfik ilinniagaqartunut inuusuttunut Kalaallit Nunaata nunanut allanut tunngasunik politikikkut suliaqarneranik soqutigisalinnut "ilinniarfiuvoq".
- Kiisalu Sinniisoqarfiup akuuffigai ambassadeqarfiit kattuffiillu Issittumut tunngasunik suliassaqarfimmi suleqatigiinnerit sunniiniarnerillu Bruxellesimi ingerlanneqartut.

1.4. KALAALLIT NUNAATA WASHINGTONIMI SINNIISOQARFIA

Inatsisartut 2013-mi Ukiakkut ataatsimiinnerannut atatillugu Washington, D.C.-mi sinniisoqarfimmik ammasoqassasoq akuerineqarpoq, Kalaallit Nunaata sinniisuatut toqqarneqartoq 2014-ip aallartinnerani Washington, D.C.-mut tikippoq sinniisoqarfik aallartinniarlugu pilersinniarlugulu. Kalaallit Nunaata sinniisoqarfia septembarip 24-ani 2014-imi USA-mut tikeraarnermi Naalakkersuisut Siulittaasuannit pisortatigoortumik ammarneqarpoq. Kalaallit Nunaata sinniisoqarfia danskit ambassadeqarfiani namminerisaminik ineqarpoq.

USA-mi Issittoq pillugu eqqartuineq annertusiartuinnartumik soqutigineqalerlunilu pingaaruteqaleriartorpoq, aamma Kalaallit Nunaata isumai soqutigisaalu siaruartinnissaat isumaginissaallu siunertaralugu Amerikap Avannarliup nunataani sinniisoqarnissaq Kalaallit Nunaata soqutigisaraa. Issittumi Siunnersuisoqatigiinni siulittaasuuffik ukiunut

marlunnut tulliuuttunut april 2015-imi USA-mit tiguneqarpoq, taamaattumillu USA-p Issittumi ingerlatani annertusiartortillugit piareersarnera naapertorlugu USA-mut Kalaallit Nunaata soqutigisai isumagissallugit pissusissamisoorluni. Naalackersuinikkut ingerlatsinikkuinnaanngitsoq, kisianni aamma niuernerpalaartumik, aningaasarsiornikkut, kulturikkut ilisimatuussutsikkullu soqutigisat sulii inerisarnissaat Kalaallillu Nunaata, tassanilu periarfissaareersut, Amerikami niuerfiusunut erseqqinnerulersinnissaa pingaarpoq.

Pilersaarutaavoq Bruxellesimi sinniisoqarfittut pisoqarnera malillugu sinniisoqarfik inerisarneqassasoq. Aaqqissuinerup inaarneqalernerani sulisunut ikiortissanut tunngasut, soorlu allatsi aamma suliffimmik misiliisoq (ilinniagaqartoq) Nunanut allanut ministereqarfik peqatigalugu naammassineqalerput. Canadamut saniatigut piginnaatitsinissaa aamma aallartisarneqarpoq.

2. NAALAGAAFFEQATIGIIT NUNANUT ALLANUT AAMMA SILLIMANIARNERMUT ATAATSIMOORUSSAMIK POLITIKKIAT

2.1. NAALAGAAFFEQATIGIIT ATAATSIMEEQATIGIITTARNERAT

Danmarkip ministeriunerata, Savalimmiut naalakkersuisuisa siulittaasuata aamma Nunatsinni Naalakkersuisut Siulittaasuata akornanni naalagaaffeqatigiit ukiumoortumik ataatsimeeqatigiitparput, nunallu naalagaaffeqatigiit pingasut tullerijaaarlugit ataatsimiiffigisarlugit. Naalagaaffeqatigiit ataatsimeeqatigiinnerat kingulleq Savalimmiuni juni 2014-imi ingerlanneqarpoq.

Peqatigisaanik atorfilittatigut immikkoortumik illugiillutik atorfilittat ataatsimiitparput Statsministeriap Naalakkersuisoqarfiani pisortap, Naalakkersuisut Siulittaasuata Naalakkersuisoqarfiani pisortap aamma Lagmandip allaffiani naalakkersuisoqarfimmi pisortap akornitigut.

Naalagaaffeqatigiit ataatsimiinneranni ilaatigut inuussutissarsiornikkut siuarsaanerit, aningaasaqarnermut tunngasut, Issittumi Siunnersuisoqatigiit, Issittup Imartaani avataasiorluni aalisarneq, nunanut allamiunut tunngasutigut Kalaallit Nunaata suliniutit annertuut pillugit inatsisaa, Kalaallit Nunaanni inatsisitigut ataataqanngitsut, kiisalu naalagaaffeqatigiinnermut ataatsimoorussamik soqutigisat allat eqqartorneqarput.

Naalagaaffeqatigiit tulliani ataatsimiinnissaat pilersaarutaavoq Kalaallit Nunaanni aggustimi 2015-imi ingerlanneqassasoq.

2.2. NUNANUT ALLANUT MINISTERIAQARFIMMIK SULEQATEQARNEQ

Nunanut allanut ministeriaqarfiup aamma Nunanut Allanut Pisortaqaarfiup akornanni oqarasuaatikkut aamma/imaluunniit video atorlugu aalajangersimasumik ataatsimiittarnikkut suleqatigiilluarneq ingerlateqqinneqarpoq illuatungeriinnit naammagineqartumik.

Nunanut allanut aamma sillimaniarnikkut ingerlatsineq atorfilittanit inuttaqartoq Naalakkersuisut Siulittaasuata Naalakkersuisoqarfiani pisortamit aqunneqartoq Nunanut allanut ministereqarfimmik 2014-imi ataatsimeeqateqarsimangilaq.

Naalakkersuisut siulittaasuata aamma nunanut allanut ministeri 2014-imi toqqaannartumik arlaleriarlutik ilaatigut Issittumi Siunnersuisoqatigiit, IWC, puisit pillugit suliaq il.il. pillugit ataatsimiittarsimapput.

2013-imut aningaasanut inatsimmi aalajangiisoqarneratigut Nunanut Allanut Pisortaqaarfik 2014-imi Nunanut allanut ministereqarfik suleqatigalugu Washington, D.C.-mi Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfianik ammaavoq. Tamanna pivoq september 2014-mi Washington, D.C-mi pisortatigoortumik ammaanersiortoqarneratigut. Nunanut Allanut Pisortaqaarfiup aamma Nunanut allanut ministeriaqarfiup akornanni allaffissornikkut oqalliffimmi tamatuma kingorna Washington, D.C-mi Sinniisoqarfimmik pilersitsinissamut pilersaarusioneremut atatillugu apeqqutit suli naammassineqanngitsut oqallisigineqarsimapput.

2.3. JOINT COMMITTEE – PEQATIGIINNISSAMIK ATAATSIMIITITALIAQ

Kalaallit Nunaata/Danmarkip aamma USA-p akornanni Joint Committeemik pilersitsineq aggsti 2014-imi ukiunik qulinngortorsionera malunnartinneqarpoq. Kalaallit Nunaata USA-llu akornanni suleqatigiinnerup sakkortusineqarnissaa, taamaalluni Amerikamiut nunami maani najuunnerisa Kalaallit Nunaannut naleqarnerulersinneqarnissaa Joint Committeep (JC) suliasaraa. Kalaallit Nunaata USA-llu imminnut attuumassuteqarnerat sakkutuut nunatsinniisinnegarnernannik taamaallaat tunngaveqartinneqassanngitsoq tamatumami qulakkeerneqassaaq.

Joint Committeemi ukiumoortumik ataatsimiinneq ulloq 7. oktober 2014-imi Washington, D.C.-mi ingerlanneqarpoq, USA siulittaasutut aggersaasimalluni. Aallartitat Amerikami Ambassadorimit Rufus Giffordimit, Washington, D.C.-mi Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfiani pisortaq Inuuteq Holm Olsenimit kiisalu danskit Ambassadoriannit Kim Jørgensenimit aqunneqarput.

Joint Committeemi suleqatigiinneq pingaarnertut ingerlatani aallunneqarput: oqaatsit, ilinniartitaaneq, ilisimatusarnek kiisalu niuernikkut aningaasarsiornikkullu ineriartorneq. Sammisat taakku iluanni suleqatigiinneq suleqatigiissitani pingasuni aqqissuunneqarsimavoq:

- Ilinniartitaaneq oqaatsillu pillugit suleqatigiissitaq, nunat tamarmik suleqatigiissitami ataatsimik ilaasortaatitaqarlutik. Kalaallit Nunaat suleqatigiissitami aalajangersimasumik siulittaasuutitaqarpoq.
- Ilisimatusarnek pillugu suleqatigiissitaq, Kalaallit Nunaat Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfikkut ilaasortaatitaqarluni.

- Aningaasarsiornek pillugu suleqatigiissitaq, Washington, D.C.-mi Sinniisoqarfimmit Kalaallit Nunaat sinniisoqarluni.

Ilinniartitaaneq oqaatsillu pillugit suleqatigiissitaq Joint Committeemi marlunnik nutaanik suliniuteqarpoq: kalaallisut tuluttullu oqaatsinik ujarlerfissiaq pillugu suliniut "Greenlandic-English Dictionary Project" kiisalu "North Atlantic Cross Border Law Cooperation Project". Suliniut siulleq tassaavoq Oqaasileriffiup aamma University of Chicagop akornanni suleqatigiinneq, oqaatsit nunallu akornanni attuumasut nunallu aqqi isiginiarneqarlutik kalaallisut-tuluttut oqaatsinik ujarlerfissiamik suliaqarnissaa siunertaalluni. Suliniutip aappaa inatsisit aamma nungusaataannngitsumik ineriartorneq isiginiarlugit inatsisilerinikkut ilinniartitaanerup iluani arlariinnit suleqatigiinnermut tunngasuvoq. Suliniummi Issittumi inatsisit aamma Kalaallit Nunaat immikkut isiginiarneqarput.

Ilisimatusarnek pillugu suleqatigiissitap "Transatlantic Telehealth Research Network" nutaaq akuerisimavaa, tassani siunertaalluni Issittumi telemedicinip iluani ilisimatusarnikkut suleqatigiinnermik pilersitsinissaaq.

Aningaasarsiornek pillugu suleqatigiinneq siusinnerusukkut niuernermut aamma aningaasaliinermut tunngasuni pisortatiguunngitsumik suleqatigiissitaasimavoq, Kalaallit Nunaat nunatatut aningaasaliiffiusussatut inissinnissaa pingaarnertut suliasaalluni kiisalu aningaasaliinissamut ilitsersuisuulluni. Ukiumoortumilli ataatsimiinnermi 2014-imi Kalaallit Nunaanni aningaasaliinissamut niuernermilu soqutiginninnerup annertusiartuinnaarnerata malinnaaffiginissaa pisariaqartoq paasineqarpoq, taamaattumik illuatungeriit akornanni ingerlaavartumik

oqaloqatigiittarneq tulluurtuutinneqarluni. Tamanna tunuliaqutaralugu suleqatigiissitaq taanna aningaasarsiorneq pillugu suleqatigiissitakkut aqqissuunneqarpoq.

Joint Committeemi Ukiumoortumik tullianik ataatsimiinneq Danmarkimi ukiami 2015-imi ingerlanneqassasoq naatsorsuutigineqarpoq.

2.4. PERMANENT COMMITTEE

Permanent Committee oktober 2014-imi Washington, D.C.-mi ukiumoortumik ataatsimiippoq. Ataatsimiinnermi ilaatigut Pituffimmi atortut inuinnarnit siunertanut atornerqarnissaannut pitsaanerusumik periarfissaqarneq pillugu apeqqut oqallisigineqarpoq (assersuutigalugu ilisimatusarneq aamma aatsitassanik ujaasineq), kiisalu danskit kalaallillu suliffeqarfiutaannik nioqqutissanik kiffartuussinernillu USA-p sapinngisamik annertunerpaamik pisisarnissaata qanoq qulakkeerneqarnissaa pillugu apeqqutit oqallisigineqarlutik. Taakku saniatigut Kalaallit Nunaata saqqummiuppaa suliaq Kalaallit Nunaannut aningaasarsiorneq annertuumik pingaaruteqartoq, aamma kiffartuussinissamut isumaqatigiissummik tunniussineq pillugu apeqqut politikikkut annertuumik alaatsinaanneqartoq. Apeqqutit taakku Permanent Committeep 2015-imi ataatsimiinnerani annertunerusumik oqallisiginissaat pillugu isumaqatigiittoqarpoq.

USA ulloq 31. oktober 2014-imi nalunaarpoq isumaqatigiissut suliffeqarfimmut Exelis-imut tunniunneqarsimasoq. Suliffeqarfik taanna danskit/kalaallit isumaat malillugu piginneqatigiiffiuvoq aningaasaqanngitsaq, suliarinnittussarsiuussinnermi piumasaqaatinik naammassinngitsaq. Tamanna politikikkut nunanullu allanut attuumassutilinnit qaffasissunit USA-mut saqqummiunneqarpoq, aamma isumaqatigiissutip Kalaallit Nunaannut

iluaqutaanissaa qulakkeerniarlugu danskit/kalaallit suliffeqarfiinut piumasaqaatit erseqqissut oqaasertalernissaat siunertarlugu nunanut allanut atassuteqartunit qaffasissunit sulineq aallartinneqarluni.

Danskit suliffeqarfii, tassunga ilanngullugu danskit/kalaallit suliffeqarfiat Greenland Contractors I/S, allaffissornikkut naammagittaalliummik aamma USA-mi eqqartuussivimmi suliassanngortitsippot. Naammagittaalliummi februar 2015-imi aalajangiineq suliffeqarfinnut akerlilivoq, kisiannili eqqartuussivimmi maj 2015-imi suliarineqarneranit eqqartuussummit tapersorneqarlutik. Maannakkut (juni 2015) eqqartuussut US Air Forcemit qanoq piviusunngortinneqassanersoq ilisimaneqanngilaq.

2.5. ISSITTUMI ILLERSORNIKKUT SULIASSAT INGERLANNEQARNERAT

Issittumi silap pissusaa allanngoriartorpoq aamma siusinnerusukkut ingerlaffigineqarsinnaanngitsuni umiartortoqalersinnaalluni. Tamanna nutaanik unamminartoqarpoq, ilaatigut ujaasinnermi, annaassiniarnermi aamma imaani avatangiisit illersorneqarneranni. Taamaattumik Folketingimi amerlanerussuteqartut aalajangersimapput Issittumi suliassanngortussat naammassineqarnissaannut immikkoortumik piareersartoqassasoq.

Danmarkimi naalackersuisut aamma Naalackersuisut immikkoortoq taanna annertuumik pingaartippaat, illersornissamullu ministereqarfik Nunanut Allanut Pisortaqarfik peqatigalugu ataatsimeeqatigiissimallutik aamma ministereqarfinnik arlalinnik allanik, Namminersorlutik Oqartussani naalackersuisoqarfinni, kattuffinnik pisortallu suliffiinik ataqatigiissaarisimallutik, sakkutuut

Issittumi suliassariligassaannik siumut takorluuinermi Nunatsinni innuttaasut ilaatinnissaat aamma sumiiffinni ilisimasat misilittakkallu pitsaanerpaat katersornissaat siunertaralugu. Nalunaarusiaq inaarutaasoq Folketingimi partiinit isumaqatigiissuteqartussanit isumaqatiginninniutigineqassaaq naatsorsuutigineqarlunilu ukiap ingerlanerani 2015-imi naammassineqassasoq tamanullu ammasumik saqqummiunneqarluni.

2.6. IMAANI PISINNAATITAAFFIIT PILLUGIT ISUMAQATIGIISSTU AAMMA NUNAVIUP TOQQAVIA PILLUGU SULINIUT

Naalagaaffeqatigiit december 2014-imi Nunatta kujataani imartami nunap toqqaviata ("submission") allineqarnissaa pillugu piomasaaqat saqqummiuppaat. Tamanna nunaviup toqqavia pillugu suliniummi saqqummiussinerit katillugit tallimaasuni kingullersaavoq, taakkunannga piomasaaqatit marluk Savalimmiut avannaa aamma kujataa pillugu saqqummiussaallutik, kiisalu Kalaallit Nunaata kujataani, avannamut kangiani aamma avannaani sumiiffiit pingasut. Piffissap sivikitsup ingerlanerani suliat amerlasuut tunniunneqarsimaneri pissutigalugit NP-imi Nunaviup Toqqavia pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi ingerlariaqqinnissamut ajornartorsiuteqartoqarpoq. Taamaattumik piomasaaqat aatsaat ukiualuit qaangiuppata suliarineqarsinnaassasoq naatsorsuutigineqarpoq. Nunap toqqaviani qaleriinnerit pillugit Canadamik aamma Ruslandimik isumaqatigiinniartoqarsimavoq, taamaalilluni qaleriinnerit NP-imi nunaviup toqqavia pillugu ataatsimiititaliarsuarmi nunap toqqaviata allineqarnissaa pillugu isumaqatigiinniarnernut akornusiinnginnissaat illuatungeriit akornanni

isumaqatigiissutigineqarluni. Pineqartuni nunaviup toqqaviisa killeqarfeqarfii pillugit isumaqatigiinngitsoqassappat illuatungeriit akornanni isumaqatigiinniarnikkut tamanna aalajangiiffigineqassaaq aamma isumaqatigiinneq anguneqarsinnaanngippat eqqartuussivikkut aalajangiiffigineqassalluni. Kiisalu Kalaallit Nunaata avannaa pillugu Ruslandimut, Norgemut aamma Canadamut saqqummiussinerit pillugit ilisimatitsisoqarsimalluni.

2.7. ISSITTOQ PILLUGU NAALAGAATTAFFIIT PERIUSISSAAT

Issittoq pillugu Kunngaqarfiup Danmarkip 2011-2020-mi periusissaani siunertaq tassaavoq imminut napatittumik siuariartornikkut inuiaqatigiillu atanerisigut Issittup ineriartortinnissaa. Anguniagaq tassaavoq ineriartorneq siullermik Issittumi innuttaasunut iluaqutaassasoq, tamannalu issittumi avatangiisit illersornerannik tapertaasumik ingerlassasoq. Issittoq pillugu periusissap atulersinnera ingerlaavartumik malinnaaffigineqarpoq, tamannalu aqutsisoqatigiinnit qulakkeerneqarluni. Nunanut allanut ministeri periusissami Kunngaqarfiup malinnaanera pillugu Folketingimut ukiumoortumik nassuiaateqartarpoq.

3. ISSITTUMI SULEQATIGIINNEQ

3.1. ISSITTUMI SIUNNERSUISOQATIGIIT

Issittumi Siunnersuisoqatigiinni ministerit ataatsimiinnerat 2015

Issittumi Siunnersuisoqatigiinni ministerit ulloq 24. aprilimi ataatsimiinnerat qulingiluussaat Iqalunni, Nunavumi ingerlanneqarpoq. Ataatsimiinneq Canadap siulittaasuuffiata naaneranut malunnartitsivoq aamma amerikamiunut aallarniutaalluni. Iqalunni ataatsimiinnerit Canadami avatangiisinut ministerimit Leona Agluqaq-imit, Canadap siulittaasuuneranut akisussaasumit aqunneqarput. Naalagaaffeqatigiinniit peqataapput Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nunanullu Allanut Naalakkersuisoq, danskit nunanut allanut ministeriat kiisalu Savalimmiuni lagmandi. Ministerit aamma Permanentemik peqataasartut aqutsisuisa (nunap inoqqaavi) akornanni pisortatiguunngitsumik ataatsimiittoqarpoq, neriutigaluni ataatsimiittoqarluni kiisalu pisortatigoortumik ministerit ataatsimiillutik.

Siullermeertumik ministerit pisortatiguunngitsumik ataatsimiinneranni Naalakkersuisut peqataapput. Ataatsimiinnermi sammisat marluk oqallisigineqarput: EU-mi alaatsinaattutut inissisimanerat pillugu killiffik kiisalu ukiuni aggersuni Issittumi Siunnersuisoqatigiinni sulinermi isiginiarneqartussat.

Neriutigaluni ataatsimiinnermi Issittumi innuttaasut isiginiarneqarput kiisalu avatangiisinik illersuinerup aamma nungusaataangitsumik aningaasarsiornikkut ineriartornerup akornanni oqimaatigitiinneq.

Kingornatigut pisortatigoortumik ministerit ataatsimiinnerat – soorlu ukiuni kingullerni ministerit ataatsimiittarnerat assigalugu –

annerusumik nalliuttorsiornerpalaartumik ingerlatsineruvoq. Ataatsimiinnerit tamanut ammasuulernerinut maannakkullu toqqaannartumik tusagassiutitigut aallakaatinneqarnerinut atatillugu tamanna isigineqassaaq. Oqaluuserisani immikkoortoq pingaarnersaq tassaasimavoq aallartitanit tamanit nalinginnaasumik naatsumik saqqummiussisarnerit. Naalagaaffeqatigiit saqqummiussinerat danskit nunanut allanut ministerianit aallarnerneqarpoq, tamatumalu kingorna Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nunanullu Allanut Naalakkersuisumut oqaaseq ingerlateqqillugu tamatumalu kingorna Savalimmiuni lagmandimut.

Ataatsimiinnermi Issittumi aningaasaliisarnerit annertusineqarnissaannik pisariaqartitsisoqarnera Naalakkersuisumit erseqqissarneqarpoq, kiisalu isumalluutit uumassusillit Issittormiut kinaassusiinut inuusaasiannullu matuersaataallutik, aamma taakku inuunerannut isumalluutinik taakkuninnga nungusaataangitsumik iluaquteqarnermik tamatigut tunngaveqarluni.

Saamerlermiit: Canadami nunanut allanut ministeri Rob Nicholson, Vittus Qujaukitsoq aamma Martin Lidegaard.

Issittumi Siunnersuisoqatigiinni ministerit aaqqissugaasumik sammisaasa saniatigut Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermit Nunanullu Allanut Naalakkersuisoq aamma Nunavumi Naalakkersuisut Siulittaasuannik Peter Taptunamik ulloq 24. april 2015-imi ataatsimeeqateqarpoq. Ataatsimiinnermut atatillugu puisinit tunisassianik niuernerq pillugu EU-mi peqqussutip EU-mit nutarterneqarnissaa pillugu ataatsimoorussamik nalunaaruteqarnissamik isumaqatigiissuteqarput.

Nalunaarummi Nunavut aamma Kalaallit Nunaat peqqussutip nutarterneqarnissaanik EU-mut kaammattuipput, taamaalilluni Nunavumi aamma Kalaallit Nunaanni qangaaniilli Inuit puisinniartarnerat nungusaataanngitsumik ingerlanneqarnera pillugu tunngaviit attuumassuteqartut tamaasa naapertorlugit ingerlanneqarnera tamakkiisumik akuerineqarsinnaaqqullugu.

Amerikamiut siulittaasuunerat 2015-2017

USA-p siulittaasuuffik Canadamiit april 2015-imi tiguneqarpoq. Amerikamiut siulittaasuunerisa ilaatigut imaani avatangiisit, nukissiuutit ataavartut, attaveqaatit aamma innuttaasut atugarissaarnerat siulittaasuunermini pingaartinneqassasoq toqqarpaat.

Naalakkersuisut, Nunanut Allanut Pisortaqarfikkut, Senior Arctic Officialsit (SAO) ataatsimiinnerini kiisalu Siunnersuisoqatigiit allat ataatsimiinnerini Naalagaaffeqatigiit aallartitaasa ulluinnarni isumagisaanut peqataallutik tapertaasarsimapput. Aammattaaq Siunnersuisoqatigiit sulinerannut kiisalu suleqatigiit "suligasuartussallu" sulinerinut atatillugu nunatta soqutigisaannik ataqatigiissaarineq Nunanut Allanut Pisortaqarfimmit isumagineqarpoq.

Amerikamiut siulittaasuuneranni manna tikillugu ataasiarluni Senior Arctic Officialsimi (SAO)

ataatsimiittoqarsimavoq. Ileqquusumik SAO-mi ataatsimiinnissap tullia oktober 2015-imi Alaskami ingerlanneqartussatut pilersaarutigineqarpoq.

3.2. PIUJUARTITSINEQ TUNNGAVIGALUGU INERIARTORTITSINEQ PILLUGU SULEQATIGIIFFIK (SDWG)

Piujuartitsineq tunngavigalugu ineriartortitsineq pillugu suleqatigiiffimmi (SDWG) Naalagaaffeqatigiit peqataanerat Namminersorlutik Oqartussani Nunanut Allanut Pisortaqarfimmit isumagineqarpoq. Tassani peqqinnissamut tunngasuni suleqatigiinnerup siuarsarnissaa sulissutigineqarpoq, kiisalu nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii ataqqillugit nunani issittuni aamma issittormiuni piujuartitsinermik tunngaveqartumik politikkikkut, aningaasarsionnikkut, inuuniarnikkut piorsarsimassutsikkullu (tassunga ilanngullugu oqaatsit) ineriartormik ataatsimoorussamik paasinninnermut sakkussanik inerisaanissaq.

Amerikamiut siulittaasuunerisa Issittumi suleqatigiinnermi inunnut tunngasunik sakkortuumik isiginninneq ingerlateqqinneqarpoq, tassunga ilanngullugu eqqarsartaatsikkut peqqissuunerup iluani suliniutip ataatsip ingerlanneqarnera. Aammattaaq Issittumi avinngarusimasuni inissisimasunut amerlanernut nukiup ataavartup atornerarnerata siaruartinneqarnissaa isiginiarneqarpoq.

SDWG-ip peqqinnissakkut suliniutaani siuttooqataanissaq kissaatigalugu Kalaallit Nunaata nalunaarutigisimavaa. Suliniut taaneqarsimavoq "RISING SUN" aamma siunertaalluni eqqarsartaatsikkut peqqissuuneq pillugu canadamiut suliniutaanni anguneqartut inerneru ingerlateqqinnissaat.

Kalaallit Nunaat aamma peqqissutsimut tunngasumi, Arctic Human Health Expert

Groupimi (AHHEG), immikkut ilisimasalinni aamma Social, Economic and Cultural Expert Groupimi (SECEQ) immikkut ilisimasalinni peqataarusuppoq, inuuniarnikkut, aningaasarsiornikkut inuusaatsikkullu pissutsinut tunngasuni suliniutit nalunaarusiallu suliarineranni immikkullu ilisimasatigut peqataarusulluni.

3.3. NUNAT INOQQAAVISA ALLATTOQARFIAT (IPS)

Nunat Inoqqaavisa Allattoqarfiata (IPS) nunat inoqqaavisa sinniisuisa (Permanent Participants) Issittumi Siunnersuisoqatigiinni sulinermi peqataanerat tapersersorpaa. IPS manna tikillugu Københavnimi Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfiani ineqartinneqarsimavoq.

Ministerit ataatsimiinnissaanni 2015-imi inaarutaasumik aalajangerneqarpoq IPS Issittumi Siunnersuisoqatigiit Tromsømi allattoqarfianut nuunneqassasoq allattoqarfik sapinngisamik annertunerpaamik suleqatigineqarluni, taamaattorli tamakkiisumik akuliutsinneqarnani. Inatsisitigut aningaasatigullu toqqammaviit inissivinnissaannut sulineq ingerlanneqarpoq.

3.4. ISLANDIMIK SULEQATEQARNEQ

Islandip aamma Kalaallit Nunaata akornanni ukiumoortumik atulersitsilluni ataatsimiinneq siulleq maj 2015-imi ingerlanneqarpoq, Generalkonsulatip ammarneqarneranut atatillugu november 2013-imi ataatsimoorussamik nalunaarutip malitsigisaatut. Ataatsimiinnermi islandimiut aallartitaat tassaapput generaldirektørit pingasut, pisortaq ataaseq aamma Nuummi Islandip generalkonsulia.

Nuummi Islandip Generalkonsulatia generalkonsulimik, Ambassadøri Pétur Ásgeirssonimit aqunneqarpoq, Islandimi nunanut

allanut ministeriaqarfimmiit atorfilittatut aallartitaalluni.

Islandimiut generalkonsulatiat ukiuni nutaajunerusuni Kalaallit Nunaanni naalagaaffiup allanut attaveqarnermi siulliuvoq.

3.5. NUNAVUMIK SULEQATEQARNEQ

Naalakkersuisut ulluni 30. juni – 4. juli 2014-imi Nunavumi Naalakkersuisut Siulittaasuannit Peter Taptunamit aamma Ilinniartitaanermit ministerimit Paul Quassamit siuttuuffigineqartumik Nunavumiit aallartitat tikeraarnerinut qaaqqusisupput.

Nunavumi Naalakkersuisut Siulittaasuat ulloq 1. julimi taamanikkut Naalakkersuisut siulittaasuannik ataatsimeeqateqarpoq. Ataatsimiinnermi oqaluuserisat tassaasimapput Nuup aamma Iqaluit akornanni timmisartukkat atassuteqarnek, isumalluutitigut aningaasarsiornikkullu ineriartorneq, ilinniartitaaneq, piniarneq aalisarnerlu kiisalu EUP-puisit amiiq eqqussuisoqarnissaanut inerteqquteqarnera.

Ataatsimiinnerup malitsigisaatut ataatsimoorussamik nalunaarut ulloq 2. julimi Nunavumit aamma Kalaallit Nunaannit atsiorneqarpoq, ataatsimoorluni pingaarutilimmik angusaqarfiusut sammisat pingaartinneqarlutik.

4. NUNAT AVANNARLIIT SULEQATIGIINNERAT

Ataatsimiinnermi matumani ileqquusumik Nunat Avannarliit pillugit nassuiaat 2015 Inatsisartunut saqqummiunneqassaaq, Nunani Avannarlerni suleqatigiinnermut tunngatillugu Naalakkersuisunit isumagineqartuni nunanut allanut tunngasut itinerusumik tassani sammineqarlutik. Tassani Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiivini taassumalu ataaniittuni suleqatigiiffigisanilu suleqatigiinneq Naalakkersuisut nunanut allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut ingerlatsinerannut qitiulluinnarput. Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiivini ukiumoortumik ataatsimiinnerni – oktoberimi katersuuttarnerni – ilaatigut Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiit isumaqatigiinniarnerni Naalakkersuisut peqataapput aamma Naalakkersuisut siulittaasuat nunani avannarlerni naalakkersuisuni siulittaasut allat peqatigalugit ukiumoortumik ataatsimiinnermi peqataalluni.

4.1. UKIOQ SIULITTAASUUFFIK 2015

Kalaallit Nunaat Savalimmiut peqatigalugit danskit siulittaasuuneranni suliniutit ingerlanneqarneranni pimoorussisimapput, 2015-imi nunat avannarliit suleqatigiinnerannut aqutsisuusimasut. Naluneqanngitsut suliniutit quleqtarisimavaat: Siuariartorneq, Atugarissaarneq Pingaartitalu kiisalu "Issittoq tungujortoq". Suliniutit Issittumut/Atlantikup Avannaanut tunngatillugu siulittaasuuffimmi aqqissugaasumik suliniutinut marlunnet kiisalu "pinngortitaq pillugu qangaaniilli ilisimasat" pillugit immikkut suliniummut inissaqarsimavoq. Suliniut, Issittumi umiartorneq imaatigullu isumannaatsuuneq pillugu tunngasoq, danmarkimi Søjfartsstyrelsimit aqunneqarpoq, suliniutillu allat marluk Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfimmi tunngaveqarlutik.

Suliniut siulleq immap naqqata assigiinngisitaartup assilersorneranut tunngasoq, Pinngortitaleriffiup ingerlataqarfigaa. Suliniut taanna periutsimik, taaneqartumik "allattaavimmik" pilersitsissaaq, uumasut assigiinngisitaartuunerannik paasissutissanik imatut katersisoqalersinnaalluni imartat assigiinngitsut akornanni piffissap ingerlanerani ineriartortoqarneranik assersuussisoqarsinnaalerluni. Nalunaarsukkanik katersineq siulleq pissaaq Kalaallit Nunaata Kujataata kangiaata avataani imaani immallu naqqani.

Pinngortitamik aqutsineq pillugu suliniut alla nunanit avannaamioqatigiinniit aqunneqarpoq Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfimmit siulittaasuuffigineqartoq. Suliniummi tassani anguniagaq tassaavoq periutsimik pilersitsinissaq aalisartunut piniartunullu tunngasunik pinngortitami pissutsinik uumasoqarnerlu pillugu ilisimasanik ukiup ingerlanerani aalajaatumik katersisoqarsinnaalissasoq.

Ukiup ingerlanerani Kalaallit Nunaanni arlaleriarluni siulittaasuuffimmut attuumassuteqartunik ataatsimiittoqartassaaq. Ilaatigut pineqarpoq ministerit ataatsimiinneri aamma ministerinik sullissisut atorfilittat ataatsimiinneri.

4.2. NUNANI AVANNARLERNI MINISTERIT SULEQATIGIIT ILULISSANI ATAATSIMIINNERAT

Nunani avannarlerni ministerit suleqatigiit ukioq manna siullermik ataatsimiinnerat martsip qaammataani Ilulissani ingerlappaat, Issittumi Siunnersuisoqatigiinni allanilu nunat tamalaat suleqatigiiffiini issittoq pillugu apeqqutinik suliaqartuni nunani avannarlerni suleqatigiinneq

qanoq iluaqutaalersinnaanersoq
oqallisigineqarluni. Periarfissaq iluatsillugu
Issittumi Siunnersuisoqatigiinni
minnerunngitsumillu Issittumi
Siunnersuisoqatigiinni suleqatigiissitarpassuarni
oqallinnernut atatillugu nunat sulinerminni
atorsinnaasaannik Nunat Avannarliit
ataatsimoorlutik suliniutinik paasiniaanernillu
ineriartortitsisinnaanerat Naalackersuisut
tungaanniit erseqqissarneqarpoq.

Ilulissani ataatsimiinnermi aamma nunanut
allanut tunngasutigut nalinginnaasumik
naalackersuinikkut ingerlatsinnermi apeqqut
pingaaruteqartoq suliarineqarpoq, tassa Nunat
Avannarliit Ruslandimi najuunnerat. Nunani
avannarlerni ministerit suleqatigiit St.
Petersborgimi allaffiat Ruslandimi oqartussanit
"nunat allamiut kilitsissiaqarfiattut" maanna
taaguuserneqarpoq, naak allaffik Nunani
Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiit
aamma Ruslandip akornanni illugiittumik
isumaqatigiissuteqarnikkut pilersinneqaraluartoq.
Suleqatigiinnermi ministerit ataatsimiinnermi
aalajangerput St. Petersborgimi allaffik
atorunnaarsinneqassasoq: "Nunat allamiut
kilitsissiaqarfiattut" taaguuteqartillugu
maannakkut suleqatigiinnerup
ingerlateqqinneqarnissaa ajornarmat. Nunani
Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiit
isumaqatigiissut atsiorsimasaq
tunngavigerusuppaa. Tamanna isumaqarpoq
2016-ip ingerlanerani paasinarsissasoq
najuunneq taanna isumaqatigiissummi St.
Petersborgimi allaffimmut qanoq
pisariaqartitsissanersoq.

Naalackersuisut 2015-imi Nunani Avannarlerni
suleqatigiinnerat pillugu paasissutissat
annertunerusut qulaani taaneqareersumi Nunat
Avannarliit pillugit nassuiaammit
takuneqarsinnaavoq.

5. EUROPAMI SULEQATIGIIFFIK – EU

Kalaallit Nunaat Europamiut kattunneranniit 1985-imi aninerminiilli EU-mut isumaqatigiissutitigut arlalitsigut attuumassuteqarpoq, nunatta karsianut ukiumut 320 million koruuninik ajunngitsumik iluaqutaasartunik. Taakku saniatigut EU-mik suleqateqarnikkut annertuumik ineriartortoqarsimavoq aamma sulisunik piginnaangorsaasoqarsimalluni, annertuumik pingaaruteqartunik. Suleqatigiinneq ukiut ingerlaneranni aalisarnermiit, nunanut allanut ingerlatsinikkut suliniutitigullu iluaqutaasunik EU-mut ilanngussuunnernut, ilinniartitaanermut tunngasuni missingersuutitigut tapiissuteqarnermut, aatsitassatigut suleqatigiiffiusinnaasunik qulaajaanernut minnerunngitsumillu EU-mik peqateqarnerup ineriartorluarsimasup malitsigisaanik isumaqatigiissuteqarnernut ineriartorsimavoq.

Kalaallit Nunaata isumaqatigiissutitigut EU-mut attuumassutigisai tassaapput:

- Kalaallit Nunaata EU-mit aninera pillugu EU-mi isumaqatigiissummut ilanngussaq isumaqatigiissutaasoq
- Nunat imarpiup akianiittut EU-mut kattunnerat pillugu siunnersuisoqatigiinni aalajangiineq, tassunga ilanngullugu EU-mi suliniutinut peqataasinnaaneq kiisalu aalisakkanik tunisassianik akitsuusersuinnginnissaq pillugu isumaqatigiissut
- Aalisarnikkut peqatigiinneq pillugu isumaqatigiissut tassungalu atasooq aalisarneeq pillugu ilanngussaq isumaqatigiissutaasoq
- Politikikkut peqatigiilluni nalunaarut

- Ilinniartitaaneq isiginiarlugu peqataaneq pillugu siunnersuisoqatigiit aalajangiinerat
- EU-mi Northern Periphery and Arctic Programmeme peqataaneq (immikkoortoq 7.5. takujuk).
- Diamantinik suliarineqanngitsunik avammut niuerneq pillugu EU-mi Kimberley mi suliami peqataanissaq pillugu siunnersuisoqatigiinni aalajangiineq
- Uumasut nakorsanit misissorneqarnerat pillugu siunnersuisoqatigiinni aalajangiineq
- Aatsitassanut tunngatillugu Letter of Intent – siunniussaqaarnermik nalunaarut

EU-p sullissiviinit 320 million kr.-inik Nunatta karsianut ataatsimoortumik ukiumut akiliuteqartarnikkut EU tassaavoq nunatsinnut suleqatigisaq pingaaruteqartoq. Tamatuma saniatigut EU-mi sullissiviit Namminersorlutik Oqartussani pilersaarusionermi peqatigisanut pingaarutilinnut ilaapput. Tamanna ineriartornermut tunngatillugu aamma EU-mi suliniutinut nunatsinnit peqataaffigineqarsinnaasut iluaqutiginerinut, aamma immikkoortunut attuumassuteqartunut allanut tunngatillugu, Nunatsinni toqqaannanngitsumik missingersuutitigut tapiissutinik pissarsiffiineq ajortunut. Taakku saniatigut Nunatta EU-mi isumaqatigiissummi OLT pillugu Kap. 4-nut ilanngunneqarnera suleqatigiinnissamut periarfissanik arlalinnik ammaassivoq. Ataatsimoorussamik nalunaaruteqarnee, peqataasut akornanni isumaqatigiissutinut attuumassuteqartunut tamanut tunngasoq, peqataasunit marts 2015-imi atsiorneqarpoq (immikkoortoq tullinnguuttoq takujuk).

5.1. ATAATSIMORUSSAMIK NALUNAARUTEQARNEQ

Naalackersuisut Siulittaasuat, Kim Kielsen, EU-Kommissionip siulittaasuat, Jean-Claude Juncker aamma Statsministeri Helle Thorning-Schmidt EU-Kommissionimik Kalaallit Nunaata aamma Danmarkip akornanni suleqatigiinnerat pillugu ataatsimoorussamik nalunaarutaat ulloq 19. marts 2015-imi atsiorpaat (immikkoortoq 9.2. aamma takujuk). Ataatsimoorussamik nalunaarut 2007-2013-meersoq tunngavigalugu Sinniisoqarfik Nunanut Allanut Pisortaqaqfik aamma Nunanut allanut ministereqarfik suleqatigalugit ataatsimoorussamik nalunaarutip nutarterneqarnissaa pillugu isumaqatigiinniarsimapput. Nalunaarummi siunertaq tassaavoq illuatungeriit isumaqatigiissutitigut pisussaaffii tamaasa pillugit pingaarnertigut paasisaqarnissaq.

Naalackersuisunut pingaaruteqarsimavoq uparuassallugu Namminersorlutik Oqartussat EU-mik isumaqatigiissutitigut tunngavigisaannut tamanut atsioqataanissaq. Aammattaaq Danmarkimi naalackersuisut atsioqataanissaat naleqqulluni, tassa EU-mik isumaqatigiissutitigut attuumassutit aamma EU-mi siunnersuisoqatigiit aalajangiinerannut tunngaveqarmata taamaalillutillu danskit piginnaasaannut. Namminersorneq pillugu isumaqatigiissut 2009-meersoq Namminersorlutik Oqartussanut annertunerusumik piginnaatitsilerneramik imaqarpoq tasanilu kissaatigineqarluni EU-mi suleqateqarnermut pissutsit immikkut ingerlateqqinneqassasut.

Saamerlermiit: Helle Thorning-Schmidt, Jean-Claude Juncker aamma Kim Kielsen. Asseq www.ec.europa.eu-meersoq

5.2. AALISARNEQ PILLUGU ISUMAQATIGIISSUT

Kalaallit Nunaata aamma EU-p akornanni aalisarnek pillugu isumaqatigiissummut atatillugu Bruxellesimi Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalackersuisoqarfimmut ikiuuttarpoq (immikkoortoq 15.5. takujuk).

5.3. KATTUNNEQ PILLUGU ISUMAQATIGIISSUT (OLT-MI AAQQISSUUSSINEQ)

OLT-mi aalajangiineq ulloq 25. novembarimi 2013-imi akuerineqarpoq piffissamullu 2014-2020-mut tunngasuulluni, tassani siunertaalluni EU-p aamma nunat imarpiup akianiittut 25-t akornanni kattunneq aalajangersarneqarluni, tassunga ilanngullugu Kalaallit Nunaat. Kattunnermi OLT-mi ilaasortat aningaasarsiornikkut inuuniarnikkut ineriartornerat siuarsarniarneqarpoq aamma OLT-p aamma EU-p akornanni aningaasarsiornikkut qanimut attuumassutit allanngutsaalioneqarlutik. OLT-mi ilaasortat naalackersuinikkut iluarsaassinikkut EU-mi nunanut ilaasortanut sisamanut Tuluit Nunaannut, Hollandimut, Frankrigimut aamma Danmarkimut atassuteqarput. OLT-mi ilaasortat annertuutitigut namminersortuupput aamma EU-

mi akitsuuserinermut ilaanatik imaluunniit EU-p iluani niuerfimmumt ilaanatik aamma EU-mi inatsisit avataaniillutik. OLT-mi ilaasortat nunat siuarsagaanngillat, kisianni annikitsumik aningaasaqarfiunermikkut, inukitsuunermikkut annikitsumillu allaffeqarnermikkut immikkut unamminartoqarlutik aamma EU-mut naleqqiullutik avinngarusimasuullutik. Ataatsimut isigalugit OLT-mi nunat ilaasortat katillutik 1,2 mio.-inik innuttaqarput. OLT-mi innuttaasut nunami ilaasortaasumi innuttaasutut aamma EU-mi innuttaasutut naatsorsuutigineqarput.

Kattunneq pillugu isumaqatigiisummi ataatsimoorussamik soqutigisat immikkoortut isiginiarneqarput, ilaatigut silap pissusaata allanngornera, piujuartitsinissaq tunngavigalugu siuariartorneq, uumassusillit assigiinngisitaartuunerat, ilisimatusarneq nutaaliernerlu. Niuernermut tunngasuni OLT-eermiut EU-p iluani isersinnaaneranni akitsuusersorneqannginnissaat pisassiiffigineqannginnissallu pillugu isumaqatigiisut aalajangersarneqarpoq. Kiisalu OLT-mi suliniutit den Europæiske Udviklingsfondimit katillugit 2,7 mia. DKK-nik aningaasalersorneqarnissaannik isumaqatigiisut aalajangersarneqarluni, taakkunanga Danmarkip akiliutai 50 mio. DKK missaaniipput. Den Europæiske Udviklingsfondimitt aningaasat nunanut nunarsuullu immikkoortuinut immikkoortitanut agguarsimapput. Kalaallit Nunaat OLT-it allat peqatigalugit nunap tunisai ataatsimut nalingisa qaffasinneri pissutigalugit nunanut immikkoortitanit tapiiffigineqarsinnaanngilaq. Taamaattorli Kalaallit Nunaat nunarsuup immikkoortuinut immikkoortitanit sammisatigut 120-135 mio. DKK-inik tapiiffigineqarsinnaavoq. Sammisatigut pingaarnertigut sammineqartoq tassaavoq: "Sustainable use of natural resources" sammisaaqqani "Climate change and disaster risk

reduction" aamma "Sustainable Energy" immikkoortiterneqartoq.

Taakku saniatigut Kalaallit Nunaanni suliniutit Europæiske Investerings Bankimi taarsigassarsinissamut periarfissaqarput. OLT-eermiut ataatsimoorussamik immikkoortitaqarput 2014-2020-mut atugassat, 750 mio. DKK-inik annertussusilinnik.

Kalaallit Nunaat ukiumoortumik ilaasortaanerumt 7.500 DKK-t missaannik akiliisarpoq aamma kattunermut ilaanissamut 37.300 DKK-inik tapiissuteqartarluni.

5.4. NUNANI IMARPIUP AKIANIITTUNI NUNALLU IMMIKKOORTUINI SULEQATIGIINNEQ (OLT)

Kalaallit Nunaat OLT-mi kattunermi siulersuisuniititaqarpoq, Bruxellesimi Sinniisoqarfiup ulluinnarni tamanna isumagisaralugu. Siulersuisuni suliasanik isumaginninnermut atasumik Kalaallit Nunaat aqutsinikkut siunnersuisutut inissisimavoq OLT-mi siulersuisut ataatsimiinnissaannut piareersaasunut OLT-ip allattoqarfianut ikiuisarluni. Taakku saniatigut siulersuisuni Kalaallit Nunaat allattaavoq aamma avatangiisit silallu pissusaa pillugu suleqatigiisitamini siluttaasuulluni.

2015-ip ingerlanerani OCTA (Overseas Countries and Territories Association) ukiunut 2015-2020-mut suleqatigiinneq pillugu nutaamik periusissaliussaaq. Periusissami maannakkut periusissiap 2010-mi suliarineqarneranili OLT-ni pisimasoq ineriartorneq sillimaffigineqassaaq, tassunga ilanngullugu kattunneq pillugu isumaqatigiisutut nutaap 2013-imi akuerineqarnera. Tamatuma saniatigut OLT-mi ilaasortat ullutsinnut naleqquttumik periusissiulernissamut siunissami pisariaqartitat isumalluutillu suunersut paasisaqarfigissavaat. OLT-mi siulersuisut maajip aamma juunip

ingerlaneranni 2015-imi periusissiasamat missingiummik piareersaassapput, taannalu naatsorsuutigineqarluni juni 2015-imi politikikkut akuerineqassasoq.

OLT-ip allattoqarfia

OLT-ip allattoqarfia teknikkikkut immikkut ilisimasalinnik sisamanit kiisalu allatsimit ulluinnarni isumagineqarpoq. Allattoqarfik februar 2015 tikillugu aamma suliffimmik misiliisunik marlunnik sulisoqarpoq, taakku arlaat ataaseq tassaalluni atorfilik OLT-mi nunameersoq allalu OLT-mi nunami ilisimatusarfimmi ilinniagaqartoq. OLT-ip allattoqarfiani kalaaleq ilisimatusarfimmi ilinniagaqartoq februar – august 2014-imiit aamma september 2014 – februar 2015-imut atorfeqarsimavoq.

OLT-ip allattoqarfiata siunertaa tassaavoq OLT-imi nunanut ataasiakkaanut suliatigut immikkut ilisimasaqarnissaq siunnersuisarnissarlu qulakkiissallugit, kiisalu siulersuisut sulinerannut tapersersuinissaq. OLT-it akornanni attaveqarfinnik pilersitsinermut, OLT-inut paasissutissanik attuumassuteqartunik katersinermut aamma avitseqateqarnermut, isumasioqatigiinnernik aaqqissuussinerni aamma OLT-ip nittartagaata aquneqarneranut tunngasutigut allattoqarfik ikiuuttarpoq.

OLT-ip allattoqarfia EU-mit ukiuni pingasuni aningaasalersorneqassaaq, 2016-illu tungaanut ingerlassalluni. 2015-ip qiteqqunnissaa nallertinnagu OLT-mi ilaasortat allattoqarfimmut piffissaliussap sivitsorneqarnissaanik kissaateqartoqarnermoq aalajangiiffiqineqassaaq. OCTA-p 2015-2020-mut periusissaanik piareersaanermut atatillugu aalajangiisoqassaaq.

5.5. DEN EUROPÆISKE UNIONIP AAMMA KALAALLIT NUNAATA AKORNANNI PEQATIGIINNEQ PILLUGU ISUMAQTIGIHSUT

Naalackersuisut Siulittaasuat Kim Kielsen taamanikkut EU-Kommissæri Andris Piebalgs peqatigalugu.

EU-p aamma Kalaallit Nunaata akornanni attuumassutit pillugit siunnersuisoqatigiit 12. marts 2014-imi aalajangiinerisigut piffissami ukiuni arfineq marlunni katillugit 1,6 mia. kr.-inik isertitaqarnissaq Kalaallit Nunaannit qulakkeerneqarpoq, ilinniartitaanermut tunngasut isiginiarlugit suliniutini allattorneqarsimasut anguniakkat nalunaarutigisassallugit.

Suliniuteqarnissamat allagaq EU Kommissionip kiisalu Kalaallit Nunaanni Danmarkimilu naalackersuisut akornanni annertuumik tusarniaasoqareerneratigut september 2014-imi EU Kommissionimit akuerineqarpoq. Tamatuma kingorna allagaq taamanikkut Naalackersuisunut Siulittaasuugallartumit, Kim Kielsenimit aamma Ineriartornermut Kommissærimit Andris Piebalgsimit 28. oktober 2014-imi atsiorneqarpoq.

Ilinniartitaaneq suleqatigiinnermi isiginiarneqartussatut toqqarneqarpoq, taamaalluni 2007-2013-imi suliniutaasimasut assigalugit isiginiarneqarsimasut allannngortinnagit ingerlaqqittoqarluni. Inuusutissarsiutinut ilinniartitaanerit aamma meeqqat atuarfiat immikkut isiginiarneqassapput.

Peqatigiinneq pillugu isumaqatigiisummut tunngatillugu atulersitsineq taamaalillunilu sulineq suli Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfimmit isumagineqassaaq, Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfik kiisalu Kalaallit Nunaata kiisalu Danmarkip Bruxellesimi EU-mi Sinniisoqarfia suleqatigalugit.

5.6. 'LETTER OF INTENT' – SIUNNIUSSAQARNERMIK NALUNAARUT

Aatsitassanut tunngasuni siunissaq pillugu aalajangiineq 2013-imi ukiakkut inuussutissarsiorneq nutaaliornerlu pillugit pisortaqaqarfimmit EU-p aatsitassarsiorfiit pisariaqartitaat immikkut isiginiarlugit suleqatigiinnissamut EU-p pisariaqartitsinera pillugu nalunaarusiorluni sulineq aallartinneqarpoq. Nalunaarusiaq Kalaallit Nunaata aamma EU-p akornanni aatsitassanut tunngasutigut suleqatigiinneranni suut periarfissaanerannik unamminartuunerannillu arlalinnik kaammattuuteqarpoq. Nalunaarusiaq aamma unamminartut taakku qanoq anigorneqarnissaannut arlalinnik kaammattuuteqarpoq. Nalunaarusiaq juni 2015-imi saqqummiunneqassaaq, malitsigisaanillu workshopeqartitsisoqassalluni, Kalaallit Nunaata saniatigut EU-mi aatsitassarsiorfiit qaaqquneqassallutik, Kalaallit Nunaannik siunissami suleqatigiinnermi pisariaqartitsinerit suut EU Kommissionimiit malersorneqartariaqarnerinik inassuteqarnissaq siunertaralugu.

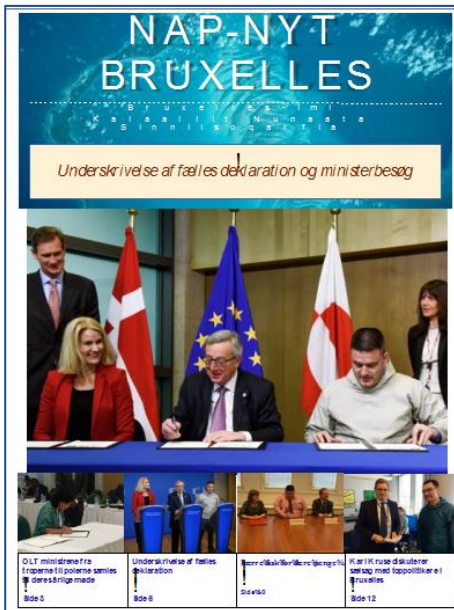
5.7. EU PEQATIGALUGU SULINIUTITIGUT SULEQATIGIINNEQ

Nunani imarpiup akianiittuni nunallu immikkoortuini EU-mik kattunneq pillugu isumaqatigiisutip malitsigisaanik Kalaallit Nunaat EU-p avataani suliniutaanut tamanut

tamakkiisumik isersinnaatitaavoq. Taamaattorli suliniutitut peqataanissaq sapernarsinnaavoq taakku immikkut OLT-inut eqqarsaatigineqanngippata imaluunniit Kalaallit Nunaannut immikkut attuumassuteqanngippata. Tamanna inuinnarnut, suleqatigiiffinnut pisortallu suliffiutaannut atuuppoq, EU-mi nunanut ilaasortanut atasunik maleruagassat pineqartut atorineqartussaallutik. Tamanna aqutigalugu suliniutini ilisimatusarnermik isiginnittuni Kalaallit Nunaat peqataasarsimavoq, kisianni aamma EU-mi suliniutini nukissiornermut inuussutissarsiuutinilu ingerlataqarfiit peqataasarsimmapput.

5.8. NUTAARSIASSAT NAP-NYT BRUXELLES

Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfiata 2009-mi saqqummersittalerpaa nutaarsiassat, "NAP nutaarsiassat - Bruxelles". Nutaarsiassat sinniisoqarfiup sulinera, pulaarnerit, Bruxellesimi erseqqissuuneq pillugu nutaarsiassatigut allaaserisanik naatsunik imaqarpoq, aamma Kalaallit Nunaata EU-mik isumaqatigiisutaanut attuumassuteqartut EU-mi pisut pillugit nutaarsiassanik. Nutaarsiassat Københavni isumassarsiaavoq, tassa nunat avannarliit ingerlataat pillugit nunat avannarliit immikkoortortaat taamaaqataannik saqqummersitsisarmata. Nutaarsiassat tigulluarneqartarput aamma Namminersorlutik Oqartussani soqutiginnittunut nassiussorneqartarlutik, aamma EU-mi sinniisoqarfiup suleqatigisaanut allanut, tassunga ilanngullugu Kommissioni, Siunnersuisoqatigiit aamma Europa-Parlamenti. Nutaarsiassat aamma Naalackersuisut nittartagaanni atuarneqarsinnaallunilu aaneqarsinnaavoq.

NAP-Nyt-ip saqqaani assersuut.

5.9. KALAALLIT NUNAATA AAMMA EU-P AKORNANNI SULEQATIGIIFFIGISAT ALLAT

EU-p Issittoq pillugu politikkaa

EU-p Issittoq pillugu politikkiata ineriartortinnera pillugu Kommissionip aamma Den Høje Repræsentationi ataatsimoorussamik Europa-Parlamentimut nalunaarutaa 2012-imi saqqummiunneqarpoq, kingornalu Issittoq pillugu nalunaarummik malitseqartumik, Siunnersuisoqatigiinnit akuerineqarsimasoq.

Nalunaarummi pingaarnertut oqariartuut tassaavoq Issittoq aatsaat taamak pingaaruteqartigilersoq, aamma nunarsuup immikkoortuani tassani nungusaataangitsumik ineriartornermi nunat tamalaat suleqatigiinnissaat pisariaqartoq. Pingaartumik Kalaallit Nunaannut tunngatillugu maluginiarneqarpoq Kalaallit Nunaannik peqatigisaqarnerup nukittorsarnissaa siunnersuisoqatigiinnit tapersorsorneqartoq nungusaataangitsumik aningaasarsiornikkut ineriartornerup siuarsarnissaa siunertaralugu taamaallunilu aningaasarsiornep assigiinngisitaartinnissaa. Siunnersuisoqatigii

aamma erseqqissarpaat peqatigiinnerup Issittoq pillugu apeqqut pillugu annertunerusumik oqaloqatigiinnissamut kajumissaarissasoq, tassunga ilanngullugu aatsitassanut tunngasut.

Europa-Parlamentip 12. marts 2014-imi "Issittoq pillugu aalajangersagaq" akuersissutigaa nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa qulakkeerneqarnissaat, imaani angallannerup annertusiartornera naapertorlugu avatangiisimik illersuinissaq, isumannaallisaanerup pitsaanerulernissaa aamma Issittumi ilisimatusarnej tapersorsorneqarluni. Pingaartumik Kalaallit Nunaannut tunngatillugu Parlamenti allappoq attuumassutit sakkortuut EU-p Kalaallit Nunaat peqatigalugu ineriartortissimasai aamma tassaniittut nunarsuup immikkoortuani periusissatigit soqutigisat malugalugit. EU-mik tunngaveqartoq ilisimatusarnej teknologiilu kiisalu namminersortut Kalaallit Nunaanni nungusaataangitsumik ineriartornermut qanoq tapertaasinnaanerannik misissueqqullugu Parlamenti Kommissionimut aamma nunanut allanut kiffartuussivimmuut qinnuteqarpoq. Kiisalu Europa-Parlamenti Issittumut EU-p ataatsimoortumik isumaata ineriartortinnissaanut kaammattuuteqarpoq. EU Kommissioni aamma EU-p nunanut allanut sullissinera taanna kaammattuut tunuliaqutaralugu, 2014-ip affaata aappaani, Issittumi EU-p suleqatigiinnera aningaasalersuinerulu pillugu qulaajaavoq. 2015-imi sulineq nanginneqarpoq ilaatigit nunani issittuni assigiinngitsuni kiisalu Bruxellesimi takusaasoqarluni. Naatsorsuutigineqarpoq EU Kommissioni sulineq taanna tunuliaqutaralugu 2015-ip naalernerani Issittoq pillugu ataatsimoorussamik nalunaarummik akuersissasoq.

Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia oktober 2014-imi ukiut tulleriit aappassaanni Arctic Indigenous Peoples Dialogue-mi peqataavoq, EU Kommissionip Imaanut tunngasunut

qullersaqarfianit aaqqissuunneqartoq. Aaqqissuussinerup Issittumi nunani nunat inoqqaavinit sinniisut, kiisalu Kommissionip immikkoortortaanit assigiinngitsunit sinniisut katersorpai illuatungeriit taakku akornanni suleqatigiinneq pillugu oqaloqatigiinnermut. Taakku saniatigut EU-p ataatsimoorussamik nunanut allanut sullissiviata nunarsuup sinnerani nunat inoqqaavinut sinniisut marts 2015-imi aggersarsimavai pisortatiguunngitsumik tusarniaanermut isumasioqatigiinnermullu. Ataatsimiinnermit tassannga angusat april 2015-imi New Yorkimi nunat inoqqaavisa naapeqatigiinnerannut tapertaapput.

Kimberley Processens Certificerings Ordning (KPCS)

Kimberleyymi suliaq tassaavoq naalagaaffiit, diamantilerisut kiisalu NGO-t akornanni nunani tamalaani suleqatigiiffik, aamma diamantinik akerleriissutaasunik niuernerup unitsinneqarnissaanik siunertaqartoq. Kimberleyymi suleqatigiinneq Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Niuernermullu Naalackersuisoqarfimmi niuernerup akisussaasumit isumagineqarpoq. Kalaallit Nunaata 2008-mili EU-p peqataaneratigut Kimberleyymi suliamut aamma Kimberleyymi suliami Uppernarsaanikkut aaqqissuussinerup peqataalernissamut periarfissat misissorsimavai.

Siunnersuisoqatigiit Kimberleyymi suliami Uppernarsaanikkut aaqqissuussinerup Kalaallit Nunaat peqataalersinnissaa siunertaralugu februarip 20-ani 2014-imi akuersivoq. Siunnersuisoqatigiit aalajangiinerisigut EU-mik suleqateqarnikkut diamantit silisaanngitsut pillugit Kimberleyymi sulinerup akuersissuteqartarnerup aaqqissuussinerup Kalaallit Nunaat peqataasinnaalerpoq. Aaqqissuussinerup tunngavigineqarpoq diamantinik silineqanngitsunik eqqusuinerit

avammullu niuernerit tamarmik nakkutigineqalernerat aamma avammut niuernerup tunngatillugu diamantinik silineqanngitsunik nunat tamalaat niuernerat pillugu EU-mi peqqussummi aalajangersakkat malillugit EU-mi oqartussanit allagartalerneqartassallutik. Peqqussutip 2368/2002-p allanngortinnissaanik Siunnersuisoqatigiit aalajangiinerat EU-mit malinneqarpoq, tassani aalajangerneqarluni EU aqquutigalugu Kimberleyymi suliami Uppernarsaanikkut aaqqissuussinerup Kalaallit Nunaat peqataassasoq.

Kalaallit Nunaata maannakkorpiaq maleruagassat Kalaallit Nunaanni atulersinnissaannut suliaqarpoq, tamannalu pissalluni nalunaarutip atulersinneratigut. Tassani sulineq naatsorsuutigineqarpoq 2015-ip aasaanerata ingerlanerani piariissasoq.

Puisinit tunisassianik EU-mi niuernerup inerteqqussut pillugu peqqussut

Aalisarnerup, Piniarnerup Nunalerinermullu Naalackersuisoq Karl-Kristian Kruse (qiterleq) puisit aallunniarlugit Europa-Parlamentimik tikeraarneq.

Puisinit tunisassianik niuernerup pillugu peqqussummut 2009-meersumut ilaatitsisoqannginneranut oqaasertat allanngortinniarlugit EU Kommissionip sulinerup 2014-imi aamma 2015-imi immikkut aallussaqsarimapput. 2014-imi WTO-mi

aalajangiineq tunuliaqutaralugu EU Kommissioni
ilaatigut peqquneqarpoq peqqussummi inuit
ilaatinginneri allanngortinneqassasoq,
maannakkutut iluseqarnermigut
kinaassusersiuisutut sunniuteqarsinnaasutut
nalilerneqartoq. Kalaallit Nunaata kissaatigisanik
akuersisumik oqaasertat allanngortinnissaannut
ilanngussaqaarnissamut Kalaallit Nunaata
Sinniisoqarfia kiisalu Aalisarnermut, Piniarnermut
Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfik Nunanut
allanut ministeriaqarfik kiisalu Danmarkip EU-mut
aalajangersimasumik Sinniisoqarfia qanittumik
suleqatigisimavaat. EU ulloq 18. oktober 2015-
imi oqaasertanut allannguutininik
saqqummiussissaaq, tamannalu Europa-
Parlamentip aamma Rådet for Den Europæiske
Unionip akornanni ataatsimoorussamik
aalajangiisoqarneratigut akuerineqassalluni.
Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia ilaatigut
Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu
Naalakkersuisumit, Namminersorlutik Oqartussat
naalakkersuisoqarfiinit attuumassuteqartunit,
Inatsisartunit, Folketingimit kiisalu inuinnaat
suleqatigiiffiinit arlalinnit
tikeraarneqartarsimavoq, tamarmik Europa-
Parlamentip aamma Rådip aalajangiiniarneranni
sunnerniarlugit.

6. NUNARSUARMIOQATIGIINNI SULEQATIGIINNEQ – NP

6.1. INUIT PISINNAATITAAFFII PILLUGIT NP-IP SIUNNERSUISOQATIGIIVI

Genèvemi Inuit pisinnaatitaaffii pillugit siunnersuisoqatigiinni Kalaallit Nunaata Danmark peqatigalugu peqataanera ileqqoq malillugu nunat inoqqaavisa pisinnaatitaanerannik isiginninniarpoq. 25-ssaannik katersuunnermi september 2014-imi nunat inoqqaavi pillugit Nunarsuarmioqatigiit ataatsimeersuarnerannut sapinngisamik pitsaanerpaamik 2014-imi angusaqarnissap qulakkeerneqarnissaa isiginiarneqarpoq (immikkoortoq 6.4. takujuk). Isumaqatigiissummi akuerineqartumi taamaalilluni Nunarsuarmiut ataatsimeersuarnerisa malitseqartinnera isiginiarneqarpoq.

6.2. NUNAT INOQQAAVISA OQAASISSAQARFIINUT NP-IP PERMANENT FORUMIA

Nunat Inoqqaavisa Oqaasissaqarfiinut NP-ip Permanent Forumiani (UNPFII) sulineq Naalakkersuisunit tapersorsorneqarpoq, 2000-imi pilersinneqarnerani Kalaallit Nunaat Danmark peqatigalugu peqataasimalluni. UNPFII-mi ataatsimiinnerit 14-issaat piffissami 20. april – 1. maj 2014-imi New Yorkimi NP qullersaqarfianni ingerlanneqarpoq siulittaasup Megan Davis Australiameersumit aqunneqartoq.

UNPFII 16-inik ilaasortaqrpoq, taakkunannga affai nunat inoqqaavinit nammineq toqqarneqarsimasut, nunarsuup ilaani immikkoortuini arfineq marlunni, nunat inoqqaavi nunarsuarmi aggorneqarneri malillugit. Affaatalu aappaaniittut nunarsuup immikkoortuini taakkunani arfineq marlunni naalakkersuisuusunit toqqarneqarsimapput. Pisuni arlalinni naalakkersuisut aamma nunat inoqqaavinut sinniisut Forumimi ilaasortaasut

toqqartarsimavaat, taamaalilluni nunat inoqqaavi NP-ni oqartussani tassani amerlanerussuteqarlutik.

Danskit-kalaallit saqqummiussaata ilaatigut Nunat Inoqqaavi pillugit NP Nunarsuarmiut ataatsimeersuarneranni malitseqartitsinermik sammisaqarpoq (aamma immikkoortoq 6.4. takujuk), Oqallittarfiup aamma NP-ni suleqatigiiffiit akornanni oqaloqatigiinnermut atatillugu. Kiisalu nunat inoqqaavini inuusuttut akornanni imminortarneq pillugu kalaallit saqqummiussillutik.

6.3. NUNAT INOQQAAVISA PISINNAATITAAFFII PILLUGIT IMMIKKUT ILISIMASALITTUT SULEQATIGIISITAT

Nunat Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii pillugit Immikkut ilisimasalittut suleqatigiissitat (EMRIP) ulluni 20. juli – 24. juli, 2015-imi Genèvemi arfineq aappassaannik katersuutissapput.

6.4. NUNAT INOQQAAVI PILLUGIT NP NUNARSUARMIOQATIGIINNIT 2014- IMI ATAATSIMEERSUARTITSINISSAA

Nunat inoqqaavi pillugit NP-imi Nunarsuarmioqatigiit ataatsimeersuarnerat (WCIP) 22. -23. septemberimi 2014-imi New Yorkimi NP ataatsimeersuarnerani qullersat ataatsimiinnerattut ingerlanneqassaaq. WCIP-mi siunertaq tassaavoq nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa piviusunngortinneri pillugit misilittakkanik isummanillu paarlaasseqatigiinnissaq, Nunat Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii pillugit NP Nalunaarutaat ilanngullugu.

Naalakkersuisut Nunarsuarmiut ataatsimeersuarneranni pimoorussillutik peqataapput. Taamanikkut Naalakkersuisunut

Siulittaasoq danskit Nunanut allanut ministeriat peqatigalugu ilaatigut nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa nunami sumiiffinnilu atulersinnissaat pillugu ataatsimiinnermi oqalliffiusumi ataatsimoorlutik saqqummiussa qarput.

Nunat inoqqaavi pillugit Nunarsuarmit ataatsimeersuarnerannut peqataanermit atatillugu saniatigut aaqjissuussinermit Naalackersuisut pingaarnertut oqalugiaatigaat: Building Indigenous Knowledge into Climate Change Assessment and Adaptation. Siunertaq tassaasimavoq avatangiisini nalilersuinermit nalunaarusianut aamma siumut alloriarnissamut periusissat suunersut paasineqarnissaannut tunngatillugu nunarsuarmit suleriaatsini nunat inoqqaavisa ilisimasaasa maannakkut killiffiat pillugu oqaloqatigiinnissaq.

6.5. RACE PATSISIGALUGU IMMIKKOORTITSINERMUT NP ATAATSIMIITITALIAANNUT (CERD) DANMARKIP 20-SSAANNIK NALUNAARUSIAANIK SAQQUMMIUSSINEQ

Namminersorlutik Oqartussat NP Race patsisigalugu immikkoortitsinermit ataatsimiititaliaanut Genèvemi Danmarkip ulluni 6. aamma 7. maj 2015-imi peqataapput. Aallartitat Genèvemi NP-mi Danmarkip ambassadørianit, Carsten Staturimit siuttuuffigine qarput.

Saqqummiussineq Danmarkip 20-issaannik 21-issaanillu nalunaarusiaanik aallaave qarpoq, tassunga Kalaallit Nunaat pillugu immikkut immikkoortumik iluseqartumik Kalaallit Nunaat ilanngussa qarqarsimavoq.

Kalaallit Nunaannut tunngatillugu sammisat qaqqinneqartut tassaapput:

- race patsisigalugu immikkoortitsinermit tunngatillugu inatsisit nalinnaasut pillugit apeqquq,
- race patsisigalugu immikkoortitsineq pillugu nalunaarsukkanik pilersitsineq kiisalu race patsisigalugu immikkoortitsinermit tunngatillugu naammagittaalliortarfeqannginneq,
- inatsisitigut ataataqanngitsut pillugit suliaq,
- Uummannami innuttaasut pillugit suliaq,
- Kalaallit oqaasii aamma kalaallit Danmarkimiittut.

6.6. TAMANUT TUNNGASUMIK PIFFISSAKKAARTUMIK NALILIINEQ

NP tamanut tunngasumik piffissakkaartumik naliliisartunut 2016-imi saqqummiussinissaq sioqqullugu Naalagaaffe qatigiit inuit pisinnaatitaaffiit qanoq naammassinninersut pillugit Naalagaaffe qatigiit NP-nut nalunaarusiamik nassiussissapput. Kalaallit Nunaat immikkut immikkoortumik Danmarkimi Nunanut allanut ministere qarqarfiit Kalaallit Nunaat ilanngussa qarpoq, taanna Naalagaaffe qatigiit sinnerlugit aquttuulluni. Ilangussaq ilaatigut makku pillugit immikkoorto qarpoq: inatsisitigut ataataqanngitsut pillugit suliaq, Inuit pisinnaatitaaffii pillugit Kalaallit Nunaanni siunnersuisoqatigiinnik pilersitsineq, meeqqat, inuusuttut, utoqqaat, innarluutillit aamma naligiissitaaneq.

6.7. ILO NR. 169

ILO-mi isumaqatigiissut 169-p (Nunat inoqqaavi aamma Nunani attaviitsuni naggue qatigiit pillugit isumaqatigiissut) atulersinne qarneranut killiffimmut tunngasumik ILO-mut ingerlaavartumik nalunaarusiornissamut Namminersorlutik Oqartussat akisussaapput. Kingullermik nalunaarusiorneq 2013-imi pivoq.

6.8. WORLD INTELLECTUAL PROPERTY ORGANIZATION (WIPO)

Nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiinik illersuinermi atugassanik nassaarniarneq eqqarsaatigalugu, tassunga ilanngullugu pingaartumik Pinngoqqaatitigut Isumalluutinut (GR) pisinnaatitaaffinnut, Qanga Ilisimasanut (TK) aamma Inuit suliniutaat eqqaamasassat (TCE) WIPO-mi siuariartoqannginnera pissutigalugu ukiuni kingullerni Namminersorlutik Oqartussat WIPO-mi naalackersuisut ataatsimiititaliaanni (IGS) peqataanissaq salliutissimangilaat.

EU-mi sakkortuumik ataqatigiissaarisoqarnera aamma nunani killerni assigiimmillu isumalinni immikkoortuni taaneqartuni ataqatigiissaarisoqarnera pissutigalugu danskit naalackersuisuini kalaallit isumaannik sunniiniarnerup angunissaa ajornakusoorsimavoq, naak iluarinnittoqaraluartoq aamma naak Danmarkip nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiinik aamma oqalliffinni allani UNDRIP-ip atulersinnissaanut tapersersuigaluartoq.

Naalackersuisut ataatsimiititaliaanni aaqqissuussaannikkut kukkuneq tassaavoq immikkoortut pingasut qulaani taaneqartut iluanni Inuit pisinnaatitaaffiinut tunngatillugu isumaqatigiinniarnerni naligiimmik peqataanissamut nunat inoqqaavinut naalagaaffiit piviusumi periarfissiisannginneri. Ilaatigut immikkoortumi UNDRIP-ip atulersinnissaanut ilisimannittoqanngilaq, tassunga ilanngullugu nunat inoqqaavinut tunngatillugu oqaatsinik atuinerup nutarternissaanut piumassuseqannginneqarluni.

7. NUNANIK ALLANIK NIUEQATEQARNERMI POLITIKKI

Nunanik allanik niueqateqarnermi politikkip suliaa pingaarneq tassaavoq Kalaallit Nunaannut aamma Issittumut nunat allat soqutigisaasa Kalaallit Nunaanut inuussutissarsiutitsinnullu aningaasarsiornikkut periarfissanngortinnissaasa qulakkeerneqarnissaa. Imminut napatittumik aningaasarsiulernissap tungaanut sulinermi Nunanut Allanut Pisorta qarfiup isiginninnera niuernermit aamma nunanik allanik aningaasarsiornikkut suleqatigiinnerani toqqammavittut naliginnaasumik piunasaqaatinut sangujartuinnarpoq.

Niueqatigiinnermi politikikkut toqqammaviusut Naalakkersuisunit aalajangersarneqartarput. Toqqammaviit taakku iluanni nunatta niuernikkut soqutigisai siumut sammisumik (avammut niuernermi siuarsaaneq, aningaasaliisussanik pilerisitsilerneq, niuernermi atortut il.il.) illersuisumillu (Nunatsinni suliffeqarfiit tunitsivissatigut periarfissaanik illersuineq) isumaginissaannut Nunanut Allanut Pisorta qarfik akisussaavoq. Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Niuernermullu Naalakkersuisoqarfik peqatigalugu akisussaaffeqarfiit nutaamik agguarneqarneri nunanut allanut attuumassuteqarnermi inuussutissarsiutinik isiginnittumik suleqatigiinnerulernermi iluaqutissartaqalereerpoq.

7.1. NUNANIK SANILERISANIK NIUEQATIGISANILLU ATASSUTEQARNERIT NUKITTUNERUSUT

Naalakkersuisoqatigiinnermi isumaqatigiisummi aalajangerneqarpoq nunanut qaninnerpaamik sanilerisatsinnut aamma periusissatigut atassuteqarfigisatsinnut niuerfigisatsinnut nunanut allanut Kalaallit Nunaat attaveqassasoq. Nunanut allanut tunngasutigut

naalakkersuinikkut ingerlatsinermi periusissiap 2011-meersup saqqummiunneqarneranili niueqatigiinnikkut peqatigisatsinnik qaninnernut attuumassutitta inerisarnissaanut Naalakkersuisut sulisimapput.

Islandimik suleqateqarneq

Taamatut Islandip aamma Kalaallit Nunaata akornanni nunat marluk suleqatigiinnerat ukiuni kingulliunerusuni nukittoriartorpoq. Islandi 2013-imi Nuummi generalkonsulatimik ammaasimavoq aamma november 2013-imi ataatsimoorussamik nalunaarutip atsiorneqarneratigut Islandip aamma Kalaallit Nunaata akornanni suleqatigiinnerup annertusineqarnissaanut periarfissat arlalinngorput. Islandip aamma Kalaallit Nunaata akornanni ulloq 8. maj 2015-imi siullermeertumik ukiumoortumik atulersitsinissamut ataatsimiittoqarpoq, ataatsimoorussamik nalunaaruteqarnerup malitsigisaanik. Ataatsimiinnermi ataatsimoorussamik nalunaaruteqarnermi suleqatigiiffiusussat pingaarnerit suussanersut eqqartorneqarput, tassunga ilanngullugit aalisarnerup, peqqinnissaq, takornariaqarnerup, niuernerup uumasut nakorsaqaarnerup iluani suleqatigiinnerup annertusineqarnissaa, kiisalu EU-mut, Issittumi Siunnersuisoqatigiinnut aamma Avannaamioqatigiit Killiit suleqatigiinnerannut pissutsit pillugit illugiilluni ilisimatitsinerit. Malitseqartitsinissaq eqqarsaatigalugu tullermik atorfilittatigut atortussanngortitsiniarluni ataatsimiinnissaq 2016-imi upernaakkut pissasoq pilersaarutigineqarpoq.

Islandimi aallartitat – tassaasut Nunanut allanut isumannaallisaaanermullu Pisortaaneq, Inuussutissanut, nunalerinermut nunaannarmiittunullu Pisortaaneq, Nunanik allanik niuernermut aningaasaqarnermullu Pisortaaneq, Nunani tamalaani Niuernikkut isumaqatigiinniarnernut Pisortaaneq, kiisalu Islandip Nuummi Generalkonsulia – Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Niuernermullu Naalakkersuisoqarfimmi, Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfimmi, Peqqissutsimut Pitsaaliuineremullu Aqutsisoqarfimmi kiisalu Nunanut Allanut Pisortaqarfimmi atorfilittanut sinniisut.

Asiamik suleqateqarneq

Asia nunarsuarmi immikkoortut allat assigalugit Issittumut kingumut isiginneqqilerpoq. Asiame nunat pingasut - Kina, Japan aamma Korea Kujalleq, issittumi periusissanik imaluunniit politikkinik piareersaapput, soorlu aamma aningaasarsiornikkut politikikkullu Issittumi peqataalersut. Nunanut allanut politikkimut tunngatillugu Asiame nunat taakku pingasut Issittumi Siunnersuisoqatigiinni Ataavartumik Alaatsinaattutut nutaamik inissisimalersimapput, aamma ukiup kingulliup iluani nunat pingasut tamarmik Kalaallit Nunaanni uuliatigut aatsitassatigullu periarfissani ineriartortitsinerne toqqaannartumik ilanngussimallutik, soorlu aamma pingaartumik Japani aamma Kina nerisassanik imarmiunik avammut niuernermut niuerfittut annertuumik siuariartorfiullutik. Aasiame nunanik taakkunani politikikkut suleqatigiittarneq isumaqatigiissusiortarnerlu aamma annertusiartuinnarpoq. Ataatsimut

isigalugu immikkoortortaqaqfik Kalaallit Nunaannut politikikkut aningaasaqarnikkullu ukiut tallimat matuma siornatigumiit massakkut pingaaruteqarnerulernikuuvoq.

2013-imi maajimi Japan, Kina aamma Korea Kujalleq Issittumi Siunnersuisoqatigiinni Ataavartumik Alaatsinaattutut ilanngutsinneqarput. Tamatuma nunat taakku issittormiuunngitsut issittumut soqutiginninnertik qajannaallisarpaat, pingaartumik imaatigut assartuinerup, silap pissusaanik avatangiisinillu ilisimatusarnerup iluani, kiisalu pinngortitap pisuussutaanik atuinissamut.

Asia tassaavoq Kalaallit Nunaata nerisassanik imarmiunik avammut niuerfinni pingaarnersaat taamaalillunilu EU-p avataani Japani niuerfinni pingaarnersaalluni. Kina nerisassanik imarmiunik avammut niuerfittut annertusiartuinnartumik pingaaruteqaleriartorpoq, aamma inuussutissarsiortitsinnikkut pingaarnarpaamut Asiame siuariartorfissatut periarfissaasinnaasut erseqqissarniarlugit assersuutigalugu ukiut tulluuttut pingasut-tallimat iluanni Asiame kaaviiartitani marloriaatingortinnissai Royal Greenlandip anguniagaraa. Korea Kujalleq oqaluttuarisaanermi niueqatigisatut pissarsiffiunerpaaneq ajorpoq. Taamaattorli niuernikkut aningaasaliinikkullu aamma assersuutigalugu Japanimut aamma Kinamut eqqaanarneratigut periarfissaqarluni, soorlu aamma Korea Kujalliup ukiut kingulliit ingerlanerini soqutiginninnini annertusiartortissimagaa. Siusinnerusukket Korea Kujalliup ambassadøria Byung tikeraartarsimavoq, soorlu aamma maannakkut ambassadøri Young-sam Ma siullermeertumik maj 2015-imi Kalaallit Nunaannut tikeraartoq.

Avammut niuernikkut siuarsaaneq aningaasaliisartunillu pilersuitsitsilerneq

Kalaallit Nunaat Asiame nunanut taakkununga pingasunut pissutsini pilersillugillu

pilarseqqissimavai ukiuni kingullerni ministerinik tikeraartoqartarluni. Japanimut periusissatigut atassutigut nukittorsarnerinut atasumik pilersaarinerimik Japanimut martsimi 2015-imi tikeraartoqarpoq (immikkoortoq 9.3. kiisalu kapitali 16 takukkit). Taamatutaaq Kinami ukiakkut 2015-imi pilersaarinnissaq pilersaarutigineqarluni, tikeraarnerup nalaani inuussutissarsiutinut sammisumik aaqjissuussinernut inuussutissarsiutinik ingerlataqartut attuumassuteqartut peqataallutik. Aammattaaq Koreamik Kujallermik suleqateqarneq annertusarneqassaaq, 2015-ip ukiuata affaani aappaani/2016-ip ukiuata affaani siullermi Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nunanullu Allanut Naalakkersuisumut Koreami Kujallermi ataatsimiinnissat pilersaarutaallutik. Suliniutinut taakkununga atugassatut niuernikkut naalakkersuinerimik ingerlatsinikkut misissuinerit sulissutigineqarput, Asiami nioqquteqarfimmi aporfiusinnaasut ajornartorsiutillu pillugit tamakkerlugu isiginninnermut atorineqarsinnaasoq.

Taamaalilluni qulaani taaneqartunik nunanik pingasunik tamanik politikikkut oqaloqateqarnerit pilersinneqarsimapput, tamatumalu kingunerisimallugu ilinniagaqarnertuunik paarlaasseqatigiinneq pillugu isumaqatigiissuteqarneq, nunap sananeqaataa pillugu isumaqatigiissuteqarneq kiisalu Koreamik Kujallermik nunap sananeqaataa pillugu nalunaarsukkatigut suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqarneq, soorlu aamma niueqatigiinnissaq pillugu isumaqatigiissuteqarnissamik oqaloqatigiinneq pilersinneqarsimasooq. Kina peqatigalugu niueqatigiinneq pillugu isumaqatigiissuteqarnissaq kiisalu nunap sananeqaataa pillugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarnissaq pillugu oqaloqatigiinnissanut siullermik

alloriartoqarsimalluni, soorlu aamma ilisimatusarneq pillugu isumaqatigiissuteqarnissaq pillugu oqaloqatigiinnerup pilersinneqarnissaa pillugu sulisoqartoq.

7.2. NUNANI TAMALAANI NIUEQATIGIINNIKKUT PERIARFISSAT AAMMA ANINGAASALIINISSAMIK SIUARSAANISSAMUT TOQQAMMAVIIT

Aalisarneq tassaavoq Kalaallit Nunaata avammut niuernikkut inuussutissarsiutaa anginerpaaq pingaarnersarlu. Nerisassanilli imaaneersunik suliffissuaatigut unammillersinnaassutsikkut sanngiillisinneqarsimasutut misigisaqarput. Tamatumunnga pissutaavoq nunarsuarmi niuernikkut ingerlatsinerup niuerfinnik ammaneruleriartorneq malimmagu, nunat akornanni aamma nunarsuup immikkoortuisa akornanni killilersugaanngitsumik niuernikkut isumaqatigiissutit amerliartuinnarlutik.

Pingaartumik EU-p killilersugaanngitsumik niuernikkut isumaqatigiissutai amerliartuinnartut suliffeqarfiit avammut niuertut unammillersinnaassusiat sunnertarpaat taamaalillunilu tunisassiaminnik tunisisinnaassusiat sunnertarlugu. Naak kalaallit aalisakkatigut tunisassiaat aalisarneq pillugu isumaqatigiissuteqarnikkut akitsuuserneqarnatik EU-mi niuerfinnut isersinnaagaluartut, tunisassiat allat OLT-imi isumaqatigiissutikkut niuerfinnut akitsuusersorneqarnatik eqqunneqarsinnaasut, EU-mi niuernikkut ammaneruleriartorneq malillugu Europami niuerfinnut akitsuusersorneqanngitsumik isersinnaassusitta nalinga annikilliarporpoq.

Tamatumunnga assersuut tassaavoq Canadap aamma EU-p akornanni CETA-mi isumaqatigiissut (Comprehensive Economic and Trade Agreement). Nunanut allanut tunngasutigut naalakkersuinnikkut ingerlatsineq pillugu

nassuiaateqarnermik kingullermilli Canadap aamma EU-p akornanni killilersugaanngitsumik niuernerq pillugu isumaqatigiissut naammassineqarsimavoq. Kalaallit Nunaata tunisassiaasa assinginik arlalissuarnik Canada tunisassioruuvoq, taakkulu Europami niuerfimmuk akitsuusersorneqarnatik eqqunneqarsinnaallutik – OLT-imi EU-mut kattunneq kiisalu EU-mik aalisarneq pillugu isumaqatigiissuteqarnikkut – manna tikillugu inuussutissarsiortut unammillersinnaassusiannut iluaqutaasimalluni. Isumaqatigiissutip atulersinneratigut, akitsuusersugaanngitsut 99 procentii atorunnaarsinneqassapput. Canadap aamma EU-p akornanni CETA-mik isumaqatigiissut allatut oqaatigalugu kingunerisinnaavaa tunisassiat Canadameersut Kalaallit Nunaanneersut, Europami niuerfimmi ingiassagai, tassa tunisassiat Canadameersut niuerfikkut isernissamut naleqqiullugu kalaallinut maannakkut naligiissinneqassammata. Europami niuerfimmuk Kalaallit Nunaata salliulluni isersinnaanera pingaaruteqartoq taamaalilluni aserorterneqassaaq aamma Kalaallit Nunaanni suliffeqarfiit avammuk niuertut unammillersinnaassusiat tunisassiani qitiusuni tatisimaneqalerlutik.

Aammattaaq EU-p niuernikkut isumaqatigiissuteqarnissamik assersuutigalugu Asiama aningaasaqarfinnik oqaloqateqarnerata kingunerisaanik kalaallit tunisassiaannik toqqaannartumik Kalaallit Nunaannit avammuk niuernerq – taamaalillunilu Kalaallit Nunaanni avammuk niuernermi suliffiit – annertusiartuinnartumik Europami suliffeqarfinnut unammillersinnaassusertik annaajartussallugu. Tamatuma kingunerisinnaavaa kalaallit suliffeqarfii avammuk niuertut unammillersinnaassusertik pigiinnarniarlugu EU-mi ingerlatseqatigiiffiit tunitsiviit aqquutigalugit avammuk niuertarnertik aqqissuuttariaqassagaat (tassanilu EU-mi

nioqqutitut inissisimaffik anguniarlugu suliareqqinneqartariaqarluni). Tamanna naggataatigut Kalaallit Nunaanni avammuk niuernermi suliffiit amerlassusiinut kinguneqartitsisinnaavoq, soorlu aamma kalaallit avammuk niuertuinut pisariaqanngitsumik amerlanernik aningaasartuuteqarnermik kinguneqarsinnaasoq.

Qulaani allassimasoq niuernikkut pissutsit qaangerniarlugit aamma suliffeqarfiit avammuk niuertut unammillersinnaassusiat suli pitsaanerulersinniarlugu taamaalilluni pingaarpoq suliffeqarfiit avammuk niuertut niuerfinnut tuniniaaffiusunut isersinnaanerisa pitsaanerulersinnissaa, taamaattumik avammuk niueqatigisatsinnik pingaarnernik (periarfissaasunillu) niuernikkut oqaloqatigiinnigut piareersarneqarlutik.

Niuernikkut ingerlatsineq pillugu misissueqqissaarneq

Niuernikkut isumaqatigiissutinik isumaqatigiinniarnissat piareersarnerinut atasumik pingaarpoq niuernikkut pissutsivinnik qulaajaasunik misissueqqissaarnerit pisariaqartuunerisa akuerineqarnissaat. Taamaalilluni Nunanut Allanut Pisortaqaqfimmii Naalakkersuisunut inassuteqarneq tunuliaqutaralugu niuernikkut ingerlatsineq pillugu misissueqqissaarnerup annertunerusumik piareersarnissaanut Aningaasaqarnermut Ataatsimiititaliaq 2014-imi ilassutitut aningaasaliissuteqarpoq. Nunanut Allanut Pisortaqaqfik tamatuma malitsigisaanik, upernaakkut 2015-imi, assigiinngitsuneersunik suleqatigiissitamik pilersitsivoq, Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Niuernernullu Naalakkersuisoqarfimmiit, Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfimmiit kiisalu Aalisarsinnaanermut Akuersissutinik Nakkutilliisoqarfimmiit peqataaffigineqartumik,

avammut niuertut inuussutissarsiortut oqaloqatigeqqissaarlugit niuernikkut ingerlatsinermik misissueqqissaarnermik suliaqartussamik.

Sulinikkut tunisassiatsinnut pingaarnertut nunanut allanut tuniniartakkatsinnut tunngatillugu nunanit allanit eqqussuinnermut akitsuusiisarnermut tunngatillugu kanngiffiusartunik unammilligassat pingaarutillit sordiaanerit takutinniarneqassapput. Naliliisarluni misissuinnermi aallaqqaammut paasinierneqassapput aalisakkanut qalerualinnullu nunatsinneersunut, puisinit tunisassianut tunisassianullu allanut taamaaliorneqarsinnaasunut maannakkut siunissamilu tuniniaavusinnaasut. Isiginiarneqartussarli sulit tassaavoq maannakkut avammut niuerutigineqartunut tunisassianut pingaarnernut pioreersunut naleqqiullugu akitsuuserinikkut sulit aporfeqarnissaq, akitsuusersuinnermik isumaqatigiinniarnert aallartinneqarnissaat siunertaralugu. Misissueqqissaarnerup isiginiassavai avammut niuerfigisagut pingaarnertit soorlu EU aamma Japani, kiisalu niuerfiit pingaartitatut paasineqartut soorlu nunat saniligut, kiisalu Korea Kujalleq aamma Kina.

Soorlu immikkoortoq 7.1.-imi eqqaaneqartoq asiamiut Kalaallit Nunaannut soqutiginninnerat annertusiartortoq paasineqarsinnaavoq. Aalisakkanik qalerualinnillu suliffissuit Asiamut tunisaqarnerulerlutik nalunaarput Asiamilu tuniniaavinnut annertunerusumik tuniniaasoqarsinnaanera periarfissaalluarnearlugu. Taamaammatt niuernermut tunngasunik naliliisarluni misissuinnermut Asiami tuniniaavinnut tunngatillugu unammilligassat periarfissallu eqqarsaatigineqarnissaat ilaatinneqassapput. Niuerneq pillugu misissueqqissaarneq naammassineqarpat, siuliani taaneqartoq niuernikkut isumaqatigiissuteqarsinnaaneq

pillugu Koreamik Kujallermik oqaloqateqarneq qaqqinneqqaqqissinnaavoq, kiisalu niuerfiit salliutinneqartut aallartinneqarlutik.

Naalakkersuisooqatigiinnermi isumaqatigiissummi eqqaaneqareersutut allassimavoq nunanut sanilitsinnut qaninnernut aamma niueqatigisatsinnut nunanut allanut Kalaallit Nunaat atassuteqassasoq. Tamannarpiaq pissutigalugu misissueqqissaarnerup aamma siunertaraa niuernikkut akitsuusersuinnerkullu oqilisaassinerup kingunerisinnaasaanik iluanaarutaasinnaasunik misissuinissaq, nunanik sanilitsinnik niueqateqarneq eqqarsaatigalugu akitsuusersuinnerkullu aqqissuussinerit allaaneruppata - tassunga ilanngullugit USA, Canada aamma Islandi. Tassunga ilanngunneqassaaq Islandip qanittukkin Kinami killilersugaanngitsumik niueqateqarnissaq pillugu isumaqatigiissummik aamma Savalimmiut aamma Tyrkiap akornanni killilersugaanngitsumik niuernissaq pillugu isumaqatigiissutinik misissuinissaq, killilersugaanngitsumik isumaqatigiissutinut pioreersunut taamatut ittunut ilanngunneqarnermi periarfissanik qulaajaaneq aamma isumassarsiornissamut atugassamik. Naliliisarluni misissuinnermik sulineq 2016 ilanngullugu ingerlassaaq.

Niuernikkut ingerlatanik misissueqqissaarnerit pigineqalerpata nunanik allanik niuernikkut aamma akitsuusersuinnerkullu isumaqatigiinniarnert aallartinneqarnissaat isummerfigineqassaaq.

7.3. ILLUATUNGERIIT AMERLASUUT ISUMAQATIGIISUTAAT – NUNAT AVANNARLIIT, EU, IL.IL.

Nunat arlallit isumaqatigiissutaat tassaapput nunani allanik arlalinnik isumaqatigiissutaasut – soorlu nunani avannarlerni suleqatigiinneq aamma EU-mik suleqateqarneq. EU sulit

tassaavoq avammut niuernitsinni pisisartuni annersaasoq.

Uumasut nakorsaannit uumasut misissorneqartarnerat pillugu EU-mik isumaqatigiissuteqarneq

Namminersorlutik Oqartussat 2002-mili aalisakkanik nioqqutissianik, uillunik il.il. sinnikuiniillu tunisassianik uumasut nakorsaqaarnikkut nakkutilliineq pillugu EU-mik isumaqatigiissuteqarnissaq kissaatigisimavaat – aamma taaneqartoq 'Uumasut nakorsaqaarnikkut isumaqatigiissut'. Sulineq taanna maannakkut naammassineqarpoq.

Aaqqissuussineq naatsorsuutigineqarpoq piffissap aallartisarfiup kingorna siunissami aalisakkanik avammut niuernermit annertuumik pingaaruteqassasoq.

Uumasut nakorsaqaarnikkut killeqarfimmi nakkutilliivit marluk aningaasalersornissaat ingerlanneqarnissaallu pillugit inuussutissarsiortunik isumaqatigiissusiortoqarsimavoq, Nuummi Sisimiunilu.

Immikkoortumi Inuussutissalerinermit aqutsisoqarfik (DK) oqartussatut piginnaatitaavoq aamma uumasut nakorsaqaarnikkut killeqarfinni nakkutilliivinni nakkutilliinernut akisussaalluni, tassa Kalaallit Nunaanni uumasunit tunisassianik eqqussuinermi avammullu niuernermit nakkutilliineq suli Namminersorlutik Oqartussanit tiguneqarnikuunngimmat.

Uumasut nakorsaqaarnikkut killeqarfinni nakkutilliivinni nakkutilliisussanik ilinniartitsisoqareernerata kingorna Kalaallit Nunaanni Inuussutissalerinermit Oqartussaqaarfik (VFMG) nakkutilliinermik isumaginnittussanngorlugu FVST-imit pisussaaffilerneqassaaq. Tamanna suliffinnik arlalinnik kinguneqassaaq.

Isumaqatigiissutip kingunerissavaa suliffissat amerlanerusut aamma nakkutilliinermik sulisunut ilinniagaqaarsimanikkut qaffatsitsineq, taakku naatsorsuutigineqartut maani najugalinnit inuttalerneqartussatut attuumassuteqartumik ilinniagalinnit assersuutigalugu inuit eqqiluisaarnikkut ilinniagalit imaluunniit aalisarnermik nakkutilliinermik misilittagalit.

Isumaqatigiissut aamma isigineqassaaq uumasunit tunisassianik eqqussuinermi aamma annissuinermi angerlartitsiniarluni sulinermi alloriarnertut siullertut.

Taamatut isumaqatigiissutikkut misilittakkat anguneqartut oqartussaasut attuumassuteqartut aamma nakkutilliinermik sulisut sungiusaatigisimavaat piffissaq sivisunerusoq eqqarsaatigalugu EU-mi inatsisiliornermit aamma nueqatigiinnermit attuumassuteqartuni suliassanik amerlanerugaluttuinnartunik tigusiartornissami.

7.4. NUNAT ARLALLIT AKORNANNI ISUMAQATIGIISSUTIT – WORLD TRADE ORGANISATION (WTO)

WTO-mik isumaqatigiissummik december 1994-imi Danmarkip atortussanngortitsineranut atatillugu Savalimmiut aamma Kalaallit Nunaat Danmarkimi oqartussanut nalunaarput Danmarkip atortussanngortitsineranut ilaanissartik kissaatigalugu. Danmarkip WTO-mik akuersinerani taamaattumik Savalimmiut aamma Kalaallit Nunaat pillugit nangaasoqanngilaq. Tamanna WTO-mik pilersitsineq pillugu isumaqatigiissummumut 15. april 1994-imeersumut Danmarkip atortussanngortitsinera pillugu nalunaarut nr. 71, 8. juni 1995-imeersumit takuneqarsinnaavoq Danmarkip atortussanngortitsinera aamma Savalimmiunut aamma Kalaallit Nunaannut atuuttoq. Taamanikkut Naalakkersuisuusunit tamanna pillugu 1995-imi aaljangiineq malillugu, 2005-imi

uppernarsarneqartumi, Nunanut Allanut Pisortaqarfik pisussaavoq ilaatigut Kalaallit Nunaanni inatsisit WTO-mi maleruagassanut naapertuutissasut, ilaatigullu Kalaallit Nunaanni niuernikkut oqartussat WTO-mut pisortatigoortumik nalunaaruteqassasut (tassani maleruagassat malillugit).

WTO-mili (suli) Dohami isumaqatigiinniarnert ingerlanneqarput, maleruagassat nutarternissaat siunertaralugu 1995-imi WTO-p pilersinneqarnerani aallartittoq. Nunanut Allanut Pisortaqarfiup pisortatigoortumik nalunaaruteqartoqanginnerani Dohami isumaqatigiinniarnert inernerat utaqqimaarppaa. Pisulli akornanni nunatsinni inatsisit naapertuutilernissaannut sulinerup malitseqartinnissaa isiginiarneqassaaq, kiisalu pisortatigoortumik nalunaaruteqarnermut atatillugu pisariaqartumik tamakkiisumik paasisaqarnissaq pisariaqassalluni.

Niuernikkut oqartussaaffigisaq ingerlaavartumik nalunaaruteqarsinnaatitaaneq ingerlatiinnarniarlugu, GATT 1994-imi art XXVIII, 5 malillugu, WTO-mi maleruagassanik naammassinninnissaq eqqarsaatigalugu nunap nangaassuteqarnini nunap nalunaarutigissavaa. Allatut oqaatigalugu pineqarpoq pisussaaffiit allangortinnissaannut pisinnaatitaaffik (WTO-mi ilaasortaanerup malitsigisaanik akitsuusersuinikkut allatigut pisussaaffiit). Kingullermik nalunaarut WTO-mi januar 2015-imi akuerineqarpoq taamaattumillu aatsaat 2017-ip naanerani uteqqinneqartussaalluni.

WTO'mi niuernikkut oqilisaassinermik isumaqatigiissut

Dohami isumaqatigiinniarnermi december 2013-imi annikitsumik siuariartoqarnera misigineqarpoq, tassa Balimi isumaqatigiissut inaarutaasumik isumaqatigiissutigineqarmat aamma Balimi ministerit ataatsimeersuarnerini akuerineqarmat. WTO-mi niuernikkut

oqilisaassinermik isumaqatigiissut (Trade Facilitation Agreement, TFA), Balimi isumaqatigiissuteqarnermut ilaasoq, (WTO-mi nunat akornanni isumaqatigiissutini siulleg), maannakkut WTO-mi ilaasortanit atortussanngortinniarneqalerpoq. Isumaqatigiinniarnert ingerlanerat tunngaviatigut 2001-imi Dohami isumaqatigiinniarnermiit Balimi ministerit ataatsimeersuarnerat tikillugu sivilissuseqarsimavoq.

WTO-mi ilaasortanit pisariaqartumik pingajorarterutit marlunnit atortussanngortinneqarpat isumaqatigiissutit atortuulersinneqassaaq. Singapore, Hong Kong aamma USA atortussanngortitsererput, aamma EU-p akuersinera ataatsimut isigalugu nunat allat suli 28-t ilanngunnerannik kinguneqassaaq. Danmarkip isumaqatigiissummik atortussanngortitsinera EU aqutigalugu pissaaq, tassa isumaqatigiissutit imaa EU-mi kisimi oqartussaaffigineqarmat. Kalaallit Nunaat aamma Savalimmiut isumaqatigiissummik EU-p atortussanngortitsinerannut ilaanngillat.

7.5. EU PEQATIGALUGU SULINIUTITIGUT SULEQATIGIINNEQ

Nunarput EU-p ataani suliniutinut arlalinnut periarfissaqarpoq. Den Europæiske Regionale Udviklingsfondimi (ERDF) maleruagassat taamaalillutik INTERREG V-mi suliniummut Northern Periphery and Arctic Programme (NPA) isersinnaatitsippat – siusinnerusukkut Northern Periphery Programme (NPP) – OLT-imili aaqqissuussineq suliniutinut allanut arlalinnut isersinnaatitsillutik.

ERDF-imi maleruagassat imaapput 'naalagaaffiit ilaasortaangitsut' suliniutinut immikkoortitanut nammineq akiliisariaqarlutik. Kalaallit Nunaat taamaalilluni ukiut tamaasa NPA-mi suliniutinut aningaasaliisarpoq. Aningaasat taakku

kingornatigut nunat tamalaat akornanni suliniutini kalaallit peqataanerannut atorpeqartarput. EU-mi nunanit peqataasunit isumaqatigiissuteqarnikkut nunarput aamma Savalimmiut namminneq aningaasaatitik nungunneqaraangata ERDF-imi aningaasat ilaannik atuisinnaapput.

NPA-mi sulineq atorfilittanit ingerlanneqarpoq, sulineq kingullermik Nunanut allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut ingerlatsinermut nassuiaammilli tassaniissimalluni, ilaatigut piffissaq suliniuteqarfiusoq 2007-2013 kingulleq naammassineqarluni, ilaatigut suliniuteqarfissaq nutaat, 2014 – 2020 piareersarneqarlunilu aallartinneqarluni.

Northern Periphery and Arctic Programme

NPA-mi suliniutip siunertaa tassaavoq avinngarusimasuni pissutsit pissutigalugit ajornartorsiutaalersunik aaqqiinernik pilersitsineq. Suliniummi takorluugaq tassaavoq unammillersinnaassutsimik inuiaqatigiinnillu napasinnaasunik pilersitsinermut peqataanissaq, nutaaliorneq iluaqutigalugu, aallartitsisartut piginnaasaasa annertusinerisigut aamma isumalluutitik sunniuteqarluartumik nunani avannarlerni nunanilu issittuni siuariartornissamut suliniutit periarfissallu asseqanngitsut atorpeqarnerisigut. Nunat peqataasut qulingiluat tassaapput: Finland, Sverige, Norge, Irland, Nordirland, Skotland, Savalimmiut, Island aamma Kalaallit Nunaat.

NPA-mi suliniut ukioq 2000-imi aallartippoq piffissallu suliniuteqarfiusut pingajuat aallarteqqammerlugu. Kalaallit Nunaat Northern Periphery and Arctic Programmeme 2002-mili peqataasimavoq. Suliniummi peqataaneq Kalaallit Nunaanni namminersortunut pisortallu suliffeqarfiinut inuussutissarsiutit ineriartortinnissaannut nutaaliornissamullu tapiissutitik pissarsinissaannut periarfissiivoq,

nunat peqataasut suliuniutaanni allani peqataasoqarneratigut. Suliniut aalajangersimasumik tunisassiamik aamma kiffartuussinikkut nutaaliornermik inerisaanertut iluseqarsinnaavoq, kisianni aamma ilisimasanik avitseqatigiiffiusinnaalluni, piginnaangorsaqqiinnerusinnaalluni aamma suliatigut attaveqarfinnik pilersitsinerusinnaalluni.

Piffissami suliniuteqarfiusumi siullermi 2000-2006-imi Kalaallit Nunaannit peqataasut 16-it suliniutini aqqanilinni peqataapput. Piffissami suliniuteqarfiusumi qaangiuttumi, 2007-2013-imi, kalaallit peqataasut aqqaneq marluk suliniutini 14-ini peqataapput, suliniutini peqataanermikkut kalaallit peqataasut 8,1 mio. kr.-it missaannik pissarsillutik.

NPA 2014-2020

EU-p Issittoq pillugu politikianut ilaasutut, piffissaq suliniuteqarfiusoq nutaaq, 2014-2020, Issittumik isiginnippoq. Taamaattumik Kommissionimit suliniut allatut taaguuteqartinniarlugu toqqarneqarsimavoq "Northern Periphery and Arctic". NPA 2014-2020-mi Skotlandimi 30. september 2014-imi Cool North Ataatsimeersuarneq saqqummiunneqarpoq, tassani aamma suliniutinut qinnuteqaatinik tiguisoqarnissaanut ammaassisoqarluni. EU 2020-mut periusissaanut naapertuuttumik, piffissaq suliniuteqarfiusoq nutaaq sisamanik suliniuteqarfeqarpoq: Nutaaliorneq, Aallartisarneq, Atoqqiineq aamma nukinnik sunniuteqartitsineq, kiisalu Pinngortitami kulturimilu kingornussat.

Piffissami pilersaaruteqarfimmi nutaami qinnuteqarfiusumi siullermi pilersaarutit 14-it akuerineqarput, tassunga ilanngullugit tallimat kalaallinit peqataaffigineqartut. Suliniutit marluk kalaallinit peqataaffigineqarput, sulilu suliniutit allat pingasut kalaallinit peqataaffigineqarlutik. Qinnuteqarfissap aappaa ulloq 20. april 2015-imi

matuneqarpoq, suliniutinut qinnuteqaatinit 14-
iusunit marluk kalaallinit peqataaffigineqarlutik.
Nunat peqataasut tamarmik immikkut ilisimasallit
kaammattuutaat tunuliaqutaralugit 10. juni 2015-
imi Belfastimi suliniutinut aningaasaliinissat
pillugit inaarutaasumik aalajangiineq NPA

Monitoring Committeemit ingerlanneqartarpoq,
tassaasut nunat qulingiluat sinniisui.

Katillugit NPA 2014-2020 suliniutinut 56 mio.
eurot missaannik aningaasaliiffigineqarput
suliniutum missingersuutit ataatsimut
annerpaamik 2 million eurollutik.

8. NUNANI TAMALAANI UUMASSUSILLIT

ASSIGIINNGISITAARTUUNERAT AAMMA – SILAP PISSUSAA

8.1. NUNANI TAMALAANI UUMASSUSILLIT ASSIGIINNGISITAARTUUNERAT

Uumassusillit Assigiinngisitaarlunnartuunerat pillugu Isumaqatigiissut – CBD

Uumassusillit Assigiinngisitaarlunnartuunerat pillugu Isumaqatigiissut (CBD) akisussaaffeqarnikkut akisussaaffeqarfiit allanngortinnerisa kingorna Pinngortitamut, Avatangiisinut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfimmiit Nunanut Allanut Pisortaqarfimmut nuunneqarput.

Uumassusillit assigiinngisitaarlunnartuunerat pillugu isumaqatigiissut (CBD) tassaavoq pinngortitamik illersuinermit tunngasuni nunani tamalaani isumaqatigiissutit pingaarnersat ilaat. Isumaqatigiissutip siunertaa tassaavoq pinngortitami ataqatigiinnermi, uumasoaqatigiinni sananeqaatitigullu uumassusillit assigiinngisitaarlunnartuunerisa allanngortinnginnissaat.

Uumassusillit Assigiinngisitaarlunnartuunerat pillugu Isumaqatigiissutip ataani peqataasut ataatsimeersuarnerisa aqqaneq aappaat (CBD COP12) Korea Kujallermi oktober 2014-imi ingerlanneqarpoq. Siusinnerusukkut Kalaallit Nunaanniit ministerinik peqataasoqarnikuunngilaq. Qinersisoqarnissaanik nalunaaruteqarneq pissutigalugu COP-imi tassani aamma atorfilittaniit peqataasoqanngilaq.

Kalaallit Nunaannut COP12-imi pingaartumik sammisat marluk attuumassuteqarput:

1. Imaani uumassusillit assigiinngisitaartuunerisa illersorneqarnissaat pillugu oqallinnerit –

imaani pinngortitami uumassuseqarfitsigullu malunnaatillit sumiinnerisa paasineqarneri (EBSA).

2. Uumassusillit assigiinngisitaartuunerisa illersorneqarnerini nunat inoqqaavisa ilanngutitinneqarnissaat pillugu oqallinneq.

Imaani avatangiisit allanngutsaaliornernut illersorneqarnerinullu soqutiginninneq nunarsuarmi nunarsuullu immikkoortuini ukiut arlallit ingerlaneranni sakkortuumik annertusiartorsimavoq. CBD-mi peqataasut 2010-mi ataatsimeersuarneranni (COP10) uumassusillit assigiinngisitaartuuneri pillugit periusissatigut pilersaarut nutarterneqarsimasoq 2020-p tungaanut atuuttusaaq akuerineqarpoq, tassunga ilanngullugit anguniakkat nutaat – Aichimi anguniakkat. Nunarsuarmi anguniakkat ilaat tassaavoq imartat sineriallu minnerpaamik 10 %-ii 2020 nallertinnagu illersorneqartariaqartut (Aichi 2020 anguniagaq nr. 11).

Imaani pinngortitami uumassuseqarfitsigullu malunnaatillit sumiinnerisa paasineqarneri pilugit suliaq (EBSA) isumaqatigiissutip ataani aallartinneqarpoq. Tamanna pivoq nassuerutigineqarmat imaani uumassusillit assigiinngisitaartuunerinut annertusiartortumik tatisimannittoqartoq, taamaattumillu imartat uumassuseqarnikkut pinngortitamilu ataqatigiinnerit pingaarnersat sumi nassaassaanersut pillugit ilisimasat annertusarnissaat pisariaqartinneqarmat. Aatsaat taamaaliortoqarneratigut illersuinikkut suliniutit aallartinneqarsinnaalissapput, tamanna pisariaqartutut naleqquttutullu isigineqarpat.

COP12-imi, nunat peqataasut ESBA-qarfiit sumiinneri arlallit akueraat, tassunga ilanngullugu Kalaallit Nunaata aningaasarsiornikkut immikkut oqartussaaffigisaanut killeqarfeqartoq imartaq (EEZ). Imartat sumiinneri paasineqartut tamatumunngalu nalunaarsukkanut tunngaviusut NP ataanni nalunaarsugaasivimmut ilaajumaarput.

Siusinnerusukkut CBD COP11-mi nunat inoqqaavi pillugit Isumaqatigiissummi immikoortoq 8j pillugit oqallittoqarpoq. Pingaartumik Kalaallit Nunaannut soqutiginarpoq tassaavoq nunat inoqqaavinut innersuussisoqartillugu taaguutit eqqortumik atornissaat pillugu apeqquut. Tassunga atatillugu Nunanut allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaammut 2013-imut innersuussisoqarpoq. CBD COP12-imut atatillugu taaguutit allanngortinneqarnissaat pillugu isumaqatigiittoqarpoq, tamannalu Kalaallit Nunaata sulissutigimmagu iluatsitsinertut isigineqartariaqarluni.

Sananeqaatitigut isumalluutiniq atuinnermi iluaqutiniq agguaneq pissarsisinnaanerlu pillugu Nagoyami tapiliussa 2014-imi Danmarkimit atsiorneqarpoq. Nagoyami tapiliussamut akuersaarusunnermilu Kalaallit Nunaat naliliisussaavoq.

Issittumi Naasut Uumasullu Piujuaannartinneqarnerat – CAFF

Suleqatigiissitaq akisussaaffeqarnikkut akisussaaffiit allanngortinneqarnerisa kingorna Pinngortitamut, Avatangiisinut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfimmiit Nunanut Allanut Pisortaqqarfimmut nuunneqarput.

CAFF-imi suleqatigiissitami pineqarput uumasut assigiinngisitaartuunerisa aamma ataqatigiinnerisa illersorneqarnissaat aamma Uumasut Assigiinngisitaartuuneri pillugit

Isumaqatigiissutip atulersinnissaata qulakkeerneqarnissaanut ikiuunneq. CAFF-imi Naalagaaffeqatigiit soqutigisaat Kalaallit Nunaannit isumagineqarput taamaalillunilu ataatsimiinnerni aallartitanut siuttuusarluni. Peqatigisaanik Naalagaaffeqatigiit sinnerlugit Kalaallit Nunaat CAFF-ip allattoqarfianut ukiumoortumik ilanngussisarluni.

Issittumi uumassusillit assigiinngisitaartuunerinik 2013-imi nalilersuinerup "The Arctic Biodiversity Assessment" (ABA) malitsigisaanik suleqatigiissitaq iliuuseqarnissamut pilersaarummik suliaqarsimavoq, "Actions for Arctic Biodiversity, 2013-2021 – implementing the recommendations of the Arctic Biodiversity Assessment", politikikkut kaammattuutit 17-t malitseqartinneqarnissaanik qulakkeerisussa.

Kalaallit Nunaannit kissaateqartoqarneratigut uumassusillit assigiinngisitaartuunerannut nalilersuineq tamatumalu malitsigisaanik iliuuseqarnissamut pilersaarussiaq Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiit Avatangiisit pillugit ministerit ulloq 27. april 2015-imi ataatsimiinneranni saqqummiunneqarpoq, Pinngortitamut, Avatangiisinut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoq, Mala Høy Kúko peqataalluni. Tassani oqallinnerit angusallu Nunat Avannarliit pillugit Nassuiaammi 2015-imi erseqqinnerusumik allaaserineqarput.

Eqikkagaq aamma politikikkut allakkiaq kalaallisuunngortillugu danskisullu nutserneqarsimalerpoq aamma CAFF-ip nittartagaani pissarsiarineqarsinnaalluni.

Iliuuseqarnissamut pilersaarutip piareersarneqarneranut atatillugu CAFF-imi nunani tamalaani uumassusillit assigiinngisitaartuuneri pillugit december 2014-imi ataatsimeersuarneq Norgemi Trondheimimi ingerlanneqarpoq (Arctic Biodiversity Congress).

Ataatsimeersuarnermi tassani Kalaallit Nunaat atorfilittatigut peqataavoq.

Kalaallit Nunaanniit (Kunngearfimmii) nakkutilliilluni suliniummi "Circumpolar Biodiversity Monitoring Programme"-mi (CBMP) pingaaruteqartumik ingerlatat iliuseqarnissamut pilersaarummut atassuserneqarnissaasa qulakkeerneqarnissaat aallunneqarsimavoq. Tamanna Kalaallit Nunaat/Danmarki (aamma Kunngearfik) DCE (Nationalt Center for Miljø og Energi – Århus Universitet) suliniummut tamarmiusumut siuttooqataasutut inissisimanager, Miljøstyrelsen og Miljøstøtte til Arktisimit aningaasalersorneqarluni (DANCEA).

CBMP-ip ataani immikkut ilisimasalinni arlalinni Kalaallit Nunaat ilaavoq, ilaatigut Pinngortitaleriffik immikkut ilisimasalinnik arlalinnik peqataatitaqarluni. 2014-imi Kalaallit Nunaata (Pinngortitaleriffiup) CBMP-ip ataani imaq pillugu immikkut ilisimasalinni siulittaasuvoq.

8.2. NUNANI TAMALAANI SILAP PISSUSAA

Silap pissusaa pillugu isumaqatigiissut – UNFCCC

Isumaqatigiissut akisussaaffeqarfikkut 2014-imi qinersinerup kingorna taamanikkut Avatangiisinut Pinngortitamullu Naalakkersuisoqarfimmii Nunanut Allanut Pisortaqarfimmut nuunneqarpoq, taamaattumik kapitalimi tassani allaaserisat akisussaaffeqarfiit allanngortinnerisa kingorna ingerlatanut tunngasuullutik. Immikkoortoq 18.4.-mut innersuussisoqarpoq, ingerlatat qinersisoqarnissaa tikillugu suliaasaqarfimmi tassani inissinneqarsimallutik.

COP21-p tungaanut UNFCCC-mik isumaqatigiinniarnernut atatillugu juni 2015-imi Bonnimi UNFCCC naapippoq. Isumaqatigiinniarnernit quppernernerik 90-inik quppernilimmik isumaqatigiinninniarnerni

oqaasertanik aallaaveqarput, malunnaatilimillik angusaqarfiunani. Taamaattumik naliliisoqarpoq COP21-mi akuerineqarsinnaasunik aamma 2020-mi atuutilersinnaasunik nunarsuarmioqatigiinnut pituttuisumik isumaqatigiissuteqarnissaq ungasittoq. UNFCCC-mi katersuunnerit arlallit aggustimi/septembarimi kiisalu kingumut oktoberimi ingerlanneqassapput. Oktoberimi katersuunnermi COP21-mi Parisimi akuerineqarsinnaasunik nunarsuarmioqatigiit isumaqatigiissuteqarnissaasa qanillinnissaa ministeritigut naatsorsuutigineqarpoq.

Franskit nunanut allanut ministeriat, Laurent Fabius, nunanut allanut naalakkeruisoq, Vittus Qujakitsoq, aamma danskit nunanut allanut ministeriat, Martin Lidegaard peqatigalugit ilulissanut tikeraaqqammerpoq.

COP21-mi franskit siulittaasoqarfimmik ingerlatsisut pilersaarutigaat COP-ip naalernerani nalinginnaasumik ministerit peqataasinnerisa saniatigut naalagaaffinni aqutsisut akuutillugit COP aallartinneqassasoq.

Nunanut Allanut Pisortaqarfiup atorfilittatigut isumaqatigiinniarnernit malittareqqissaarpaat. Kalaallit Nunaat ilaatinneqassanersoq imaluunniit nunarsuarmioqatigiit isumaqatigiissutaannut nutaassamut nangaassuteqassanersoq pillugu politikikkut isummertoqarnissaanut saqqummiussinissaq siunertaralugu misissueqqissaarluni sulineq aallartinneqassaaq.

IMMIKKOORTOQ II: NAALAKKERSUISUT
NUNANI TAMALAANI
AKISUSSAAFFEQARFIMMINNI SULINERAT

9. NAALAKKERSUISUT SIULITTAASUATA NAALAKKERSUISOQARFIA (NSN)

Naalakkersuisut Siulittaasuata piffissami juni 2009-miit december 2014 tikillugu nunanut allanut tunngasunut akisussaaffik isumagisimavaa, taamaattumik Siulittaasup Naalakkersuisoqarfiata Naalakkersuisut Siulittaasuata nunanut allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut ingerlatassanik isumaginninnera annertuutigut Nunanut Allanut Pisorta qarfirmut isumagitissimavaa. Maannakkut Naalakkersuisut ulloq 12. december 2014-imi naalakkersuisoqatigiittut inissinneranni akisussaaffeqarfiit agguarneranni aalajangerneqarpoq nunanut allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut ingerlatsinermut akisussaaffik Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Niuernermut Nunanullu Allanut Naalakkersuisumit, Vittus Qujaukitsumit isumagineqassasoq.

Ukioq manna Nunanut Allanut Tunngasutigut Naalakkersuinikkut Ingerlatsineq pillugu Nassuiaat taamaattumik Naalakkersuisut Siulittaasuata nunanut allanut tunngasutigut 12. december 2014 sioqqullugu ingerlatat pillugit Nunanut Allanut Pisorta qarfirmut nassuiarneqassapput, Naalakkersuisullu Siulittaasuata nunanut allanut tunngasutigut 12. december 2014-imiit ingerlatat pillugit NSN-imit nassuiarneqassallutik.

Naak Naalakkersuisut Siulittaasuata nunatta nunanut allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut ingerlatatigut soqutigisaanik ulluinnarni politikikkut akisussaajunnaaraluartoq sulii ingerlaavartumik Naalakkersuisut Siulittaasuannit nunanut allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut suliaasaqartarumaarpoq. Nunanullu allanut attuumassuteqartut suliaasat siusinnerusumut naleqqiullugu malunnaatilimmik akuttunerusumik

takkuttassapput, taamanikkut nunanut allanut tunngasunut akisussaaffik aamma Nunanut Allanut Pisorta qarfik Naalakkersuisut Siulittaasuata ataani inissisimagallarmammiit.

12. december 2014-imi nunanut allanut attuumassuteqartunik immikkut pisunik imaqartut pingasut Naalakkersuisut Siulittaasuannit isumagineqarsimapput – siulleg sinniisuunerunermut tunngasoq, aappa toqqaannartumik nunanut allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut ingerlataqarfiusoq pingajuallu inuussutissarsiuutigut pilerisaarineq.

9.1. KØBENHAVNIMI SINNIISOQARFIMMI UKIUMOORTUMIK UKIORTAAMI ILASSINNINNEQ

Københavnnimi Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfiani januarimi Naalakkersuisut ukiumoortumik Ukiortaami ilassinninnerat ilassinninneruvoq marlunnut avinneqarsimasoq, siulleg nunanut tamalaanut tunngasuulluni. Tassani Københavnnimi nunat allamiut diplomatit immikkut ilassineqartarput. Aallarniutaasumik ilisarititsinerit pisortatiguunngitsumillu nunat assigiinngitsut ambassadørinik nunallu allat ingerlataannik allanik oqaloqateqarnerit tassani ingerlanneqartarput. Ukioq manna ilassinninnermi Naalakkersuisut Siulittaasuata nutaaq Kim Kielsen siuttuulluni ambassadørinik, suleqatigiiffinnit assigiinngitsunit sinniisunik aamma nunani tamalani suliffeqarfinnik allanillu assigiinngitsorpassuarnik ilassisaqarnissaminik periarfissaqarpoq.

9.2. KALAALLIT NUNAATA, DANMARKIP AAMMA EU-P AKORNANNI ATAATSIMOORTUMIK NALUNAARUTIP ATSIORNEQARNERA, KIISALU

ANINGAASALERSUINISSAMIK EU-MIK ISUMAQATIGIHSUT

Naalackersuisut Siulittaasuat Kim Kielsen Danmarkimi Statsministeri Helle Thorning-Schmidt aamma EU Kommissionip Siulittaasua Jean-Claude Juncker peqatigalugit Ataatsimoorussamik nalunaarut ulloq 19. marts 2015-imi atsiorpaat (aamma takujuk immikkoortoq 5.1.).

Persuarsialaartoqarpoq EU-p allaffeqarfissuani, Berlaymontip illorsuani Bruxellesimiittumi. EU Kommissionip siulittaasuata siunissami ukiorpassuarni suleqatigiinnissaq pillugu illuatungeriit isumaqatigiinnerat marlunnartinniarlugu Naalackersuisut Siulittaasuat aamma statsiministeri qaaqqusimavai. Suleqatigiinneq Kalaallit Nunaata aningaasaqarnerminik ineriartortitsinissaanut iluaqutaassaaq Europamiut suleqatigisani qanittumik suleqatigisinnaallugit.

Suleqatigiinnermut aallaaviuvoq Kalaallit Nunaata 1985-imi Unionimit aninera, tassani Illuatungeriit isumaqatigiillutik qanittumik attaveqartarnerit ingerlaannassasut kalaallillu inuiaqatigiit nappanneqarsinnaasumik aningaasaqarnikkut ineriartortinneqarnerannut iluaqutissanngorlugit ineriartortinneqassasut.

Ataatsimoorluni tamanut nalunaarummi erseqqissarneqarpoq Naalackersuisut aamma Danskit Naalackersuisui naligiillutik peqataasut taamaammallu taamatut naligiinnissamik tunngaveqarluni suleqatigiinnissaq tunngavigalugu EU-mut isumaqatigiissutinut tunngavissami Kalaallit Nunaata atsioqataanissaa qulakkeerneqartoq.

Nalunaarut illuatungeriit akornanni immikkut suleqatigiiffiusut pillugit toqqammaviuvoq. Tassani allassimavoq peqataasut ilaatigut aalisakkanik piujuartitsinissamik tunngaveqarluni pisortatut ingerlatsinissaq, ilinniartitaaneq,

pinngortitami isumalluutit, issittumi pissutsit, inunnik isumaginninnermut tunngasut, ilisimatusarneq, ingerlareersunik allannortiteraluni pilersitsiortorneq silallu pissusaata allanngorneri pillugit attaveqarnerminnik suleqatigiinnerminillu ingerlatseqqinnissaq suleqatigiinnissarlu nukittorsaaqqinnissarlu pillugit siunnerfimminnik nalunaaruteqartut.

Ataatsimoorussamik nalunaarut upernaamili 2014-imi atsiorneqarnissaminut piareersimavoq, kisiannili Inatsisartunut qinersineq aamma EU Kommissionimik nutaanik toqqaaneq pissutigalugit inaarutaasumik atsiornissaq marts 2015-imut utaqqissunneqarsimalluni.

Ulloq taanna kingusinnerusukkat Ataatsimoorussamik nalunaarut atsiorneqarmat Kalaallit Nunaata aamma EU-p akornanni Aningaasalersuinissamut isumaqatigiissut atsiorneqarpoq. Naalackersuisut Siulittaasuata isumaqatigiissut EU Kommissionip sinniisua, Pisortaanermut Tullersorti Marcus Cornaro peqatigalugu atsiorpaat.

Ilinniartitaanermut tunngasutigut Kalaallit Nunaannut EU-p akiliutaa pillugu 2015-imut aningaasalersuinissamut isumaqatigiissut annerpaamik 2015-imut 230 million koruuninik (30,7 mio. €) aningaasartaqarpoq. Ilinniartitaanermut tunngasuni anguniagassat arlaqartut naammassineqarsimanersut ukiumoortumik tapiissutit inaarutaasumik annertussusissaannut aallaaviusarpoq. Anguniakkat, EU Kommissionimik isumaqatigiissutaasut, ilaatigut tassaapput meeqqat atuarfianni alloriarfinni misilitsittarnerni angusaasartut pitsanngorsarnissaat, atuartut inuusuttut ilinniartitarnut ingerlariaqqittartut amerlanerulissasut kiisalu ingerlariaqqinnissamut ilinniartut naammassisartut amerlanerulissasut. Anguniakkatut isumaqatigiissutaasut Naalackersuisut Ilinniartitaanermut

pilersaarutaanni Il-mi suliniutit aqcutigalugit anguneqassapput.

Aningaasalersuinissamut isumaqatigiissut tassaavoq peqatigiinnermut isumaqatigiissutip atulersinnissaanut ilaasoq, taanna taamanikkut Ineriartortitsinermut EU Kommissærianit, Andris Piebalsimit aamma kalaallit tungaanniit Kim Kielsenimit, taamanikkut Naalackersuisunut Siulittaasuugallartumit oktober 2014-imi atsiorneqarpoq. Tassani EU pisussaaffilerpoq Kalaallit Nunaata ilinniartitaanernik ineriartortitsineranut 1,6 milliard kr. (217,8 mio. €) angullugit 2020 tungaanut tapiissuteqartarnissamut.

Ilinniartitaanermut tunngatillugu anguniakkat siuliani taaneqartut saniatigut EU-mit piumasqaataavoq aningaasarsiornikkut aalaakkaasumik ineriartortoqassasoq aammalu pisortat aningaasaataanik aqutsineq pitsanngoriartinneqassasoq. Tamatumani ilaatigut nioqutissanik pisiniarneq sullissinerillu kiisalu pisortani aningaasaqarnikkut tunngasutigut ammanerulernissaq ilaapput.

EU-p tapiissutigisartagai, Kalaallit Nunaata aalisarnermut EU-mik isumaqatigiissutaa ilanngullugit, ukiumut 360 million kr. missaaniipput.

Bruxellesimut angalanermi Naalackersuisut Siulittaasuat aamma inussiarnisaarluni EU Kommissæri Margrethe Vestageri, Danmarkip EU-Ambassadørii kiisalu Savalimmiut sinniisoqarfiani pisortaq naapippai.

9.3. NAALAKKERSUISUT JAPANIMI TOKYOMI INUUSUTISSARSIUTITIGUT PILERSAARINERAT

Naalackersuisut Siulittaasuat Kim Kielseni ulluni 25. – 29. marts 2015-imi Japanimi Naalackersuisut inuussutissarsiutitigut pilersaarinerannut siuttuvoq. Pilersaarineq

december 2014-imi ingerlanneqarsimasussaagualarpoq, kisiannili Inatsisartunut qinersisoqarnera pissutigalugu pilersaarinnissaq kinguartinneqarpoq.

Danmarkimi Kunngikkormiut pilersaarinermi peqataanissamut Naalackersuisuniit saaffiginnissummut akuersisimapput. Kunngissap peqataaneratigut inuussutissarsiutitigut pilersaanermut japanimiut immikkut alaatsinaannerannik kinguneqarpoq, tamannalu suliniummut soorunami annertuumik iluaqutaalluni.

Naalackersuisut Siulittaasuata aamma Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalackersuisoq angalanermi ilagaa. Japani tassaavoq Kalaallit Nunaata aalisakkanik tunisassiaanik annertuunik pisisartog taamaattumillu pilersaarinermi sammineqartussat arlallit aalisarnermik soorunami sammisaqarlutik. Taamaallilluni aamma danskit inuussutissanut ministeriat, Dan Jørgensen danskit naalackersuisui sinnerlugit pilersaarinermi peqataavoq. Inuussutissarsiutitigut pilersaarineq Japanimi danskit ambassadeqarfia suleqatigeqqissaarlugu piareersarneqarpoq.

Pilersaarineq aamma kultureqarnikkut immikkut sammisaqarpoq, taamaattumillu Naalackersuisut aamma nipilersortartut eqqumiitsuliortullu pilersaarinermi qaaqqusimallugit. Rockertartut Nanook, kiisalu erinarsortartog Nive Nielsen and The Deer Children kalaallit aallartitaannut peqataallutik aamma Tokyomi nipilersorlutik tusarnaartitsillutik. Taakku saniatigut aamma titartaasartog Nuka K. Godfredsen peqataavoq titartakkaminillu saqqummertsilluni.

Pilersaarinermi pisut assigiinngitsut akornanni eqqaaneqarsinnaapput:

- Tsukiji Fish Marketimi takornarniartitsineq

- Nerisassat imarmiut pillugit isumasioqatigiinneq – saqqummiinerit aamma niuertut imminnut naapeqatigiinnerat
- Issittoq pillugu isumasioqatigiinneq – Issittoq pillugu kalaallit takorluugaannik ilisarititsineq, aamma japanimi naalackersuisut isaanniit isigalugu Issittumi unamminartut
- Tikilluaqqusilluni ilassinnineq aamma kulturikkut aaqqissuussinerit – suliffeqarfinnut takutitsinerit, kiisalu nipilersortartut tusarnaartitsinerat
- Takornariaqarnikkut aaqqissuussinerit – Kalaallit Nuaata takornariat tikitassaattut nittarsaannera
- Kalaallit Nunaat pillugu saqqummersitsineq – kalaallit kiinarpaannik tupilaataannillu Kunngikkormiut Kejserikkullu katersugaataat, kiisalu Nunatta Katersugaasiviata saqqummersitsinera "Qanga – tegnet fortid" Nuka K. Godtfredsenip qalipagaanik imaqartoq
- Atisanik takutitsineq – Great Greenland aamma Kopenhagen Furip puisit amiinik tunisassianik nittarsaannerat
- Tokyo Honten Department Storemi Great Greenlandip tunisassiaanik saqqummersitsineq
- Den Danske Ambassademi puisit amii pillugit ilassinnineq – amernik tunisassiortunut
- Kalaallit Nunaat pillugu Nuka K. Godtfredsenip titartagaanik takutitsineq

Inuussutissarsiutitigut pilerisaarineq aalisarnerup, kulturip, takornariaqarnerup aamma amernik

atisaliat iluanni Kalaallit Nunaat nunarsuarmi naalagaaffimmi pisisinnaassuseqarluartut ilaannut nittarsaanissamik periarfissiivoq. Peqatigisaanillu aamma juni 2015-imi saqqummiunneqartussamik japanimiut issittoq pillugu pisortatigoortumik saqqummiunneqarnissaa qaammatialuit sioqqullugu japanimi naalackersuisunut sinniisunut issittoq pillugu sammisanik oqaloqateqarnissamut periarfissiilluni.

10. PEQQISSUTSIMUT NAALAKKERSUISOQARFIK (PN)

10.1. IMMINORTARNERIT PITSAALIORNISSAANNUT TUNNGATILLUGU ISSITTORMIUT SULEQATIGIINNERAT

Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfik ukiuni kingullerni nunat issittut akornanni imminortarnernik pitsaanerpaamik pitsaaliuilluni suliniutinut tunngasuni ilisimasanik misilittakkanillu katersinissaq isiginiarlugu issittormiut akornanni suleqatigiinnermi peqataasimavoq.

Suleqatigiinnerup aallartinnera martsip qaammataani 2015-imi Issittumi Siunnersuisoqatigiit ataanni Canadami Iqalunni isumasioqatigiinnermik kinguneqarpoq, Kalaallit Nunaat atorfilittanik, ilisimatuunik inuusuttullu sinniisaannik sinniisuuffigineqarluni.

Alloriarnerup tullia tassaavoq eqqarsartaatsikkut peqqissuunerup iluani USA-p suliniutaani, RISING-SUN-imi pimoorussilluni peqataaneq, tassani Kalaallit Nunaat aqutsisoqataanissamut akuersisimalluni. Suliniutip siunertaraa imminortarnerit pitsaaliornissaannut suliniutit assigiingitsut pingaaruteqarnerinik qanoq pitsaanerpaamik uuttuisarnissamut takussutissanik ataatsimoorussanik arlalinnik inerisaanissaq.

10.2. URANIMIK PHAANISSAQ AAMMA AVAMMUT NIUERNISSAQ PILLUGU MALERUGASSAT

Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfik Nunanut allanut ministeriaqarfiup, Nunanut Allanut Pisortaqarfiup aamma suliatigut ministeriaqarfiit aamma Namminersorlutik Oqartussani suliatigut naalackersuisoqarfiit arlallit akornanni suleqatigiissitami kiisalu inatsisilerinikkut immikkut ilusilinni peqataavoq. Suleqatigiissitap

oktober 2013-imi uranimik paaaneq avammullu niuerneq pillugu nalunaarusiamik saqqummiivoq. Nalunaarusiami uranimik paaanermut akuersaanngilluinnarnerup atorunnaarsinnerata kingunerinik paasiniaavoq.

Nalunaarusiamit ilaatigut takuneqarsinnaavoq uranimik paaaneq avammullu niuerneq aallartinneqassappat maleruagassat nunanilu tamalaani isumaqatigiissutit suut Kalaallit Nunaannut atortuulersinneqassanersut.

Suleqatigiissitap kaammattuutaanik atortuulersitsinissaq siunertarlugu sulineq ingerlateqqinneqarpoq, tassunga ilanngullugu nunani tamalaani isumaqatigiissutini arfinilinni Kalaallit Nunaata nangaassuteqarnerata atorunnaarsinnera aamma inatsisinik pisariaqartunik piareersaaneq.

10.3. PEQQINNISSAQARFIUP ISLANDIMIK SULEQATIGINNINNERA

Kalaallit Nunaanni Peqqinnissaqarfik aamma Islandimi nuna tamakkerlugu napparsimmavik, Landspítalið, pingasunngorneq 3. september 2014-imi suleqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarput, kalaallit napparsimasut Islandimi katsorsarneqartarnerinut tunngasutigut suleqatigiinnerup nukittorsarneqarnissanik inerisarneqarnissaanillu siunertaqartumik.

Peqqissutsimut Attaveqarnermullu Naalackersuisoq Steen Lyngé aamma islandimi Peqqissutsimut ministeri Kristján Þór Júlíusson suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutip atsiorneqarnerani peqataapput. Isumaqatigiissut pingaarnertigut suleqatigiinnissamut isumaqatigiissummik aallaaveqarpoq: "Avannaamioqatigiit Killerni peqqissutsikkut ministerit akornanni suleqatigiinneq pillugu isumaqatigiissut", taanna juni 2014-imi

atsiorneqarluni. Suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqarnikkut Avannaamioqatigiit Killerni aalajangiinerit erseqqissarneqarput, aamma Avannaamioqatigiit Killiit peqqinnissakkut suleqatigiinnerisa annertunerusumik nukittorsaanissaq pillugu politikikkut siunertaqarnej.

Taamaalilluni napparsimasunik Danmarkimut nassiussisarnermut piviusumik allamik periarfissaqalerpoq, naatsorsuutigineqarporlu isumaqatigiissut napparsimasunut kalaallinut iluaqutaajumaartoq. Islandimi katsorsaanermut aningaasartuutit naatsorsuutigineqarput Danmarkimi aningaasartuutitulli qaffasitsigissasut. Taamaattorli nalilerneqarluni assartuineq akikinnerussasooq, piffissarlu assartuiffiusooq sivikinnerussalluni.

Suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutikkut aaqqissugaasumik suleqatigiinnissaq pilersinneqarpoq, kalaallit napparsimasumut Islandimi katsorsartinnissaannut periarfissanik nukittorsaallunilu annertunerulersitsisusaaq. Pilersaarutaavoq siumut sammisumik immikkut nappaatit immikkullu nappaateqartut pillugit isumaqatigiissusiortoqarsinnaassasooq. Peqqinnissaqarfiup naatsorsuutigaa isumaqatigiissutit suillermik piffissami sivikitsumi katsorsarneqartussat pillugit tunngassasut, assersuutigalugu tartup ujarartaanik aserorterineq.

Siunissami assersuutigalugu Reykjavikimi siviunerusumik uninnganertalimmik pilattaanermik ingerlataqarnissaq pillugu isumaqatigiissusiortoqassappat tassani pisariaqassaaq kalaallinut napparsimasunut inuttut attavissanik inerisaasoqarnissaa.

10.4. PEQQISSUTSIMUT PITSAALIUINERMULLU AQUTSISOQARFIK

MasterMind - suliniut EU-mit tapiissutinik aningaasaligaq

Suliniut MasterMind video webbilu aqutigalugit annertuumik tarnikkut napparsimasulerinermi sulinikkut misilittakkanik aallerfiusalissaq.

Suliniut marts 2014-imi aallartinneqarpoq, 2014-imi qaammatini suillerni qulini aallarnisarfiup nalaaniilluni. Tarnip pissusaani suliniummi aqutsisumik/tarnip pissusaanik ilisimasalimmik suliaqartuusumik ulloq 1. oktober 2014-imi atorfinitsitsisoqarpoq, aamma suliniummi siunertaq naapertorlugu 2014-ip naalerneraniit suliniummut napparsimasut ilanngunneqarput marts 2017-ip tungaanut ingerlasusaaq. Suliniut pilersaarut naapertorlugu ingerlavoq.

Arctic Transatlantic Telehealth Research Network – ATTRN

Peqqinnissaqarfik 2014-imi Arctic Transatlantic Telehealth Research Networkimut ilaalerpoq, issittumi telemedicini isiginiarluni ilisimasatigut attaveqatigiiffik. ATTRN-imi peqataaneg telemedicin pillugu nunat tamalaat suleqatigiinneranni peqataanissamut peqqinnissaqarfimmut alloriarneruvoq siulleq, taamaalillunilu nunani tamalaani ilisimasanik pissarsinissamut aqutissaalluni pingaarutilik, kisianni aamma Kalaallit Nunaanni misilittakkat tassa toqqorneqarsinnaallutik. Suliniut aallartisarneqarnermi nalaani Danmarkimi ilisimatusarnermut Nutaaliornermullu Aqutsisoqarfimmit tapiiffigineqarpoq, soorlu aamma Joint Committeeep ataani suliniutit akuerineqarsimalluni. November 2014-imi attaveqatigiit Ålborgimi suillermeertumik isumasioqatigiisinneqarput.

11. NUNATSINNI NAKORSAANEQARFIK

11.1. EUROCAT

Nunatsinni Nakorsaaneqarfik 2014-imi EuroCat-imi ilaasortatut ilanngunneqarpoq, taanna tassaavoq EU-mi suliniut pissuserinngisaminik iluseqarlutik inunngortunik nakkutilliinermi suliaqartoq, aamma Kalaallit Nunaanni pissuserinngisaminik iluseqarlutik inunngortut pillugit ilisimasat pissarsiarineqarsinnaasut annertusissallugit.

11.2. NORDCAN

Nunatsinni Nakorsaaneqarfik 2014-imi NordCan-imi ilaasortanngorpoq, kræftimik nappaateqartunik nakkutilliineq pillugu nunat avannarliit suleqatigiiffiat.

11.3. INTERNATIONAL CIRCUMPOLAR SURVEILLANCE (ICS)

Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup ICS-ip ataani (International Circumpolar Surveillance) issittumi nunanik allanik suleqateqarnini annertusivaa aamma STD ilanngunneqarluni (kinguaassiutitigut atassuteqarnermi annerusumik tunillaasartut nappaatit). Suliniummik aqutsineq kiisalu nalunaarsukkanik aqutsineq Health Canadamit isumagineqassaaq.

11.4. INGERLATAT ALLAT:

- a. WHO-TB-mi ataatsimiinneq.
- b. NOMESKO, Katersuulluni ataatsimiinneq/aaqqissuisut ataatsimiinnerat.
- c. Nunat avannarliit peqqissutsikkut pisortaasa ataatsimiinnerat.
- d. ICS-imi suleqatigiissitami ataatsimiinnerit.

12. INEQARNERMUT, SANAARTORNERMUT

ATTAVEQARNERMULLU NAALAKKERSUISOQARFIK (ISAN)

Ineqarnermut Naalakkersuisoq, Siverth K. Heilmann oktober 2014-imi Inatsisartunut qinersisoqarnissaanik nalunaaruteqarnissap tungaanut immikkoortumi Naalakkersuisuuvoq. Piffissami tassani Naalakkersuisoq nunanut allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut ingerlatsinermut attuumassuteqartunik ingerlataqanngilaq.

Maannakkut Ineqarnermut, Sanaartornermut Attaveqarnermullu Naalakkersuisoq, Knud Kristianseni aamma maannakkut piffissami nunanut allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut ingerlatsinermut attuumassuteqartunik ingerlataqanngilaq.

13. ANINGAASAQARNERMUT NAALAKKERSUISOQARFIK (AN)

13.1. KALAALLIT NUNAATA AAMMA EU-MI NUNAT AKORNANNI INUK PILLUGU NALUNAARSUKKANIK PAARLAASSEQATIGIINNEQ

Inuit pillugit paasissutissanik ilaatigut EU-mi nunani pisortanik oqartussanik paarlaasseqatigiinnermi Danmarkimi Datatilsynimi akuerineqartumik aalajangersimasumik isumaqatigiissuteqarnikkut nuussinernut tamanut inatsitigut tunngavinnik pissarsisoqartussaana tunngavigineqarpoq. Qarasaasiaqarfik aamma inatsisileriffik Kalaallit Nunaata "nunatut allatut isumannaatsutut" akuerineqarnissaa pillugu suleqatigiipput. Tamatuma EU-mi nunani pisortani oqartussanik nunani tamalaani suleqateqarnermut atatillugu inuk pillugu paasissutissanik paarlaasseqatigiinneq eqaatsumik imaaliillaannartumillu ingerlasinnaalernissaa kingunerissavaa. Ullumikkut assersuutigalugu Eqqartuussiviit atortut naqinneqarsimasut nassiunnerisigut inummut mianernartunik suliami allagaatinik nassiussisarput.

13.2. KALAALLIT NUNAANNI INUK PILLUGU PAASISSUTISSANIK SULIARINNINNEQ

Maannakkut Nalunaarsuinermit inatsit 1978-imeersoq malillugu inuit pillugit paasissutissanik suliarinninneq maleruagassaqartinneqarpoq, tassaniippullu inuiaqatigiinni kalaallini digitalinngortitsinermit aporfii arlalissuit. Inatsisilerinermit immikkoortortaq suleqatigalugu Digitalinngortitsinermit Aqutsisoqarfiup immikkoortumi malittarisassanik nutaanik pisariaqartitsineq misissorpaa, tassungaa ilanngullugu inatsisit qanoq ittut Kalaallit Nunaannut tulluarnepaanersut. Kalaallit Nunaanni inuk pillugu nalunaarsukkanut pisussaaffiup nutarterneqarneranik sulineq, avammut sammisumik, Kalaallit Nunaat inuit

pisinnaatitaaffiisa iluanni inissinneqassaaq, taamaalillunilu nunatut allatut isumannaatsutut akuerineqarnissaanut tunngavinnik pilersitsisoqarluni. Piareersarnera 2014-ip naanerani naammassineqarpoq, taamaattumillu ulloq 1.1.2016-imi atulersinneqarnissaa ilimagalugu 2015-imi ukiakkut ataatsimiinnermi politikkikkut suliarisassanngorlugu malittarisassanut nutaanut isummernissamut tunngavissat saqqummiunneqarsinnaallutik.

13.3. NORDIC BUILT CITIES

Kommuneqarfik Sermersooq suleqatigalugu illoqarfiup ilaanik piujuartitsinermik tunngaveqartunik, nutaaliaasunik atasinnaasunillu nutaanik inerisaanissamut sammisaqartumik suliniummi Nordic Built Citiesimi Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfimmi Nuna tamakkerlugu pilersaaruseriorfik aqutigalugu Kalaallit Nunaat peqataavoq. Suliniut Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiinni danskit siulittaasuuneranni saqqummiunneqarpoq. Nordic Built Cities suliniummut Nordic Builtimut malittaavoq. Kisiannili Nordic Builtimi piujuartitsinermik tunngaveqartunk illunik inerisaanissaaq isigineqartoq Nordic Built Citiesimi illut akornanni illoqarfiup ilaanik inerisaanissaaq isiginiarneqarpoq.

13.4. NUNAP ASSILIORNEQ PILLUGU NUNANI AVANNARLERNI SULEQATIGIINNEQ, GEODATA

Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfimmi nuna tamakkerlugu pilersaaruseriorfik Nunani avannarlerni (nuna assinganut) pisortat ataatsimiittarnerini peqataavoq, tassaalluni nunap assingisa, nunap sananeqaataasa illuutinillu aqutsinerup il.il. iluanni Nunat avannarliit suleqatigiiffiat. Ukiumut marloriarluni

ataatsimiinnerni peqataasarnissaq
naatsorsuutigineqarpoq – upernaakkut nunap
assinginut pisortat ataatsimiinneq annikitsoq
aamma ukiakkut nunap assinginut pisortat
ataatsimeersuarnerat. Nunat assinginik pisortat
ataatsimeersuarnerat 2015-imi Nuummi
ingerlanneqassaaq periusissiaq nutaaq
oqallisigineqassalluni. Peqatigisaanik
pilersaarutaavoq Nunat avannarliit
suleqatigiinnermut isumaqatigiissutaat 2010-
2015 nutarterneqassasoq aamma piffissamut
ukiunut tallimanut nutaanut tunngasoq
atsiorneqassalluni.

13.5. NUNAP ASSINGANIK NUNALLU SANANEQAATAANIK INERISAANEQ PILLUGU KOREAMIK KUJALLERMIK SULEQATEQARNEQ

Three Party Seminari marts 2014-imi Korea
Kujalliup aamma Danmarkip (Geodatastyrelsen)
peqataaffigisaanik Nuummi ingerlanneqarpoq.
Aaqqissuussinerup inerneratut Asiaq aamma
Seoulimi Universitetip akornanni
suleqatigiinnissamut isumaqatigiissut
atsiorneqarpoq. Isumaqatigiissummi
isiginiarneqarpoq Kalaallit Nunaanni erngup
nukinganic nukissiorfissanut periarfissanik
qulaajaanissamut periutsinik nutaanik
ineriartortitsinissaq.

13.6. NUNAP ASSINGI ILUSILERSUKKAT NUTAAT

Misiligutaasumik suliniut nutaaq qaammataasat
tunngavigalugit Kalaallit Nunaanni nunap
assinginik nutaalianik inerisaanissamut
tunngavissiissaaq. Aningaasaateqarfik 'A.P.
Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers
Fond til almene Formaal', Kalaallit Nunaanni
nunat assinginik nutaaliornermut 15 million kr.-
inik aningaasatigut tapiissuteqarnissamut
neriorsuisimavoq. Ukiuni pingasuni
misiligutaasumik suliniummi Kalaallit Nunaanni

misileraaffiusunik nunallu ilaanik sisamanik
toqqarneqartunik – Tunumi Tasiilaq, Zackenberg
aamma Daneborg , Kujataa aamma Avannaani
Qeqertarsuup Tunua - nunap assiliornermi
qaammataasat tunngavigalugit assilioriaaseq
nutaaliorneq atorneqassaaq. Misiligutaasumik
suliniut tassaavoq pingaartillugu iliuuseqarnerup
annertunerusup ilaa Kalaallit Nunaanni
sermersuaqanngiffiusoq tamakkerlugu
nutaaliaasumik assilisamik nunap assinginik
nutaanik pissarsinissamik siunertaqartoq aamma
Geodatastyrelsi, Asiaq aamma
Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik
suleqatigeeqqissaarlutik ingerlanneqartussaq.
Nunap assingi pitsaasut inuiaqatigiinnut
nutaaliaasunut pingaaruteqarput aamma
inuiaqatigiinni ingerlatat arlalippassuit iluanni
siuariartornermut ineriartornermullu nutaanik
toqqammavittut piunasaqaataasut,
tassaasinnaallutik illoqarfimmik
ineriartortitsinermi pilersaarusionerq,
aatsitassanik ujarlerneq imaluunniit piianeq,
attaveqarfinnik, pilersuinermi imaluunniit
nukissiorfinnik nutaanik ineriartortitsineq, silap
pissusaanut naleqqussarneq, pingortitamik
aqutsineq, silaannarmi inuuneq,
takornariaqarneq il.il.

13.7. ILLUNIK KULTURIKKUT KINGORNUSSANIK INERIARTORTITSINEQ ALLANNGUTSAALIUNERLU

Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut,
Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu
Naalakkersuisoqarfik, Nunatta Katersugaasivia,
Kultureqarnermut Aqutsisoqarfik, SBI aamma
Center for Bygningsbevaring suleqatigalugit
suliniummik aallartitsisoqarpoq illut kingornussat
ullunut nutaanut qanoq
ilanngutitinneqarsinnaaneritut
naleqarnerulersitsisinaanersullu pillugit
ataatsimoortumik paasinninnermut
pilersitsiniartooq. Suliniummi 'Illunik kulturikkut

kingornussanik ineriartortitsineq allanngutsaaliuinerlu' pineqarpoq nunap immikkoortuani siuariatornermik, takornariaqarnermik uummaarinnermillu nutaamik pilersitsinissamut isumalluutitut naleqarluartutut sakkussatullu illut kulturikkut kingornussat isigineqarnissaat. Pingaarnertut siunertaq tassaavoq kulturikkut kingornussanik sanaartorneqarsimasunik siunissami allanngutsaaliuineq ineriartortitsinerlu pillugu ataatsimoorussamik (nuna tamakkerlugu kommuninilu) periusissamik piareersaanissaq – illunut kiisalu ataqatigiissumik aaqqissugaasumik sanaartorneqarsimasunut aamma illutigut avatangiisinut. Kalaallit Nunaanni immikkut unamminartut aallaavigalugit suliniummi suleriaatsinik aaqqissugaanermillu inerisaanissaq isiginiarneqassaaq, kulturikkut kingornussat sanaartorneqarsimasut Kalaallit Nunaanni kulturikkut oqaluttuarisaanerup ataatsimoorussamut kinaassutsimullu pingaarutilittut ilaasutut isigineqarluni – aamma inuiaqatigiinni kalaallini ineriartortitsinermi aningaasaqarnikkut kulturikkullu pigisatut annertuumik pingaarutilittut isigineqarlutik.

13.8. ILISIMATUSARFIK ZACKENBERG

Asiap Kalaallit Nunaata avannaata kangianiittoq ilisimatusarfeqarfiit pingaarnert tallimat ilaat Zackenberg aamma Kalaallit Nunaata kujataata kitaani Ameralimmiittoq Nuuk Basic akisussaaffigai. Sumiiffinni marlunni uuttuiffigineqarniartut taaneqarput: silap pissusaatigut tunngaviit. Silap pissusaanit nalunaarsukkat uuttorneqarsimasut ingerlaavartumik nunani tamalaani ilisimatuunut tunniunneqartarput. Suleqatigisartakkat tassaapput Pinngortitaleriffik, Århusimi

Københavnilu Universitetit kiisalu GEUS. Taamaalilluni Kalaallit Nunaata soqutigisai aamma nunanut tamalaanut atatillugu inissisimaffia qulakkeerneqarput. Tunup Avannaani ilisimatusarfik Zackenberg Namminersorlutik Oqartussanit pigineqarpoq, kisiannili Aarhus Universitetimi Institut for Biosciencemit ingerlanneqarluni. Maannakkut ingerlatsineq aserfallatsaaliuinerlu pillugit isumaqatigiissut 2015-imi atorunnaassaaq aamma Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfik Aarhus Universiteti suleqatigalugu isumaqatigiissutissaq nutaaq inissinniarlugu isumaqatigiinniutigalugu.

Ilisimatusarfiup Zackenbergip siunertaraa nunarsuarmi kissatsikkiartorneq taassumalu issittumi uumasut ataqatigiinnerinut sunnertiasunut sunniuteqarnera pillugu ilisimasanik amerlanernik pissarsinissaq. Ilisimatusarnikkut misissuiffik Zackenberg tassaavoq Issittumi ilisimatusarfiit anginersaat aamma annertunerpaamik ilisimatusarnikkut suliniuteqarnikkut nunanit tamalaanit tatigisaalersimalluni aamma Issittumi ilisimatusarnikkut suliniutit qanoq ineriartortinnissaannut maligassiuisunngorsimasoq.

14. AATSITASSANUT IKUMMATISSANULLU NAALAKKERSUISOQARFIK (AIN)

Aatsitassanut Ikummatissanullu Naalakkersuisoqarfiup suliassaa pingaarneq tassaavoq nunat allamiut aningaasaliisinaasut nunatsinnut pilerisutsilernissaannut Kalaallit Nunaanni aatsitassatigut periarfissanik nittarsaanissaq, taamaalillunilu piujuartitsinermik tunngaveqartumik aatsitassarsiorfinnik ineriartortitsinermut iluaqutaalluni. Tamanna immikkoortumi inatsisitigut, qaammarsaaneq nittarsaassinerullu akuliunnerisigut anguniarneqarpoq, aatsitassarsiorfinnut aningaasaliiffiqeqartussanut pilerinartunut toqqammaviit pilersillugit. Aatsitassanut tunngasuni inatsisit aatsitassanut tunngasutigut ingerlatat siuarsarniarnerisigut isumagineqarput, kisiannili issittumi avatangiisit asseqanngitsut pisariaqanngitsumik ajoquserneqarnissaat suli qulakkeerneqassalluni.

Kalaallit Nunaata nunani allani nittarsaanneqarnera ilaatigut nunarsuarmi assigiinngitsuni aatsitassat pillugit saqqummersitsinermi peqataanerni ingerlanneqarpoq. Kalaallit Nunaat 2015-imi aatsitassanut tunngasutigut Torontomi PDAC-mi aamma Vacouverimi Cambridge and Rourdupimi aamma Hongkongimi Mines & Moneyymi sinniisoqarpoq. Kiisalu uuliamut tunngasuni 2014-imi Houstonimi aamma Londonimi aningaasaliisinaasunut Kalaallit Nunaat pillugu ulloqartitsisoqarluni.

Kalaallit Nunaanni aatsitassatigut periarfissat pillugit paasisutissiineq, nunami avataanilu, aamma Aatsitassanut Ikummatissanullu Naalakkersuisoqarfimmit isumagineqarpoq. Aatsitassanut tunngasuni nalunaarsugaasivimmik peqarpoq nunap sananeqaataanik nunap assinganik, nalunaarsukkanik aamma ujaqqanik ikeriissaartullu pillugit paasisutissanik aamma

nunap sananeqaataata ilusaatigut nalunaarsukkanik imaqartunik. Ikummatissanut nunap iluaneersunut tunngasuni Aatsitassanut Ikummatissanullu Naalakkersuisoqarfiup maannakkorpiaq uuliamik ujarlernermi nalunaarsugaasivik pillugu suliaq kingulleq ingerlappaa, ilaatigut sajuppillatsinermi nalunaarsukkanik, aamma immap naqqani misiligutitigut paasisutinik nalunaarsukkanillu aamma nunap sananeqaataatigut nalunaarsukkanik allanik imaqartumik.

14.1. AATSITASSANUT TUNNGASUTIGUT INERIARTORNEQ

Kalaallit Nunaanni aatsitassanut tunngasut sukkaasumik siuariartorfiupput aamma ingerlataqarnerup akuersissutinillu tunniussisarnerup iluanni ineriartorneq suli qaffakkiartorluni. Aatsitassarsiornikkut pilersaarutit tallimat ima siuarsimatigilerput piviusunngortinneqarnissaat ilimanarluinnarluni.

London Mining oktober 2013-imi Isukasiata eqqaani saviminissaq pillugu pilersaarummi piiaanissamut akuersissummik tunineqarpoq. PDAC-mi aatsitassat pillugit marts 2014-imi Torontomi saqqummersitsinermi True North Gems Qeqertarsuatsiaat eqqaanni rubininut/safirinullu piiaanissamut akuersissummik tunineqarpoq, 2015-illu qiteqqunnerani piiaffimmik sanaartornissaq aallartinneqassalluni. Killavaat Alannguata eqqaani eudialyt ujaqqallu qaqutigoortut pillugit pilersaarut pisortatigoortumik tusarniaanerit aqqusaarsimavai aamma piiaanissamut akuersissutissamut siunnersuut ingerlatseqatigiiffimmut nassiunneqarsimalluni. Hudson upernaq qinnuteqarnermi atortunik tunniussivoq, tassaalluni Kangerlussuup eqqaani

(White Mountain) anorthosit pillugu tamanut ammasumik upernaami 2015-imi tusarniaasoqarluni. Naatsorsuutigineqarpoq Ironbark, Kalaallit Nunaata Avannaani Citronen Fjordimi zink/aqerloq pillugu suliniummik suliaqartoq, 2015-ip ingerlanerani qinnuteqaammik tunniussissasoq aamma Greenland Minerals and Energy, Kujataani Kuannersuarni ujaqqat qaqutigootut aamma uran pillugu suliniummi 2016-imi qinnuteqaammik tunniussissasoq.

Ikummatissanut nunap iluaneersunut tunngasut uuliap akiata appasinneranik sunnerneqarsimapput, taamaalilluni 2015-imi ujaasilluni qillerisoqarnissaanik pilersaaruteqartoqanngilaq. Tunup kujataani aamma Tunup avannaani sajuppillatsitsinermi nalunaarsukkanik katersisoqarluni 2015-imi annertuunik marlunnik ingerlataqarnissaq pilersaarutaavoq, Kalaallit Nunaata nunap ataani uuliamut gassimullu periarfissanik sulii annertunerusumik qulaajaassussanik. Ujaasinissamut piaanissamullu 2015-ip aallartinnerani kisermaassilluni akuersissutinik 20-nik tunniussisoqarpoq naatsorsuutigineqarlunilu uuliap akia qaffaqqissappat ingerlatat annertuseqqissasut. Kalaallit Nunaata nunavittaa pillugu qulaajaanermi ingerlatseqatigiiffiit annertuunik aningaasatigut aningaasaliinermi Kalaallit Nunaata periarfissaqarneranik upperinninnermut takussutaapput.

14.2. NUNAT ARLALLIT INGERLATAAT

Aatsitassanut Ikummatissanullu Pisortaqaarfik Issittumi Siunnersuisoqatigiit akornanni ilisimasanik avitseqatigiinnermi misilittakkanillu paarlaasseqatigiittarnermi peqataasarpoq. Taamaalilluni nunani tamalaani pitsaanerpaamik suleriaatsinik Kalaallit Nunaata naammassinissinnaanissaanik ingerlaavartumik misissuinnermut iluaqutaasumik nunat allat

maleruagaannik suleriiasiannillu ilisimasanik pissarsisarpoq. Ilisimasanik avitseqatigiinneq aamma illuanut ingerlasarpoq, tassa Issittumi uuliamik/gassimik ingerlataqarneq pillugu ineriartortitsinermi pitsaassutsinillu qaffaanermi peqataagatta. Taamaalilluta isumannaallisaaanermi, peqqinnissakkut avatangiisitigullu pitsaassutsit qaffasissut Issittumi nunat tamarmik peqarnissaat qulakkeerniarparput, tamatumalu aamma kingunerissallugu aatsitassanut tunngasutigut Kalaallit Nunaata unammillersinnaassutsini piginnassagaa pingaarnertigut eqqarsaatigisassat taakku annikillinngikkaluarlugit.

Aatsitassanut Ikummatissanullu Naalakkersuisoqarfik ukiut arlallit ingerlanerini suleqatigiissitami Issittumi Siunnersuisoqatigiit ataanni PAMEmi (Protection of the Arctic Marine Environmentimi) peqataasarpoq, inuit ingerlataqarnerannut atatillugu imaani avatangiisinik illersuinissamut tunngasumi. Tassunga ilanngullugu ukiut kingulliit ingerlaneranni Aatsitassanut Ikummatissanullu Naalakkersuisoqarfik suleqatigiissitami EPPR-imi (Emergency Prevention, Preparedness and Response) peqataasimavoq, Issittumi avatangiisini ajutoornersuarnik pitsaaliuinnermik, upalungaarsimanermik akiuinnermillu sammisaqartoq.

Kiisalu Aatsitassanut Ikummatissanullu Aqutsisoqarfik aallartinneqaqqammertumi Arctic Offshore Regulators Forumimi (AORF) peqataavoq. Oqalliffiup siunertaraa Issittumi avataasiornermi oqartussat akornanni misilittakkanik paasissutissanik paarlaasseqatigiittarnermi.

14.3. ILLUGHILLUNI INGERLATAT

Norgemi (Oljedirektoratet) aamma Canadami (National Energy Board) peqatigalugit ingerlatsinikkut illugiilluni

isumaqatigiissusiortoqarsimavoq. Marts 2015-imi
Norgemi Petroleumstilsynimik
suleqateqatiginninnissamik
isumaqatigiissusiortoqarpoq. Aammattaaq
Aatsitassanut Aqutsisoqarfik aatsitassanut
tunngasutigut Amerikami ingerlatsinermi
oqartussanik (Bureau of Safety and
Environmental Enforcement, BSEE aamma

Bureau of Ocean Energy Management, BOEMRE)
misilittakkanik paarlaasseqatigiinnissaq pillugu
ataatsimeeqateqarsimavoq. Taakku saniatigut
Aatsitassanut Ikummatissanullu Aqutsisoqarfik
aatsitassanut attuumassuteqartut pillugit Korea
Kujallermik suleqatigiinnissamik
isumaqatigiissuteqarpoq (MoU).

15. AALISARNERMUT, PINIARNERMUT NUNALERINERMULLU NAALAKKERSUISOQARFIK (APNN)

15.1. ATLANTIKUP AVANNAANI AALISARNERMUT MINISTERIT ATAATSIMEEQATIGIITARNERAT – NAFMC

Siusinnerusukkut Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisuusimasoq, Finn Karlsen, Ilulissani ulluni 17. – 19. juni 2014-imi North Atlantic Fisheries Ministers Conferencemi (NAFMC) qaaqqusisuuvoq. Ministerit ataatsimiinneranni pingaarnertut sammisaq tassaasimavoq Atlantikup Avannaani silap pissusaata allangornera. Aalisarnermut ministerit savalimmiuneersoq, Kalaallit Nunaaneersoq, Islandimeersoq, Norgemeersoq aammalu Russiske Føderationimeersoq kiisalu aallartitat qaffasissumik inissisimasut Canadameersut EU-meersullu isumasioqatigiinnermi peqataapput.

Atlantikup avannaani aalisarnermut ministerit Atlantikup avannaani silap pissusaata allangornerata malitsigisaanik aalisarnermi unamminartuni assigiinngitsuni misilittakkamik paarlaasseqatigiipput, nassuerutigalugulu atlantikup avannaata imaani pinngortitami ataqatigiinnerit aalisarnerlu allangoriartortut.

Atlantikup avannaani silap pissusaata allangornera tamatta immikkut pingaartumik assigiinngitsutigut malugisalereerpagut, isumaqarpungalu sunniutaasut siunissami erseqqarissiaruinnavissasut. Silap pissusaata allangornerata kingunerisaannik unammilligassaalersut akiorsinnaajumallugit iluarsivigisassatta ilagaat imaani isumalluutinik iluaqteqarnerput. Atlantikup avannaani imaani isumalluutinut uumassusilinnut silap pissusaata allangornerata sunniutai Inuiaqatigiinnut

aalisarnermik isumalluutilinnut annertuumik sunniuteqarput.

Atlantikup avannaani aalisarnermut ministerit saamerlermiit Jacob Vestergaard Savalimmiut, Elisabeth Aspaker Norge, Finn Karlsen Kalaallit Nunaat, Sigurður Ingi Jóhannsson Island, Ilya Shestakov Rusland, Tom Rosser Canada. Assimi amigaataavoq EU-p sinniissua Edward-John Spencer. Ilulissat 2014.

Naalakkersuisup erseqqissarpaa silap pissusaata allangornera aamma inunnut issittormiunut sunniuteqartoq aamma inuit issittormiut inuusaatsimikkut naleqqussarnissamut piginnaasaasigut unamminartoqartoq. Issittoq nunap inoqqaavinit amerlasuunit najugarineqarpoq, taakku kultureqarnerat suliarisartagaallu kinguaariippassuarni Issittumi silap pissusaanit ilusilersorneqarsimallutik. Aputip sikullu pitsaassusaasa annertussusaasalu allangornerisa inuiaqatigiinni amerlasuuni inuuniarnermut tunngavigisat sunnersimavaat, nunap inoqqaavisalu ilaannut piorsarsimassutsikkut inuuniarneq ulorianartorsiortillugu. Silap pissusaata allangornerata inuit aalisariartarfinnut piniariartarfinnullu pingaarnertut ingerlasinnaanerata sunnersimavaat taamaalillunilu qangaaniilli inooriaasitsinnut tamanna unammillernarsisillugu.

Issittumi nunap inoqqaavi kinguaariit ingerlaneranni silap pissusaata allanngornerinik aqquusaagaqarnermik sungiussisimani pillugit Naalakkersuisoq ilisimatitsivoq. Kisiannili ukiuni kingullerni silap allanngorneri naatsorsoruminaannerulersimapput, taamaattumik qangaaniilli ilisimasagut kinguaariinniit kinguaariinnut ingerlateqqinneqartuutut tatiguminaannerulersimallutik. Silap pissusaata allanngornera taamaattumik Issittumi inunnut, taakku qangali inuusaasiannut aamma Issittumi uumasut assigiinngisitaartuunerinut asseqanngitsumut allanngornernut nutaanut ingasattunullu unamminartuuvoq, ataatsimoortumik aaqqiiffigineqartariaqartut.

Silap pissusaata allanngornerata Atlantikup Avannaani aalisakkanut sunniutaanik misissueqqissaarnissap pisariaqarnera Naalakkersuisumit erseqqissarneqarpoq. Tamatta unammilligassaqarpugut ataatsimoorluta aalisartakkatta agguanneqartarneranni, agguaassisarnermut tunngavissat isumaqatigiissutiginiissaannik nassaarniarlugu maannakkut aalisakkat ingerlaarfiini. Atlantikup Avannaani isumalluutiniq ataatsimoorluni ilisimatusarnerup nakkutilliinerullu nukittorsarneqarnerisigut qulakkeerneqarsinnaavoq aalisarnermut nutaanut naleqqussarnerup ingerlareersunillu naleqqussaanerup sukkasuumik allanngornernut malinnaasinnaanerata taamaalilluni aalisarneq piujuartitsinerinik tunngaveqarluni ingerlaannarniassamat taamaalillunilu isumalluutit agguanneqartarnerat isumaqatigiissutigineqarsinnaasarniassamat.

Atlantikup Avannaani aalisarnermut ministerit ataatsimiinnerisa kingorna ataatsimoorussamik nalunaarummit saqqummiussipput, ministerinit nassuerutigineqarluni Atlantikup Avannaani silap pissusaata allanngornera aalisakkanut sunniuteqartoq, pingaartumik nunami sumi

agguarnerinut kinguaassiorsinnaanerannullu, taamaattoqarneralu nunarsuup ilaani aalisarnermik aqutsinermit annertuumik kinguneqartussaassasoq. Ilisimatusarnermi nakkutilliinermit suliniutit ataqatigiissarneqartut piffissap ingerlanerani imaani avatangiisini allanngornerit paasineqarnissaanut pingaaruteqassapput taakkulu kinguneqarluartumik qisuariafigalugit.

Atlantikup Avannaani aalisarnermut ministerit aallartitaallu, Ilulissat 2014.

Aalisakkat siaruartarnerini kinguaassiorsinnaanerisigullu allanngornerit silap pissusaata allanngornera, aalisakkat akulikitsumiinneri nerisassallu pissarsiarineqarsinnaaneri pissutigalugit uumaniarfiini allanngornernit sunnerneqassapput. Silap pissusaata allanngornera aalisakkanut sunniutai naleqqussaaffiginiarlugit aalisarnermi ilisimatusarnermi aqutsinermilu pisariaqartitsineq tatisimaneqalerpoq.

Aalisakkanik piujuartitsinissap qulakkeerneqarnissaa siunertaralugu Atlantikup Avannaani aalisarnermik aqutsinerit imaani pingortitami ataqatigiinnerni allanngornernut annertunerusunut qisuariaateqarnerat pingitsoorneqarsinnaanngitsutut isigineqarpoq.

Silap pissusaata allanngornerata Atlantikup Avannaani aalisakkanut imaanilu isumalluutitut

uumassusilinnut allanut atassuteqarneranik nalornisoqarnerata erseqqissaraa siunissami uummaarissumi unamminartunut sammitinneqartumik naleqqussarneqartumillu aqutsinikkut isumaqatigiissutinik patajaatsunik pisariaqartitsisoqarnera ministerit isumaqatigiissutigaat.

Immikkut maluginiarneqarpoq ilisimatusarnikkut suliniutit nakkutilliinerillu pitsaanerusut ataqaatigiissarneqartullu imaani avatangiisit paasisaqarfiginissaannut pingaarluinnarteq. Tamatuma saniatigut pinngortitap ataqaatigiinnerata allanngorneranut atatillugu pisuussutinik pinngortitameersunik pitsaasumik aqutsisoqarsinnaassappat inuiaqatigiit ilisimatusartuisa, aqutsisuisa, aalisartuisa piniartuisalu akornanni suleqatigiittarnissat qitiulluinnarput.

15.2. ATLANTIKUP AVANNAATA KITAANI AALISARNEQ PILLUGU SULEQATIGIIFFIK – NAFO

NAFO tassaavoq nunarsuup immikkoortuani naalagaaffiit akornanni aalisarnermik ingerlatsinerimi suleqatigiiffik nunanik aqqaneq marlunnik ilaasortaartoq – imaluunniit isumaqatigiissummut peqataasut. Taakku tassaapput: Canada, Cuba, Savalimmiut aamma Kalaallit Nunaat sinnerlugit Danmark (DFG), EU, St. Pierre et Miquelon sinnerlugu Frankrig, Island, Japan, Norge, Rusland, Korea Kujalleq, Ukraine aamma USA.

Atlantikup Avannaata Kitaa aqqissuussami ilaavoq, tassanilu Kalaallit Nunaata Canadallu akornanni imartaq ilaalluni. NAFO-p malittarisassaqaqfigisaa tassaavoq naalagaaffiit sineriallit killeqarfiisa 200 sØmiliniittut avataanniittut imartat Kalaallit Nunaata kimmut kujammut sineriaata, Canadap kangimut sineriaata aamma USA-p avannamut kangimut sineriaata avataanni. NAFO-p ingerlatsinerimi

piginnaasaqarfianut ilaapput NAFO-p malittarisassaqaqfiata iluani aalisakkat qaleruallillu suusinnaasut tamarmik ataasiakkaannguit minillugit soorlu kapisilik, taanna NASCO-mit malittarisassaqaqartinneqarluni. NAFO-p isumaqatigiissut naapertorlugu aalisakkanit isumalluutinik allanngutsaaliuineq pitsaanerpaamillu iluaquteqarneq qulakkiissavaa. NAFO aammattaaq isumaqatigiissuteqarfiusumut tamarmut biologinit siunnersuinermik ikiorsiisarpoq, tassunga ilanngullugu Kalaallit Nunaata Kitaani aalisakkanut qalerualinnullu. Ukiut tamaasa septemberimi ukiumoortumik ataatsimiittoqartarpoq. Tamanna kingullermik pivoq 2014-imi Vigomi Spaniamiittumi, tassani naalakkersuisoqarfik (APNN) aamma KANUAANA peqataallutik.

Kalaallit Nunaata Kitaa tamaat pillugu NAFO-miit biologinit siunnersorneqarnerup saniatigut, Kalaallit Nunaat ilaasortaanini pissutigalugu aamma Kalaallit Nunaata avataani 200 sØmiilimik killeqarfiup avataani avataasiorluni raajarniartunut allanik aalisarnissamut periarfissaqarpoq, tassunga ilanngullugu New Foundlandip avataani Grand Banksimi NAFO-p aqutsiviani 3L. Taamaattorli peqassutsip appararnera pissutigalugu ukiuni kingullerni aalisarneq annertuumik kinguarsimavoq. Tamatuma malitsigisaanik NAFO-mit aalajangersarneqartut pisassiissutit ukiumiit ukiumut ikilisinneqarsimapput. Aamma ukiumoortumik septemberimi ataatsimiinnermi aalajangerneqarpoq aalisarneq unitsivinneqassasoq. Piviusumik taamaalilluni eqqarsaasersuutikkut aalisarnissamut periarfissaqarpoq. Taamaattorli Kalaallit Nunaannut suli pingaarpoq aalisarsinnaanermik pisinnaatitaaffiup aalajangiussimanissaa, aamma eqqarsaataannakkut aalisartoqarsinnaagaluartoq, siunissami inissisimanissarput sillimaffigalugu.

3L-imi raajarniarnerup matuneratigut qangali akerleriinnit piffissami tassani

unitsinneqarallarput. Akerleriinnermi pineqarpoq Savalimmiut isumaqaramik tamaani qangali aalisartuunertik pissutigalugu 3L-imi raajartassiissutinik annertunerusunik pisinnaatitaaffeqarlutik. Tamanna tunngavigalugu DFG sinnerlugu nammineq aalajangikkaminnik Savalimmiut pisassiissutinik aalajangiisarsimapput, tamatumalu Kalaallit Nunaat eqqorlugu. Kalaallit Nunaat ukiut ingerlanerini Savalimmiut tapersersortarsimavaat aamma Naalackersuisut tamatuma peqatigisaanik 3L-imi raajartassiissutit agguaqqinneqarnissaannut tunngavilersuisimallutik. Taamatut inissisimanerulli kingunerisaanik Canadamut pissutsit pissanganartorsiorfiusimapput.

Alla tassaavoq, Kalaallit Nunaata siunissami eqqumaffigisassaa, imaani pinngortitami ataqatigiinnerit sunnertiasut illersornissaat eqqarsaatigalugu immikkoortut eqqissisimatinnissaat. Immikkoortut immikkut eqqarsaatigineqarnissaannut imaluunniit eqqissisimatitsinissap eqqarsaatigineqartariaqarneranut takussutissatut naasut assigiinngitsut atorneqartarput, ilaatigut sea pens-inik taaneqartartut. Kalaallit Nunaannut aalisarnikkut pingaaruteqartunik sumiiffinnik sulii eqqissisimatitsisoqanngilaq. Kisiannili tassani ineriartornermik arajutsinaveersaarnissaq pingaarpoq. Sammisaaq taanna aamma septemberimi 2014-imi Halifaximi ukiumoortumik ataatsimiinnermi piffissamik atuiffiungaatsiarpoq.

Aalisarnikkut ingerlatsinerup 1979-imi ineriartornerata malitsigisaanik (maannakkut NAFO pillugu isumaqatigiissutip ukioq pilersinneraniit) piujuartitsinermik tunngaveqarluni aalisarneq pillugu nunat tamalaat annertunerusunik piunasaqalerneranni, NAFO-p 2007-imi isumaqatigiissutini allangortippaa. Allangguutit pingaarnerit aaqqissuussinerup annikillineqarnissaanut, isumaqatigiissutip

siunertaa piginnaatitsinerlu pillugit immikkoortut ullutsinnut naleqqussarnissaannut kiisalu isumaqatigiinngissutit aaqqiiffiginissaannut suleriaatsimut nutaamut tunngasuupput. Kingullertut taaneqartoq assersuutigalugu 3L-imi raajarniarneq pillugu akerleriinnermi atorneqarsinnaassaaq. Isumaqatigiissutip allangortinnera sioqqullugu sisamararterutit pingasut isumaqataasariaqarput, tassa nunat arfineq pingasut. Killiffik 2014-ip naanerani tassaavoq Canada, Cuba, EU, Island, Norge aamma Rusland isumaqatigiissummik akuersaarsimanagerat. Tassa imaappoq ilaasortat arfinillit 2013-ip naanerani sisamaasimasut. Taakkunanga arfinilinni isumaqatigiissummik akuersaarsimasunit Island aamma Rusland nutaajupput. Kalaallit Nunaat isumaqatigiissummumut 2011-mi akuersivoq. Savalimmiut isumaqatigiissummumut nutaamik akuerseqqaassapput Danmarki Savalimmiut aamma Kalaallit Nunaat sinnerlugit isumaqatigiissummumut akuersissappat. Tamanna sulii amigaataavoq.

15.3. ATLANTIKUP AVANNAATA KANGIANI AALISARNEQ PILLUGU KOMMISSIONI – NEAFC

NEAFC tassaavoq nunarsuup immikkoortuani naalagaaffiit akornanni aalisarnermik ingerlatsinermi suleqatigiiffik, NAFO-tut suleqatigiiffittut isigineqarsinnaasoq. NAFO Atlantikup avannamut kitaanik sammisaqartoq NEAFC Atlantikup avannamut kangianik sammisaqarpoq.

Naalackersuisut pingaartumik suluppaakkat ikerinnarsiortut agguarneqarnerinut nakkutigineqarnerinullu soqutiginnipput. Suluppaakkanik taakkuninnga Atlantikup Kangiata Avannaani aalisarnermik ingerlataqartut anginerpaat pingasut ilaannut Kalaallit Nunaat ilaavoq, aamma Savalimmiut aamma Islandi peqatigalugit aalisakkanut taakkununnga

naalagaaffittut sineriaqartuullutik. Tamatuma saniatigut NEAFC-imi peqataasut allat Norge, EU aamma Ruslandi aamma aalisarput. Aqutsinissamut 2015-imut ukiumut ataatsimut pilersaarusiortoqarsimavoq, nunanit taaneqartunit tamanit Ruslandi pinnagu tapersorsorneqartoq.

Kalaallit Nunaat aamma aalisakkanik agguarneqartunik allanik aalisarpoq soorlu ammassassuit aamma saarullernat, taamaattorli killeqartumik. Kalaallit Nunaat 2011-mili aamma avaleraasartuunik (nammineq imartamini) aalisarsimavoq, taakku aalisakkat NEAFC-imi avinneqartarlutik. Kalaallit Nunaat 2013-imili aamma avaleraasartuunik aqutsinermut naleqqiullugu alaatsinaattutut peqataasarsimavoq.

FAO-p umiarsualivinni nakkutilliineranik qanillattuilluni naleqqussaananermik NEAFC 2014-imi akuersivoq taamaalluni umiarsualivinni nakkutilliineq annertusineqarluni aalisakkat nutaat tulaaneqartut aamma ilaalerlutik, siusinnerusukkut taamaallaat aalisakkat qerisut kisimik pineqaraluarlutik. NAFO taamaaqataanik naleqqussaaneq aallartippaa naatsorsuutigineqarlunilu sulineq taanna 2015-imi ukiumoortumik ataatsimiinnerup nalaani naammassineqassasoq.

Umiarsualivinni naalagaaffiit nakkutilliinerat imartani isumaqatigiissuteqarfiusuni taakkunani marlunni UNN-imik aalisarnerup (unioqqutitsisumik, nakkutigisaanngitsumik nalunaarutigineqarnerlu ajortumik) atorunnaarsinneqarneranut pissutaanerpaavoq tamannalu ajornartorsiutaajunnaarluni. NEAFC-imi aamma NAFO-mi FAO-p kiisalu naalagaaffiup iluani Umiarsualivinni Naalagaaffiup Nakkutilliisarnerata atulersinnera UNN-imik aalisarnerup akiornerani sakkuuvoq sunniteqarluartoq, tassa angallatit UNN-imi

allattuiffimmi allassimasut nunat ilaasortaasut umiarsualiviini iseqqusaanngimmata.

15.4. ATLANTIKUP AVANNAANI KAPISILLIT PIUJUARTINNEQARNISSAANNIK SULEQATIGIFFIK – NASCO

NASCO Nunat Tamalaat akornanni aalisarnikkut suleqatigiiffiuvoq naalagaaffinnit arfinilinnit ilaasortaaffigineqartoq (Canada, Savalimmiut Kalaallillu Nunaat sinnerlugit Danmark, EU, Norge, Rusland aamma USA). Isumaqatigiissummi kapisileqatigiit Atlantikup Avannaaniittut pineqarput. NASCO-mi ingerlatsineq Siunnersuisooqatigiinnit taassumalu ataani nunat immikkoortuini kommissioninut pingasuusunit isumagineqarpoq: Atlantikup Avannaata Kangiani Kommissiioni (EU, Savalimmiut sinnerlugu Danmark, Island, Norge aamma Rusland), North American Commissionimut (Canada aamma USA) aamma West Greenland Commission (Kalaallit Nunaata Kitaani kommissioni), (Canada, EU, USA aamma Kalaallit Nunaat sinnerlugu Danmark).

Isumaqatigiissut naapertorlugu NASCO-p siunertaraa kapisillit piujuartinnissaasa, kapisileqassutsip pilerseqqinneqarnissaata kapisillillu amerlisarneqarnissaasa siuarsarnissaat, kiisalu kapisileqassuseq pillugu ilisimatuussutsikkut paasisuttissiisarnerup peqassutsillu nalilersoqqissaarneqarnissaata siuarsarnissaat. Kalaallit Nunaata oqaluttuarisaaneq tunngavigalugu inuussutissarsiuutugalugu kapisilinniarsinnaanini atuutsittuassallugu pisinnaatitaaffia Naalakkersuisut NASCO-mi sulissutigaa.

Amerikami Avannarlermi aamma Europami kuunni kapisileqarfiusuni kapisileqarnerup suli ajorsartornerata kingunerisaanik ukiuni kingullerni “sinneqartoortoqarsimanngilaq”, Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiuutugalugu kapisilinniarnermi iluaqusiisoqarsinnaalluni,

taamaattumik piffissami 2002 - 2011-mi Kalaallit Nunaanni ukiumut kapisilittassiissutit 0 tonsinut inissineqartarsimallutik. Nutaatut Kalaallit Nunaanni aalisakkerivinnut tunisassanik 35 tonsinik Naalakkersuisut 2012-imi pisassiipput, avammulli niuerutigineqartussaannngitsunik. 2014-imi ilaasortanit allaniit annertooujussuarmik uteriisernerit kiisalu piviusuusup pisassiissutit ukiuni marlunnik tamakkiisumik iluaqutigineqarsimannnginneri pissutigalugit 30 tonsinik ikilisinneqarput. Taamaallaanuna nunatta iluani niuerfinnik pilersuinissamut kapisilinniarneq kisimi pineqartoq. 2014-imut biologinit inassuteqaat kapisileqarnerup pitsaanerulerneranik arlaannaatigulluunniit takutitsinngilaq. Kaammattuut taamaasilluni tassaavoq kapisillit, Kalaallit Nunaata kitaaniittartut nakkutiginninnermi killissaq inoraat, aamma kapisillit amerliartoqqissinnaanikkut piginnaasaat annikillimasat.

15.5. AALISARNEQ PILLUGU EU-MIK ISUMAQATIGIISUMMUT TAPILIUSSAQ

Aalisarneq pillugu Peqatigiinnissamik Isumaqatigiissut tapiliussartalik tapiliussamullu ilanngussartalik Kalaallit Nunaata EU-llu 2. juni 2006-imi atsiortaat. Isumaqatigiissut taanna tassungalu atasoq tapiliusaaq 2012-imi isumaqatigiinniutigeqqinneqarput. Isumaqatigiissut nutaaq januarip aallaqqaataaniit 2013-imi decemberip 31.-anut 2015-imi atuutissaaq. Nutarterineq isumaqarpoq aalisarneq pillugu isumaqatigiissut allanngortinneqassanngitsoq, kisianni tapiliusaaq immikkoortuni arlalinni nutarterneqassasoq ilaatigut paasiuminartuunera, piujuartitsinermik tunngaveqarnera aamma inuit pisinnaatitaaffiitut tunngasut ilaatillugit.

Aalisarneq pillugu Peqatigiinnissamut Isumaqatigiissutikkut EU-p Kalaallit Nunaata imartaani aalisarnera tamatumunngalu EU-p

akiliutaa malittarisassaliunneqarpoq. Akiliut ima agguarsimavoq: aalisarnermi akiliutit, aalisariutaatillit akiliutaat kiisalu Kalaallit Nunaanni aalisarnermik suliaqartut EU-mit aningaasaliissutitigut tapiissuteqarfigineqartarneri, taassumalu akerlianik Kalaallit Nunaata aalisakkat isumaqatigiisummi allassimasut naapertorlugit amerlatigisut atugassiissutigissavai. Taakku saniatigut isumaqatigiisummiippoq aningaasatigut immikkoortitat aalisakkat annertussusiisa annertusisinnaaneritut atorneqartussat, tapiliussami annertussutsit isumaqatigiisutaasimasut qaangerlugit EU-mut piasseeqqinnissamut periarfissaqassappat.

Aalisarnermi peqatigiinneq pillugu isumaqatigiisummi tunngavigisat iluanni 2014-imi EU-mik suleqateqarneq ingerlataqarfinnut tapiissutit pillugit aaqquissuussinermut nalunaaruteqarnermut aamma piffissamut 2016-2020-mut Aalisarnermut tapiliusaaq nutaaq pillugu isumaqatigiinniarnernut samminerusimavoq. Tapiliusaaq nutaaq pillugu september 2014-imi isumaqatigiinniarnarit Nuummi aallartinneqarput.

Ukiakkut Joint Committeemi ataatsimiinneq novembarip naalernerani 2014-imi Bruxellesimi ingerlanneqarpoq. Tassani 2015-imut EU-mut tutsinneqartussat inaarutaasumik aalisagartassiissutissanik aalajangersaaneq isumaqatigiissutigineqarpoq kiisalu ingerlataqarfimmut tapiissutit pillugu manna tikillugu sulineq nangingneqassalluni. Ataatsimiinnermi tassani tulleriiginnartumik isumaqatigiinniarnarit aappasaat ingerlanneqarput.

Upernaami Joint Committeemi ataatsimiinneq tulleriiginnartumik isumaqatigiinniarnarfiusumik ingerlanneqarpoq pingajussaannik naggataarutaasumilu isumaqatigiinniarnermik naggaserneqarluni. Kalaallit Nunaat aamma EU

Aalisarnermut tapiliussamik nutaamik isumaqatigiipput, aalisakkat annertussusaat kiisalu isumaqatigiissummi aalisakkat assigiinngitsut amerlassusaat ikilisinneqarlutik kiisalu Ingerlataqarfimmi tapiissutitut aningaasat qaffasinnerusut qulakkeerneqarlutik. Alloriarnissaq tulliuuttoq tassaavoq isumaqatigiisutip Naalakkersuisunit aamma EU-qarfiusumit akuerineqarnissaa, Ministerrådi (Aalisarnermut ministeritut) aamma Europa-Parlamenti ilanngullugit.

15.6. KALAALLIT NUNAATA RUSLANDILLU AKORNANNI AALISARNEQ PILLUGU ISUMAQATIGIISUT 2015-IMULLU TAPILIUSSAP NAAMMASSINEQARNERA

Kalaallit Nunaat aamma Rusland 1992-imili illugiillutik nammeneq aalisarfimmittut appakaassinnaaneq pillugu aalisarnerq pillugu isumaqatigiisuteqarsimapput, kiisalu aalisarnermi aamma ilisimatusarnerq pillugu suleqatigiillutik. Isumaqatigiisut aqutigalugu kalaallit angallataat russit imartaanni aalisarnissamut periarfissaqarput, kiisalu russit angallataat Kalaallit Nunaata imartaanni aalisarnissamut periarfissaqarlutik. Isumaqatigiisut Norgep aamma Kalaallit Nunaata akornanni isumaqatigiisummut atasutut isigineqassaaq.

Kalaallit Nunaata aallartitaannut siuttoq Emanuel Rosing APNN-imiit aamma russit aallartitaannut siuttoq Vladimir V. Sokolov Føderale Agentur for

Fiskerimeersoq Kalaallit Nunaata aamma Ruslandip akornanni 2015 pillugu Tapiliussamik Murmanskimi atsiortut.

Anguniagaq pingaarneq tassaavoq saarullinniarluni aalisarnerq pillugu teknikkikkut ilisimasat Kalaallit Nunaannit piginnarnissaat. Danmarkip/Kalaallit Nunaata aamma Ruslandip akornanni Aalisarnerq pillugu isumaqatigiisut 7. marts 1992-imeersoq naapertorlugu 2015-imut aalisarnermut isumaqatigiisutissaq pillugu isumaqatigiinniarnert Kalaallit Nunaata Ruslandillu ulluni 2.- 3.december 2013-imi Københavni ingerlappaat. Inernerit angusat eqqarsaatigalugit 2015 pillugu TAC-nik pisassiissutinillu aalajangersaaneq pillugu Inatsisartunut Naalakkersuisut nassuiaataannut innersuussisoqarpoq. Ruslandimik isumaqatigiisut Kalaallit Nunaanni aalisarnermik inuussutissarsiuuteqartunut naammaginaratorujussuussasoq nalilerneqarpoq.

15.7. NORGEP KALAALLIT NUNAATALU AKORNANNI 2015-IMUT ISUMAQATIGIISUMMUT TAPILIUSSAMIK INGERLATSINISSAQ KIISALU AALISARNERMUT ISUMAQATIGIISUT.

Kalaallit Nunaat aamma Norge 1992-imili illugiillutik nammeneq aalisarfimmittut appakaassinnaaneq pillugu aalisarnerq pillugu isumaqatigiisuteqarsimapput kiisalu aalisarnerq aamma ilisimatusarnerq pillugu suleqatigiillutik. Isumaqatigiisut aqutigalugu kalaallit angallataat Norgep imartaanni aalisarnissamut periarfissaqarput, kiisalu Kalaallit Nunaata imartaanni aalisagaqarnerq pillugu ilisimatusarnissamut suleqatigiinneq. Isumaqatigiisut Ruslandip aamma Kalaallit Nunaata akornanni isumaqatigiisummut atasutut isigineqassaaq.

Kalaallit Nunaata aamma Norgep 2014 pillugu aalisarnermut tapiliusseq pillugu Københavnimi 9. - 10. december 2014-imi isumaqatigiinniarnert ingerlappaat. Inernerit angusat eqqarsaatigalugit 2015 pillugu TAC-nik pisassiissutinillu aalajangersaaneq pillugu Inatsisartunut Naalakkersuisut nassuiaataannut innersuussisoqarpoq. Norgemik isumaqatigiissut Kalaallit Nunaanni aalisarnermik inuussutissarsiuteqartunut naammaginaratorujussuussasoq nalilerneqarpoq.

Kalaallit Nunaannit aallartitanut siuttoq Emanuel Rosing APNN-imeersoq aamma norgemiut aallartitaannut siuttoq Ann Kristin Westberg Nærings-og Fiskeridepartementimeersoq 2015 pillugu isumaqatigiissutisalak pillugu Nordatlantisk Bryggemi Københavnimiittumi assammipput.

15.8. KALAALLIT NUNAATA SAVALIMMIULLU AALISARNEQ PILLUGU ISUMAQATIGIISSUTAAT 2015-IMULLU ISUMAQATIGIISSUMMUT TAPILIUSSAQ

Kalaallit Nunaat aamma Savalimmiut 1997-imi illugiillutik nammineq aalisarfimminnut appakaassinnaaneq pillugu aalisarneq pillugu isumaqatigiissuteqarsimapput kiisalu aalisarneq pillugu suleqatigiillutik Isumaqatigiissut aqqutigalugu kalaallit angallataat Savalimmiut imartaanni aalisarnissamut periarfissaqarput.

Isumaqatigiissummi illugiilluni pisassiissutit annikitsuinnaat pineqarput, kisiannili Kalaallit Nunaata aalisarnikkut Savalimmiunik allatigut attaveqarnera pissutigalugu pingaaruteqartutut isigineqarluni, siullermik suleqatigiiffissuarni NAFO-mi aamma NEAFC-mi. Ukiut tamaasa isumaqatigiissuteqartarnissamut atatillugu anguniagaq tassaavoq kalaallit angallataat pillugit aalisarnissamut periarfissat eqqarsaatigalugit pitsaanerpaamik angusaqarniartarneq.

Isumaqatigiissut naapertorlugu savalimmiormiut kalaallillu aallartitaat ulluni 4.-5. december 2014-imi naapipput aamma 2015-imut illugiillutik aalisarnermut pisinnaatitaaffiit isumaqatiginninniutigalugit. Angusat inernerit eqqarsaatigalugit 2015 pillugu TAC-nik pisassiissutinillu aalajangersaaneq pillugu Inatsisartunut Naalakkersuisut nassuiaataannut innersuussisoqarpoq. Isumaqatigiissut ilaannikkut allanut atatillugu isumaqatigiinngissutaasinnaasut iluarsineqarnissaannut atorneqartarsimavoq.

Savalimmiut aallartitaannut siuttoq Andres Kristiansen Fiskeriministeriamit aamma Kalaallit Nunaata aallartitaannut siuttoq Emanuel Rosing Københavnimi Savalimmiut Sinnisooqarfianni atsiorderup kingorna tapiliussamik paarlaaqatigiittut.

15.9. ISLANDIMIUT KALAALLILLU AALISARNEQ PILLUGU

ATAATSIMOORLUTIK
ATAATSIMIITITALIAAT

Kalaallit Nunaat aamma Islandi januar 2013-imi isumaqatigiissuteqarput, Islandimiut kalaallillu aalisarnej pillugu ataatsimoorlutik ataatsimiititaliamik pilersitsisumik. Suleqatigiinneq taanna assersuutigalugu Savalimmiuniit aamma Norgemiit allaaneruvoq annertunerunermigut. Islandi aamma Kalaallit Nunaat aalisakkat arlallit avissimavaat, assersuutigalugu qalerallit, ammassaat aamma suluppaagaq itisoormioq, aamma Aalisarnej pillugu ataatsimiititaliaq pilersinneqarluni aalisakkanik taakkuninnga piujuartitsinermik tungaveqartumik aqutsinissaq qaninnerusumillu suleqatigiinnissaq angusinnaajumallugu. Taakku saniatigut ataatsimut soqutigisat suliat allat oqallisigineqartarput, soorlu NAFO-mi, NEAFC-mi oqalliffinnilu allani suleqatigiinnerit, tulaassinissamut periarfissat aamma illuatungeriit marluullutik soqutigisaannik qaninnerusumik suleqatigiiffiusinnaasut allat.

Kalaallit Nunaata aallartitaannut siuttoq Emanuel Rosing aamma islandimiut aallartitaannut siuttoq Jóhann Guðmundsson Islandimi Fiskeriministeriaqarfimmi Agreed Recordinik atsiorneqarsimasunik paarlaaqatigiittut.

Islandimiut kalaallillu aalisarnej pillugu ataatsimoorlutik ataatsimiititaliaanni marts 2015-imi Reykjavikimi ataatsimiittoqarpoq, sulinerup

ingerlaqqinnissaa aamma aalisakkat ataatsimoorussat kiisalu avaleraasartuunik aalisarnej oqallisigineqarlutik. Tullianik ataatsimiinnissaq 2016-ip aallartinneranut pilersaarutigineqarpoq.

15.10. KALAALLIT NUNAATA, ISLANDIP JAN
MAYNEILLU AKORNANNI IMARTANI
AMMASSAT PILLUGIT KALAALLIT
NUNAATA, ISLANDIP NORGELLU
ISUMAQATIGIISSUTAAT

Kalaallit Nunaata, Islandip aamma Norgep (Jan Mayen pissutigalugu) akornanni immikkoortumi tassani ammassannik ataatsimoorussanik aqutsineq pillugu 1989-imi isumaqatigiissuteqarsimavoq. Maannakkut ilusiusoq isumaqatigiinniaqqinnerup 2003-mi nutaamik isumaqatigiissuteqarnermik kinguneqartup inerneraa. Ammassanniartarnerup malittarisassaqqartinneranut tungaviuvoq pingasuulluni isumaqatigiissut, tassami ammassat Atlantikup kangiatungaaniittut angallaviginerummatigit immat Tunumiittut, Islandimiittut qaqutigullu immat Jan Mayenip eqqaaniittut. Pisassiissutit amerlaqisut, tonsimulli ataatsimut amerlanngitsunik naleqartut pineqarput. EU-mut isumaqatigiissut naapertorlugu Kalaallit Nunaata pisassiissutit pissarsiami 70 %-ii EU-mut tunniuttarpai.

Ilisimatuut Islandimeersut aamma Kalaallit Nunaanneersut isumaqarput ilimanartooq ammassat kimmuut nuussimasut. Island, Kalaallit Nunaat aamma Norge 2015-imi isumaqatigiissutip nutarterneqarnissaa siunertaralugu sulineq aallartippaat, taamaalilluni uumassuseqarnikkut allanngornermut naapertuutilerluni.

15.11. AALISARNERMUT, AALISAKKANIK
TUKERTITSIVEQARNERMUT,
NUNALERINERMUT, INUUSSUTISSANUT
ORPIPPASSUALERINERMULLU NUNANI

AVANNARLERNI MINISTERRÁÐI – MR-FJLS

Nunat Avannarliit 2014-imi suleqatigiinneranni Norge siulittaasuuvuq. Islandimiut siulittaasuunerimi suliassat, NordBio, tassaavoq ukiunut pingasunut suliassat nunani avannarlerni uumassusilinnik annertusaarinerup ineriartortinnissaanik sammisaqartoq. Qulequtaralugu Nunani Avannarlerni uumassusilinnik annertusaarineq aningaasaqarnermut, avatangiisinut inuiaqatigiinnullu naleqarnerulersitsinermik pilersitsinissamut siunniussaqaqtunik suliniutinik tamanik suliaqartoqarpoq. Aalisarneq imaanilu alliertortitsineq suliniutit ilagai pingaarutilit.

Uumassusilinnik annertusaarinerimi pineqarput silap pissusaata allangorneranik aamma ikummatissanik nunap iluaneersunik atuinermik annikillisaanissaq siunertaralugu uumassusilinnit tunisassianik atuinerup annertusineqarnissaanut uumassusilinnik nungusaataangitsumik tunisassiorneq, kiisalu pinngortitami ataqatigiinnerit nalingisa aningaasarsiornermut iluaqutaaneri pitsaanerulersinnissaat siunertaralugu uumassusillit suliareqqinnerisa nalingi qaffatsillugit.

Ataatsimoortumik suliniutaavoq, pilersaarutininik ingerlataqarfinnillu assigiinngitsunik arlalinnik katersuuffiusoq, tamarmik siunertaralugu isumalluutinik iluaquteqarnerput pitsaanerulersissallugu eqqakkanik pilersitsinerput annikillississallugu. Kalaallit Nunaat uumassusilinnik annertusaarinerimi suliniutini aallartinneqarsimasuni arlalinni peqataavoq.

Ukiumi siulittaasuuffiusumi aalisarnermi suleqatigiinneq ingerlatanik assigiinngitsunik aallartitsisimavoq, nunani avannarnerni aalisarnermik ingerlataqarfiit iluanni suliaqarnerup annertuumik pingaartinneqartut

isiginiarneqarlutik. Siulittaasuuneq Atlantikup Avannaani aalisakkat ikerinnarsiortut siuaruarsimanerisa allangortup sunniutai pillugit oqallinnermut aamma aalisarsinnaanermut pisinnaatitaanernik tunniussinermut atuuttunik maleruagassanut iluaqutaavoq.

Islandi aamma aalisarnermik ingerlataqarfiup iluani soorlu suleqatigiinneq pioreersoq qanoq tamanut iluaqutaasinnaanera pillugu oqartussat, suliffissuit pisortallu suliffeqarfiisa akornanni oqaloqatigiinnerit pillugit suleqatigiinnissamut periarfissanut soqutigisaqatigiit assigiinngitsut akornanni oqallinnissamut pilersitsivoq. Aalisarnermik aqutsinerup iluani sumiiffinni nunaqqatigiinni unamminartut annertuumik isiginiarneqarsimapput.

MR-FJLS-imi aasaanerani ataatsimiinneq Islandimi Selfossimi 26. juni 2014-imi ingerlanneqarpoq. Taamanikkut Naalakkersuisoq Finn Karlsemi peqataasinnaasimanngilaq taamaattorlu Kalaallit Nunaat Naalakkersuisoqarfiup pisortaanit Jørgen Isak Olsenimit sinniisoqarluni. Aasaanerani ataatsimiinnerup pingaarnertut sammisai tassaasimapput silap pissusaata allangornera aamma nunani avannarlerni uumassusilinnik annertusaarineq. Ministerit silap pissusaata allangornerata Nunani Avannarlerni pinngortitami isumalluutitut sunniuteqarnera aamma nalunaarusiaq 'Climate Change Impacts, Adaptation and Mitigation in the Nordic Primary Industries' oqallisigaat. Silap pissusaa pillugu nalunaarusiap inassuteqaataanik malitseqaqtitsinissaq pillugu pilersaarummik aalajangersaanissamik EK-FJLS suliassinneqarpoq. Ministerilli nalunaarusiamiit kaammattuutit naleqqallu, MR-FJLS-imi 2015-imi aalajangiiffigineqarnissaat sioqqullugu, sulianut tunngasuni atorfilittat ataatsimiititaliaanni kimeqarnersiorlugit suliarineqassasut isumaqatigiissutigaa.

Nunani avannarlerni uumassusilinnik annertusaarinermi sulinerup ingerlaqqinnera oqallisigineqarpoq, tassunga ilanngullugu nunani avannarlerni uumassusilinnik annertusaarineq pillugu immikkut ilisimasalinnik pilersitsineq. Nunani avannarlerni statsministerit nalunaarutaat 27. maj 2014-imeersoq sulinerup ingerlaqqinneranut patajaatsumik tunngavigineqassasoq isumaqatigiissutigineqarpoq, kiisalu uumassusilinnik annertusaarineq pillugu sulinerup ataqatigiissaaraluni akisussaaffik MR-FJLS-imiissasoq. Uumassusilinnik annertusaarineq pillugu sulinerup ingerlateqqinnera aamma uumassusilinnik annertusaarineq pillugu ilisimatusarnermi suliat pillugit NordForskip pilersaarutai tapersorsorneqarput.

Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiinnut allattaaneq nutarterineq pillugu nalunaarusiami pingaarnernik MR-SAM-ip akuersisimanera pillugu ilisimatitsivoq aamma nunani avannarlerni suleqatigiinnerup nutarterneqarnera pillugu sulineq naatsumik ilisimatitsissutigalugu. Allattaanerup naggasiinera nakorsaatinut bakterianut toqoraatinut sunnerneqarsinnaannginneq aamma Nordic branding pillugu isiginninniarnermut tunngasuupput.

Kalaallit tunisassiaat Selfossimi ministerit ataatsimiinnerinut atatillugu ataatsimeersuarnermi

takutinneqartut. Tunisassiat suliniutip "Arctic Bioeconomy" ilagai, tassani pineqarluni tunisassiortuaqqat sulilersinneqarneri aamma aallarnisaasartut tunisassianik inerisaaneri pineqarlutik, sumiiffinni tunisassiassanik inuussutissat isiginiarneqarlutik. Kalaallit Nunaanniit Rodebay Fishimiit qullukkat, InuitYoungimiit qaqorsaait aamma igutsaatilimmit Ole Guldagerimit honningi takutinneqarput.

DK-ip siulittaasuunera aamma suliniutit annersaat

Danmarki Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiinni 2015-imi siulittaasuvoq. 2015-imi aalisarnikkut suleqatigiinnermi isiginiarneqartussa q tassaa voq suliniutit annersaat imaani uumassusilinnik annertusaarinermi siuariartorneq, Islandip siulittaasuuneranut naapertuuttoq, kisianni Atlantikup Avannaani aamma Issittumi imaani inuussutissarsiornermi piujuartitsiner mik tunngaveqartumik aningaasarsiornikkullu siuariartorneq isiginiarneqarluni. 2015-imi aalisarnikkut suleqatigiinnermi Savalimmiut siulittaasuuffimmik isumaginnipput. 2015-imi aalisarnikkut suleqatigiinnermi siulittaasuuneq pillugu Danmarkip, Savalimmiut aamma Kalaallit Nunaata akornanni suleqatigiinnermi suliassanut tunngavissamik 2014-imi pilersitsisoqarpoq. Savalimmiormiut suliniutit annersaat sammisami 'siuariartornermi' 'Vækst i blå bioøkonomi' ingerlappaat. Kalaallit Nunaat suliniummi aqutsisoqatigiinni issiatitaqarpoq. Suliniutit annersaanni ukiunut pingasunut 4,5 mio. DKK-it ilaapput. Taakkununga ilanngutissapput suli aningaasat allat allaneersut.

Kalaallit Nunaat siulittaasuunerup nalaani sammisami 'Issittoq tungujortumi' suliniutit annersaannik ingerlataqarpoq taaguuteqartoq 'Issittumi aamma Atlantikup avannaani immap naqqata assilersornera sunnertiasuuneralu'. Immap naqqani assilersuiner mik suliniut Pinnngortaleriffimmit aqunneqarpoq

siunertaallunilu nuna assiliornermut nunat avannarliit ataatsimut allattaaviannik inerisaanissaq aamma ilisimasanik avitseqatigiiffissamik pilersitsinissaq aamma immap naqqani uumassusillit assigiinngisitaartuunerinik sunnertianerannillu nakkutilliineq. Issittumi aamma Atlantikup Avannaani imaani ingerlatat annertusinissaat naatsorsuutigalugu imaani avatangiisinut nutaamik tatisimanninneq aamma pingaartinneqassaaq. Immani uumassusillit assigiinngisitaartuunerinik illersuineq taamaattumik niuernerpalaartumik ingerlatat annertusiartorneri naapertorlugit suli pingaerneruleriartussapput. Issittumi aamma Atlantikup Avannaani imaani avatangiisit imaatigut assartuinerup aalisarnerullu annertuseriarneranut qanoq qisuariassanersut misissorneqarnissaannik pisariaqartitsisoqarpoq. Immap naqqani uumassusillit assigiinngisitaartuuneri pillugit ilisimasat ilisimatuussutsikkut uppersarnerqarlutik taakku siunissami aalisarnermik avatangiisitigullu aqutsinissamut aamma niuernerpalaartumik aalisarnermut pingaaruteqarluinnassapput. Ilisimasat misilittakkallu Issittumiit pissarsiarineqartut nunani avannarlerni nunanit aamma imartanut allanut nuunneqarsinnaassapput, taamaalilluni nunani avannarlerni tamani imartaqarfiit pillugit ilisimasat pitsaanerusut pissarsiarineqarsinnaallutik. Suliniut ukiut pingasut ingerlaneranni 1,5 mio. kr.-inik tapiiffigineqarpoq. Taakku saniatigut suliniut NORA-mit tapersorneqarpoq. Suliniutip taassuma naammassineqarsinnaanera Pinngortitaleriffimmut pitsaalluinnarpoq. Suliniummi APNN aquttuuvoq.

Taakku saniatigut Kalaallit Nunaat suliniummut 'Nunani avannarlerni pinngortitami isumalluutinik aqutsinermut' tapiissutinik pissarsisimavoq, tassa tassaavoq Nordisk Ministerrådimi Issittumi

suleqatigiinneq aqutigalugu politikikkut suliniut. APNN suliniummi aqutsisuuvoq, tassani pinngortitami isumalluutinik aqutsinermi aalisartut piniartullu ilisimasaasa ilanngunneqartarnissaat isiginiarneqarluni. Suliniutip nunani tamalaani suliniut aallartinniarpaq, pinngortitami isumalluutinik atuineq pillugu aalajangiiniarnerni innuttaasut ilanngutitinneqartarnissaat siuarsarniarlugu aamma pinngortitami isumalluutit pillugit aalajangiinernut naleqqiullugu sumiiffinni ilisimasat 'atorneqarnissaannut' sakkut aalajangersimasut ineriartorteqqillugit. Taakku saniatigut siunertaavoq kommunit akornanni, sumiiffinni nunanilu oqartussani, aamma inuit akornanni suleqatigiiffinni innuttaasut ilisimasaat qanoq piviusumik atorneqartarnissaat pillugu paasissutissiisoqarluni.

15.12. ATLANTIKUP AVANNAANI MILUUMASUT IMARMIUT PILLUGIT SULEQATIGIFFIK – NAMMCO

Kalaallit Nunaat - Norge, Island aamma Savalimmiut peqatigalugit Atlantikup Avannaani Miluumasut Imarmiu pillugit Suleqatigiiffik (NAMMCO) ilaasortaavoq. NAMMCO 1992-imi pilersinneqarpoq aamma Atlantikup avannaani miluumasut imarmiu pillugit allanngutsaaliuinermik, aqutsinermik misissuinermillu suliaqarluni. Nunat allat soorlu Canada, Rusland aamma Japan NAMMCO-mi alaatsinaattutut peqataasarput. Ukiumoortumik ataatsimiinnerit 23-ssaat Oslomi septemberimi 2014-imi ingerlanneqarpoq.

NAMMCO-mi nunatta kisimi iluaqutigisaani imaluunniit nunat sanilit peqatigalugit iluaqutigisaani imaani miluumasut tamarmik nungusaataangitsumik iluaqutiginissaannut Naalackersuisut suliaqarput. Tamatuma saniatigut Naalackersuisut kissaatigivaat biologit siunnersuinerat pissarsiarineqarsinnaasoq pitsaanerpaq qulakkeerneqassasoq –

piniarnermik inuussutissarsiuteqartunik siunnersuinerup saniatigut – imaani isumalluutininik aqutsinermut atatillugu.

Naalakkersuisut 2014-imi ukiut siulii assigalugit siusinnerusukkut NAMMCO-p inassuteqaataasa atulersinnissaannut kiisalu ajornartorsiuteqarfiusinnaasuni nungusaataangitsumik iluaquteqarneq pillugu sulinerup nukittorsarnissaanik suliaqarput. Tassunga atatillugu piniarnermik inuussutissarsiuteqartuniit peqataasoqarluni tapersersuisoqarpoq taamaasilluni suleqatigiinnissamut tunngavik annertusineqarluni.

Imaani miluumasunik piniarnissamut iluaquteqarnissamullu pisinnaatitaaffik NAMMCO-mi tunngavinni tamatigut atatitsisuusimavoq. Tassunga aamma ilaavoq pisinnaatitaaffiup taassuma kingunerimmagu pisat piujuartitsinermik tunngaveqartumik ingerlanneqarnissaannut pisussaaffeqarneq aamma uumasut anniartinneri annikitsumiitineqarluni, peqatigisaanillu periutsit atortullu atorineqartut piniartunut ulorianartorsiortitsinatik. Piniariaatsit taakkuninnga pitsannguutaasinnaasut taamaattumik NAMMCO-p manna tikillugu sulinerani qitiusumik inissisimapput. Tamanna pingaartumik NAMMCO-mi piniariaaseq pillugu suleqatigiissitap aqqissugaani isumasioqatigiinnerni assigiinngitsuni ingerlanneqarsimavoq.

NAMMCO Siunnersuisoqatigiit 2010-mi aalajangerput nunani ilaasortaasuni assigiinngitsuni atorineqartut piniariaatsit pillugit najoqqutassaliortoqassasoq. Qaartartut atorlugit toqutsisarnerit tassaavoq sammineqartoq siulleq immikkoortuatalu aappaa tassaalluni Kalaallit Nunaanni arfeeqqanik toqutsisarneq. Najoqqutassiaq nunat ilaasortaasut tamarmik oqaasii atorlugit pissarsiarineqarsinnaavoq kiisalu

tuluttuunngorlugu nutserneqarsimalluni NAMMCO-p nittartagaani pissarsiarineqarsinnaalluni. Piniartunut atuinissamik ilitsersuutaassaaq annertoq siullerpaarlu, sakkut igeriussisarnerlu pillugit annertusiartuaartumik sukumiisumik isumannaatsuunissaq salliutillugu paasissutissiissutaasoq.

NAMMCO-mi Siunnersuisoqatigiit 2013-imi suleqatigiissitamik pilersitsipput, Atlantikup Avannaani inuussutissat aamma imaani miluumasuniit nerisassat isumannaatsuunerisa pingaaruteqarnerannik paasissutissiinissamut periarfissanik isiginiarneqarnerannillu misissuisusaaq, imaani miluumasunit tunisassianik atuneq nunarsuarmi inuussutissat isumannaatsuunerinut atatillugu misissorneqassallutik, tassa taakku tunisassiat nunarsuarmi proteininik amigaaqeqalernermit ilapittuutaasussat.

Ukiuortoortumik ataatsimiinnissap tullia Islandimi februar 2016-imi pissaq.

15.13. NUNAT TAMALAAAT ARFANNIARNEQ PILLUGU ATAATSIMIITITALIARSUAT IWC

Nunat tamalaat Arfanniarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuat (IWC) tassaavoq nunani tamalaani suleqatigiiffik 2014-imi nunarsuaq tamakkerlugu nunanik 89-inik ilaasortaartoq, nunarsuarmi arfernik angisuunik eqqortumik aqutsinermik isumaginnittusaaq, taamaalillunilu arfanniarnerup ineriartortittuarnissaa periarfissaalersillugu. 1986-imi nunarsuarmiut unitsitsigallarnikuupput, arfernit tunisassianik niuernerpalaartumik iluaquteqarnissamik inerteqquteqartoq. Kalaallit Nunaat Naalagaaffeqatigiit ataanni ilaasortaavoq.

Kunngaqarfik Danmark taannaavoq IWC-ip tunngavigisaanik isumaqatigiissummik atsiorsimasooq. Taamaalilluni IWC-imi

ataatsimiinnerni qallunaat aallartitaannut ilaasuvoq. Suleqatigiinneq Naalagaaffeqatigiit IWC pillugu suleqatigiissitaani aqqissugaavoq, tassani aamma Savalimmiuni Naalakkersuisut sinniisoqarlutik.

Piujartitsinermik tunngaveqartumik iluaquteqarneq pillugu tunngaveqarneq Naalakkersuisunit tapersorsoneqarpoq aamma siunissami qanittumi siunissamilu ungasinnerusumi Kalaallit Nunaanni arfanniarnissamut suli periarfissaqarnissaq sulissutigalugu. Naalakkersuisunit annilaangassutigineqarpoq piujartitsinermik tunngaveqarluni iluaquteqarneq pillugu tunngaviup qajannarsisikkiartuinnarnera piffissap ingerlanerani Kalaallit Nunaata arfanniarnissamut periarfissaa aserussagaa.

Piffissami tulliuuttumi suliniutissatut ilimagisat

IWC ilisimaneqartutut arfanniarnermut tunngatillugu illuatungeriit sakkortuumik avissaartuullutik isummanut tamatigut saqqummiussiffiusarpoq. Peqatigisaanik suleqatigiiffimmi Alaskami, Ruslandimi, Kalaallit Nunaanni kiisalu St. Vincent and the Grenadinesimi nunat inoqqaavi killeqartumik arfanniarnissaat pillugu isumaqatigiittoqarsimavoq, tamanna aarlerinangitsumik ingerlanneqarpat, tassa ilisimatuussutsikkut ataatsimiititaliamiit nalunaarut malillugu arfernit pineqartunit pisarineqarsinnaasut missiliuinerit aamma arferit neqaannik pisariaqartitsineq uppernarsarneqarsimasoq ataqqillugit.

Ukiumoortumik ataatsimiinnermi 2014-imi 2015-2018-imut pisassiissutinit kalaallinut pisassiissutinit akuersisut amerlanerussuteqarnissaannut kalaallinut pisassiissutinit pisariaqartitaannut paasinnittoqarnissaa qulakkeerniarlugu Naalagaaffeqatigiit aamma IWC-imi ilaasortat

allat akornanni pikkunartumik oqaloqatigiittoqarpoq.

Kommissionimi ataatsimiinnissap tullia tassaavoq septembari 2016-imi. Taanna sioqqullugu nunat inoqqaavisa arfanniarnerinut (ASW) IWC-imi pisassiissutit pillugit immikkut ilisimasallit septemberimi Maniitsumi isumasioqatigiissapput, tassani Kalaallit Nunaata arfanniartarnerata suli annertunerusumik ajortumik isigineqalinnginnissaa qulakkeerniarlugu Naalagaaffeqatigiit suliaqartussaapput.

15.14. UUMASUNIK NUNGUTAANISSAMIK ULORIANARTORSIORTUNIK NIUERNEQ PILLUGU ISUMAQATIGIISSUT (CITES)

CITES-imi allattuiffik I uumasunik pisassiissutigineqartunik ukuninnga imaqarpoq: tikaagulliusaaq, arfivik, kigutilissuaq aamma tikaagullik (Tunu). Timmissanit taaneqarsinnaapput Kalaallit Nunaanni nattoralik, kiinaaleeraq aamma kissaviarsuk.

CITES-imi allattuiffik II uumasunik pisassiissutigineqartunik ukuninnga imaqarpoq: qilalugaq qaqorta, qilalugaq qernertaq, tikaagullik (Kalaallit Nunaata Kitaani) aamma nanoq kiisalu niisa, pisassiissutigineqanngitsoq.

CITES-imi allattuiffik III uumasunik pisassiissutigineqartumik uuminnga imaqarpoq: aaveq.

CITES COP16-imi nannut

CITES COP16-imi (Washingtonimi isumaqatigiissut) 3. – 14. marts 2013-imi Bangkokimi Thailandimiittumi ingerlanneqartumi qallunaat aallartitaanni APNN peqataavoq. Ataatsimeersuarnermi pingaarnertigut immikkoortut pingasut kalaallit soqutigisaat ilaapput, pingaartumik nannut CITES-ip allattuiffianut I-imut nalunaarsugaalernissaat pillugu USA-p siunnersuutaa.

NUNAT TAMALAAAT KATTUFFIAT – IUCN

2012-imi upernaamili, nannut allattuiffimmut ilanngunneqarnissaannut siunniussaqaarnertik pillugu tusarniaanermik USA nassiussimalli, ilimagineqareerpoq siunnersuut naggataatigut akuerineqarumaartoq. Taamanikkut tusarniaanermut akissuteqaarnermini Kalaallit Nunaannit uparuarneqarpoq CITES-imi inissinneqartut uumassuseqarnikkut piomasagaatit aamma peqataasut ataatsimeersuarnerini kingullerni marlunni nutarterneqartut malillugit tamatumunnga tungavissaqaangitsoq.

Allattuiffik I-mi nalunaarsugaanissamut piomasarineqarpoq:

- uumasut malunnaatilimmik ikileriansimassasut
- uumasut uumaffigisaata annertussusia pitsaassusaalu annikileriansimassasoq
- imaluunniit siuliani piomasagaatit marluk siunissami naammassineqarnissaannut takussutissaqaassasoq.

Nanoq ilisimaneqartut COP16-imi allattukkanut ilanngunneqanngilaq. Animals Committeep ataatsimiinnerani, april 2014, nannunit tunisassianik annissuisoqarneranik uppernarunnaarsitsisumik imaluunniit uppernarsaasumik aamma pisat nanoqarfinnut ataasiakkaanut ulorianartorsiortitsinersut niuernerme erseqqissumik misissuisoqassasoq akuersissutigineqarpoq. Sulineq taanna suli Animals Committeemi ingerlavoq, 2016-imi COP17 sioqqullugu siunnersuineramik ingerlataqartussa. Peqatigisaanik USA-p tungaaniit ilisimatitsissutigineqarpoq nannup allattuiffik I-imut allattugaanissaanik USA siunnersuuteqaqqissanersoq nalilersorniarlugu maannakkut sulineq ingerlanneqartoq.

15.15. PINNGORTITAP ALLANNGUTSAAALIORNERA PILLUGU

Pinngortitap Allannngutsaaliornera pillugu Nunat Tamalaat Kattuffiat (IUCN) tassaavoq pinngortitap allannngutsaaliornera pillugu suleqatigiiffik nunarsuarmi pisoqaanersaq anginersarlu, pinngortitami uumassuseqartut assigiinngisitaartuunerinik allannngutsaaliuineramik nungusaataangitsumillu iluaquteqarnissamik siunertaqartoq. Suleqatigiiffimmi ilaasortat tassaapput naalagaaffiit, naalagaaffinni oqartussat kiisalu soqutigisaqaqatigiilluni suleqatigiiffiit (NGO). Kalaallit Nunaat Naalagaaffeqatigiit aqutugalugit ilaasortaavoq. Maannakkut IUCN-imi ilaasortat 1.284-upput, taakkunanga naalagaaffiit 88-it, naalakkersuisunut sinniisut 123-t aamma nunani NGO-t 918-it aamma nunanit assigiinngitsunit NGO-t 107-it aammalu ilanngullutik peqataasut 48-t.

IUCN Nungutaaratarsinnaasunut allattuiffimmik inerisaasimavoq aamma naasut uumasullu aarlerinartorsiortinneqartut pillugit nunani tamalaani Nungutaaratarsinnaasunut allattuiffinnik saqqummersitsisarlu. Allattaavinnut aappalattunut allataqarnissamik naliliinermi pitsaassutsimik amerlassutsimillu aalajangiisunik ataasiakkaanik arlaqartuunilluunniit eqqutitsinikkut naasumik uumasumilluunniit pineqartumik immikkoortiterinerit arlaannut inissiineq aallaavigalugu allattuisoqartarpoq.

Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfiup aamma APNN-ip Kalaallit Nunaanni Nungutaaratarsinnaasunut allattuiffik 2007-imeersoq, IUCN-imi piomasagaatit malillugit 2008-p aallartinnerani saqqummiuppat, nutaanik ilisimannittoqalerpat sukkanerusumik nutarterneqarsinnaasoq.

Tullianik ataatsimeersuarneq 2016-imi upernaakkut pissaaq.

15.16. QILALUKKAT QAQORTAT QERNERTALLU PILLUGIT ATAATSIMORUSSAMIK KOMMISSIONI – JCNB

Canadap aamma Kalaallit Nunaata akornanni Qilalukkat Qaqortat Qernertallu pillugit Ataatsimoorussamik Kommissioni (JCNB) 1989-imeersoq Canadap aamma Kalaallit Nunaata ilaasortatut suleqatigiinnissamut isumaqatigiisummik (MoU) tunngaveqarpoq - NAMMCO alaatsinaattutut ilaasortaalluni. Avannaata Imaani (Baffin Bugt) qilalukkat qaqortat qernertallu ataatsimoorussat pillugit ilisimatuussutsikkut ingerlatsinikkullu kommissioni siunnersuisarpoq, uumasooqatigiillu Canadami pigineqanngitsut eqqarsaatigalugit NAMMCO ingerlatsinermut tunngasutigut siunnersuisinnaalluni, kiisalu Kalaallit Nunaata eqqaani qilalukkat qaqortat qernertallu ilisimatusarfigineqarnerannik suliaqarsinnaalluni. Kommissionip kingullermik 2012-imi ataatsimiippoq.

NAMMCO/JCNB-imi marts 2015-imi Canadami ilisimatuussutsikkut suleqatigiissitami ataatsimiittoqarpoq. Ataatsimiinnermit tassannga nalunaarusiap naammassiniarneqarnera maannakkut sulissutigineqarpoq, taanna oktober 2015-imi Nuummi tullianik JCNB-imi ataatsimiinnissami atorineqartussaavoq. Ataatsimiinnermi tassani Canadap aamma Kalaallit Nunaata akornanni qilalukkat qernertat ataatsimoorussat siunissami pisassiissutit agguarneqartarnissaat aamma pisassiissutinik aalajangersaasarnissaq isiginiarneqassaaq.

Ataatsimiinnermi piffissaq pisassiiffiusussaq 2016-2019 pillugu siunnersuusiaq Avannaata Imaani (2012-2014) qilalukkanik qernertanik ilisimatuussutsikkut ukiuni kingullerni kisitsisimaneq aallaavigalugu aalajangersarneqassaaq.

Canadamiit aamma Kalaallit Nunaanniit piniartut kommissionimi oqallinnermi assut pingaaruteqarsimapput. Uumasunik piniagassanik aqutsinermut ilisimatuussutsikkut tunngaviit naammassineqarnissaat siunertaralugu sumiiffinni piniartunik suleqateqarnikkut atuisut ilisimasaannik atuinerup annertusiartortup suli naleqarnera pingaaruteqarneralu kommissionimit akuerineqarpoq.

Siusinnerusukkat inassuteqaatit atulersinnissaat kiisalu nungusaataanngitsumik iluaquteqalernissaq siunertaralugu Naalakkersuisut sulinertik ingerlatinnassavaat. Tassunga atatillugu ilimagineqarpoq pimoorussisumik peqataasoqassasoq aamma piniarnermik inuussutissarsiuteqartut ilanngussisassasut taamaasilluni suleqatigiinnissamut tunngavik annertusilluni.

15.17. OSLOMI ISUMAQATIGIISST

Danmark Kalaallit Nunaat sinnerlugu Oslo mi isumaqatigiisummik taaneqartumut, The International "Agreement on the Conservation of Polar Bears and their Habitat" 1973-imeersumut akuersisimavoq, tassani siunertaq pingaarneq tassaalluni nannut ataatsimoorunneqartut pillugit nannut pillugit ilisimatusarneq illersuinerlu pillugit naalagaaffiit akornanni suleqatigiinnissaq. Namminersornerullutik Oqartussat 1979-imi eqqunneqarnerani aamma isumalluutinik uumassusilinnik aqutsinerup 1985-imi tiguneqarnerani Kalaallit Nunaata eqqaani nannunik illersuinerup aqutsinermullu akisussaaffik tamaat Kalaallit Nunaannit tiguneqarpoq, tassunga ilanngullugu naalagaaffinnik sinerialinnik nanoqarfiusunik allani nunat tamalaat, nunarsuup immikkoortuani illugiillunilu suleqatigiinnerit. Suleqatigiinneq taanna annerusumik IUCN-imi nannut pillugit immikkut sammisaqartukkat (PBSG) ingerlanneqarpoq. PBSG ukiut pingasukkaarlugit ataatsimiittarpoq. Nannunik illersuineq

eqqissimatitsinissarlu pillugu tatisimanninnerup qaffakkiartornera pissutigalugu PBSG-imi suliasat aamma annertusiartorput. Taamaattumik PBSG aalajangerpoq ukiut aappassaanni ataatsimiittoqartassasoq. PBSG naalagaaffinnut sinerialinnut siunnersuisutut isumannaallisalerpoq, oqaloqatigiilluni ataatsimiittarnerit 2007-imi aallarteqqinneqarlutik.

PBSG-mi ataatsimiinneq kingulleq juni 2014-imi ingerlanneqarpoq. Tassani suleqatigiissitamut piginnaatitsissut pillugu isumaqatigiinnissaq isiginiarneqarpoq. Aammattaaq qangaaniilli ilisimasat (TEK) pillugit ataatsimoorussamik nalunaarusiortoqarpoq, aamma taassuma nannut amerlassusii pillugit ilisimatuussutsikkut sulinermut ilanngunneqassanersoq.

Kalaallit Nunaat naalagaaffiit sineriallit ataatsimiittarnerini suleqatigiinnermilu sinniisut toqqarneqarsimasut aqqutigalugit pimoorussilluni peqataasarpoq. Isumaqatigiissummi ataatsimoorussamik nanoqartut nunat akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissusiortoqassasoq kaammattuutigineqarpoq.

Siunertaq tassaavoq nannut ilisimatusarfigineqarnissaat illersorneqarnissaallu pillugit nunat nanoqarfiusut suleqatigiinnissaat. Allattoqarfimmik pilersitsisoqarnikuunngilaq. Isumaqatigiissummi pisussaaffiit nunani naammassineqartarput aamma nunat ataatsimoorussamik nanoqarfiusut akornanni ataqatigiissaarisoqartarluni.

Naalagaaffiit nanoqarfiusut isumaqatigiissut naapertorlugu ataatsimoorlutik tullianik september 2015-imi ataatsimiissapput Ilulissani, Kalaallit Nunaanni, nannut pillugit aqutsinissamut periusissamullu pilersaarut ataatsimoorussaqtamanut ammasumik saqqummiunneqassalluni, aamma naalagaaffinnit nannunut sinerialinnit tamanit atsiorneqarluni.

15.18. NANNUT PILLUGIT JOINT COMMISSIONI – JCPB

Kane Bassinimi aamma Baffin Bugtimi nannut ataatsimoorussat pillugit siunissami ataatsimoorluni ingerlatsinissaq ilisimatusarnissarlu pillugit Kalaallit Nunaata, Canadap/Nunavut akornanni oktoberip qaammataani 2009-mi suleqatigiinnissaq pillugu isumaqatigiittoqarpoq (MoU). Davis Strædemi nannut manna tikillugu suleqatigiinnermut tassunga ilaatinneqanngillat, tassa nannut katitigaanerit 100 %-imik ilisimaneqanngimmat.

Kommissionimi ataatsimiinnerit marluk ingerlanneqarput, kingulleq 2010-mi. Ilisimatuussutsikkut suleqatigiissitami ataatsimiinnissap tullia oktober 2015-imut inissinneqarpoq, siunnersuineq nutaaq tassani suliarineqassalluni. Siunnersuinerup nutaap tiguneqarnerata kingorna kommissioni ukiumut pisassiissutini pisarineqarsinnaasut annerpaat akueriniarlugit siusinnerpaamik december 2015-imi ataatsimiissaaq.

15.19. AALISAKKANIT TUNISASSIAT SANIATIGULLU TUNISASSIAT PILLUGIT NIUEQATIGIINNERMI ISUMAQATIGISSUT EU-P AAMMA KALAALLIT NUNAATA AKORNANNI 2014-IMI ISUMAQATIGISSUTAASOQ

Tassunga atatillugu Kalaallit Nunaanni, Nuummi aamma Sisimiuni killeqarfimmi nakkutilliivinnik marlunnik EU pilersitsivoq, Uumasut Nakorsaqaarfik Inuusutissalerinermullu Oqartussaqaarfik (UNIO) aamma Fødevarestyrelsi (FVST) killeqarfimmi nakkutilliiviit inuttalersorneri pillugit suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqarlutik.

Killeqarfimmi nakkutilliivinni EU-mi niuernerpalaartumik tunisaqarnissaq siunertaralugu isumaqatigiissummut ilaangitsunut angallatinut aalisakkanit

tunisassianit saniatigullu tunisassiat killeqarfimmi nakkutigineqarsinnaapput.

Kalaallit Nunaat niueqatigisatut inissisimanera pissutigalugu Kalaallit Nunaanneersut aalisakkeriviit aamma aalisariutit maannakkut tunisassiatik killeqarfimmi nakkutigineqanngitsumik EU-mut avammut nioqqutigisinnaalerpaat.

15.20. WORLD ANIMAL HEALTH ORGANIZATION – OIE

Kalaallit Nunaannut aamma issittumiittunut sammisat pingaarutillit tassaasimapput uumasut aamma inuit akornanni nappaatinik tunillaasinnaasunik nakkutilliinerup aaqqissugaanissaa – uumasut nappaataat assersuutigalugu perlerorneq, tuberkulose, puulukit timmissallu nualluutaat pingaarnertut assersuutaallutik.

15.21. INGERLATAT ALLAT:

Uumasut Nakorsaqaarfik Inuussutissalerinermullu Oqartussaqaarfik nunani tamalaani ingerlatani makkunani aamma peqataasimavoq:

- Nunat Avannarliit Uumasut nakorsaqaarnikkut pisortat Ilulissani ataatsimiinnerat aaqqissuullugu.
- Nunani Avannarlerni Inuussutissalerinermi Nakkutilliisut ataatsimeersuarnerat.
- ICS-imi suleqatigiissitat (International Circumpolar Surveillance) UNIO-p ataatsimoortumik isiginneriaatsip One Healthip pingaaruteqarnera saqqummiuppaa – Kalaallit Nunaanni peqqinnissap qulaajarnerani uumasut nakorsaqaarnerup, inui avatangiisillu akornanni sunniiveqatigiinnerit.

16. INUUSUTISSARSIORNERMUT, SULIFFEQARNERMUT NIUERNERMULLU NAALAKKERSUISOQARFIK (ISNN)

Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiutit nunani allani siuarsarneqarnissaat pineqartillugu – aamma nunatsinni nunanit allaniit aningaasaliisoqarnissaa siuarsarniartillugu, Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Niuernermullu Naalakkersuisoqarfimmiit uku isiginiarneqartarput:

- Takornariaqarneq
- Sermeq imerlu
- Attaveqarneq
- Nunani allani aqqissuussinerit, tassunga ilanngullugu avammut niuernermit pilerisaarineq
- Inuussutissarsiutit ineriartortinnissaat isigalugu Nunani Avannarlerni Killerni suleqatigiiffinni peqataaneq.

ISNN-ip Japanimi niuernikkut pilerisaarneq 25. – 28. marts 2015-imi aqqissuuppaa. . Kunngissaq niuernikkut pilerisaarinermit peqataavoq, Naalakkersuisut Siulittaasuat aammattaaq Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoq Naalakkersuisunut sinniisuullutik (aamma takujuk immikkoortoq 9.3.). Niuernikkut pilerisaarineq arlalinnik isigisaqarpoq ilaatigut takornariaqarneq, puisit amiinik tunisassiat aamma inuussutissat ingerlataqarfiit assigiinngitsut iluanni Kalaallit Nunaanniit inuussutissarsiortut peqataaffigisaannik. Aammattaaq niuernikkut pilerisaarinermut atatillugu politikkikkut kulturikkullu pisoqartitsisoqarpoq taamaalillunilu Kalaallit Nunaat annertuumik sammineqarluni.

Siusinnerusukkut 2011-2013-imi inuussutissarsiornikkut pilerisaarisoqaraluartoq Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Niuernermullu Naalakkersuisoq 2014-imi qinersisoqarnissaa pissutigalugu 2014-imi Kinami

inuussutissarsiornikkut pilerisaarinermit peqataangilaq. Oktober 2015-imi inuussutissarsiutillit tikeraarnissaat sulissutigineqarpoq inuussutissarsiutit soorlu takornariaqarneq, puisit amiinik tunisassiat inuussutissallu isiginiarneqassallutik. Aatsitassanut tunngasunik nittarsaaneq akisussaaffeqarfiit allanngortinnerisa kingorna Aatsitassanut Ikummatissanullu Naalakkersuisoqarfik aqutigalugu ingerlanneqartarpoq.

16.1. NUNAT ARLALLIT INGERLATAAT

Nittarsaanerit niuernikkut pilerisaarinerit saniatigut ISNN nunani tamalaani ilisimasanik avitseqateqarnermik aamma misilittakkanik paarlaasseqatigiinnermik suliaqartarpoq. Tamanna ilaatigut pisarpoq Kalaallit Nunaanni aningaasaliinissamat toqqammavissatigut piumasaqaatit qulakkeerneqarnissai siunertaralugu, Kalaallit Nunaata nunani tamalaani ingerlatanut pitsaanerpaamik naammassisaqartarluni.

Uran

Naalakkersuisut aamma Danmarkimi naalakkersuisut februar 2013-imi Danmarkimi ministeriaqarfinnik aamma Kalaallit Nunaanni oqartussanit sinniisoqartumik urani pillugu suleqatigiissitamik pilersitsipput, uranimik piaasoqassappat avammullu niuertoqassappat isumannaallisaanikkut, nunanullu allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut ingerlatsinikkut inatsisitigullu pingaarutilinnik apeqqutinik erseqqissaasussanik.

Urani pillugu suleqatigiissitap nalunaarusiaa 7. oktober 2013-imi tamanut ammasumik saqqummiunneqarpoq.

Nalunaarusiamiippoq kaammattuut Kalaallit Nunaat isumaqatigiissutininut arfinilinni attuumassuteqartunut ukununnga ilaasariaqartoq, taakkunani Kalaallit Nunaat pillugu nangaasoqarluni:

Isumaqatigiissutit arfinillit tassaapput:

- IAEA Ikiuinissamut isumaqatigiissut
- Ikummatissanik atorneqarsimasunik eqqakkanillu qinngornernik ulorianartulinnik isumannaatsumik passussineq pillugu IAEA isumaqatigiissut
- IAEA Atomeqarnikkut isumannaallisaaneq pillugu isumaqatigiissut
- Timip illersorneqarnissaa pillugu isumaqatigiissummut IAEA allannguutitut isumaqatigiissut
- Atomi atorlugu pinerliinariernerit pillugit NP isumaqatigiissutaat
- Qinngornernik ionisererneqarsimasunut sulisartut illersorneqarnissaa pillugu ILO isumaqatigiissut nr. 115.

ISSN taamaattumik akisussaaffeqarfiusut ministeriaqarfiit attuumassuteqartut suleqatigalugit isumaqatigiissutit taakku akuerineqarnissaannut piareersarluni siunnerfeqarluni suliaqarpoq.

Naatsorsuutigineqarpoq Inatsisartut 2015-imi ukiakkut ataatsimiinneranni isumaqatigiissutit pineqartut taakku aamma taakkununnga atasut inatsisit Kalaallit Nunaannut atuutilernissaa pillugu aalajangiisoqassasoq.

ILO-mi isumaqatigiissutit

Aatsitassatigut ingerlatat aamma Suliniutit annertuut pillugit inatsit pissutigalugit ILO-mi isumaqatigiissutininut pingaarutilinnut tallimanut isummertoqarnissaa pisariaqartinneqarpoq. Suliniutit annertuut pillugit inatsit nunani tamalaani isumaqatigiissutit eqqortinneqarnissaasa qulakkeerneqarnissaa

pillugu tunngavinnik pingaarutilinnik aallaaveqarpoq. Isumaqatigiissutit taaneqartut tallimat Kalaallit Nunaannit akuerineqarnissaannut ILO-mi pisussaaffimmut naleqqiullugu Kalaallit Nunaata isummernissaata paasineqarnissaa pisariaqarpoq.

Inatsisartut 2015-imi upernaakkut ataatsimiinneranni aalajangerneqarpoq ILO-mi isumaqatigiissutit uku tallimat Kalaallit Nunaannit akuerineqassasut:

- nr. 98 (aaqqissuussinissaa aamma ataatsimoorluni isumaqatigiinniarsinnaaneq pillugu),
- nr. 100 (naligiimmik akissarsiaqarneq pillugu),
- nr. 111 (atorfinititsineq sulinerlu pillugit),
- nr. 138 (sulilernissamut ukiut minnerpaaffissaa pillugu) aamma
- nr. 182 (meeqqat sulisinneqartarneranni periaasit ajornerpaat pillugit)

Isumaqatigiissutit taakku pineqartut tallimat pingaarutilit isumaqatigiissutit arfineq pingasunut ilaapput, sulisartut inuillu pisinnaatitaaffiinut tamanut tunngasuusut. Isumaqatigiissutit pingaarutilit aaqqissuussinissamut kiffaanngissuseqarneq pillugu sulisartut pisinnaatitaaffiinik pingaarutilinnik aamma ataatsimoorluni isumaqatigiissutissanik isumaqatigiinniarsinnaanermut pisinnaatitaaffinnik imaqarput; pinngitsaaliilluni sulisitsisarnerit sulluunniit tamarmik atorunnaarsinneqarneri; meeqqat sulisinneqartarnerisa piviusumik atorunnaarsinneqarnera; aamma sulineq inuussutissarsiutillu eqqarsaatigalugit assigiinngitsuliorfigineqarnerup atorunnaarsinnera.

ILO-mi isumaqatigiissutit taaneqartut akuerineqarnerisa ilaatigut kingunerissavaat siunissami isumaqatigiissutit atulersinneri eqqortinneqarnerilu pillugit akuttunngitsumik ILO-mut Kalaallit Nunaata nalunaarusiortarnissaa, soorlu aamma nalunaarusiat taakku ILO-p nammineq nakkutilliisarneraniit malitseqartitsinermut ilanngunneqassasut.

Extractive Industries Transparency Initiative (EITI)

Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) tassaavoq suleqatigiiffik ilaatigut nunani aatsitassanik tunisassiortuni tunisassiornermi akiliutit ilaatigut naleqqiullugu ammaneruneq paasiuminartuunerunerlu pillugit sulinermi suleqatigiiffiusoq. Inatsisartut 2013-imi aalajangerput EITI-mut tunngatillugu pissutsit assigiinngitsut qulaajarneqassasut, tassunga ilanngullugu EITI-mut atassuteqarnerunermi inatsisitigut isumalluutitigullu ajornartorsiutit. Danskit naalagaaffiannik oqaloqatiginninnerit naatsorsuutigineqarpoq Inuussutissarsiornermut Siuariartornermullu ministereqarfik suleqatigalugu ingerlanneqassasut. Ukiuni kingullerni Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorfinnut tunngasuni tusarniaasarnerit ingerlataqarnerillu EITI-mi suliaqarneq pisariaqartilerpaat. Qulaajaaneq pillugu suliaqaqqinnerit oqallinnerillu 2015-ip ingerlanerani pissasut naatsorsuutigineqarpoq.

17. ILAQUTARIINNERMUT, NALIGIISSITAANERMUT ISUMAGINNINNERMULLU NAALAKKERSUISOQARFIK (ININ)

17.1. MALMØ, SVERIGEMI NUNAT AVANNARLIIT OQALLIFFIAT 2014

Naalackersuisoq Martha Lund Olsen Sverigemi Nunat Avannarliit Oqalliffianni 12.-15. juni 2014-imi peqataavoq. Martha Lund Olsen ministerit apersoneqarlutik oqallinneranni peqataavoq, soorlu aamma naggasiilluni nalliuttorsiornermi oqalugiartooq.

Nunat Avannarliit Oqalliffianni ukioq manna sammineqartoq tassaavoq "New Action on Women's Rights". Nunat Avannarliit Oqalliffiat Danmarkimi, Finlandimi, Islandimi, Norgemi aamma Sverigemi nunani avannarlerni arnat angutitut nalogiissitaaniarneranni suleqatigiiffinit aqqissugaavoq.

Ataatsimeersuarnermi suleqatigiissitat sinniisui politikerinik, atorfilinnik, ilisimatuunik, ingerlataqartunik aamma inuinnaat inuussutissarsiortullu sinniisuinik ataatsimeeqateqarput, nunani avannarlerni inuiaqatigiinni nalogiissitaaneq anguniarlugu nalogiissitaanermik ingerlataqarnermi unamminartut tillisiorniarlugit aamma anguniakkat periusissallu oqaasertalersorniarlugit.

17.2. INUIT CIRCUMPOLAR COUNCIL (ICC), INUVIK, CANADA

Naalackersuisoq Martha Lund Olsen Inuit Circumpolar Councilip Canadami Inuvimmi 21.-24. juli 2014-imi ataatsimeersuarneranni peqataavoq. Martha Lund Olsen oqalugiarnermi Kalaallit Nunaanni isumaginninnermut tunngasuni suliniutit arlallit nassuaatigai, tassunga ilanngullugit kinguaassiutitigut innarlerneqarsimasut inuit katsorsartinnissaannut neqeroorutit, kiisalu 2014-

2017-imit persuttaasarnermut Naalackersuisut periusissatut iliuuseqarnissamullu pilersaarutaat pillugu.

17.3. NP INNARLUUTILLIT PILLUGIT ATAATSIMIITITALIAANI GENÈVE, SCHWEIZIMI MISILITSINNEQ

Kalaallit Nunaat Danmarki aamma Savalimmiut peqatigalugit ulloq 23. aamma 24. september 2014-imi innarluutillit pillugit isumaqatigiissut pillugu nalunaarusiami siullermi misilitsinneqarpoq. Tamanna NP Innarluutillit pillugit ataatsimiititaliaani Genève Schveizimi pivoq.

Naalackersuisoqarfik danskit aallartitaasa ilaattut atorfilittanik marlunnik peqataatitaqarpoq. NP Innarluutillit pillugit isumaqatigiissutaat inunnut innarluutilinnut pisinnaatitaaffinnik imaqarpoq aamma isumaqatigiissummik akuersineq pisussaaffinnik eqqortitsinissamik pisussaaffiliilluni. Nalunaaruteqarneq ilaatigut taamaattumik innarluutilinnut tunngasuni immikkut suliniutit allaaserineqarnerinik imaqarpoq. Nalunaaruteqarneq aallaavigalugu Kalaallit Nunaat apeqqutinik itisiliisunik arlalinnik aperineqarpoq. Kalaallit Nunaat Danmarki aamma Savalimmiut peqatigalugit NP innarluutillit pillugit ataatsimiititaliaanit ilassilluarneqarpoq. Oqaloqatigiinneq pitsaavoq, aamma ataatsimiititaliaq Kalaallit Nunaanni inunnut annertuumik innarluutilinnut pissutsinut annertuumik soqutiginnilluni.

Misilitsinnermi innarluutilinnut tunngasuni nuna tamakkerlugu iliuuseqarnissamut pilersaarusiornissamut Kalaallit Nunaat pisussaaffilerpoq, NP Innarluutillit pillugit isumaqatigiissutaannik eqqarsaatiginnittumik.

17.4. ARNANUT ASSIGIINNGISITSINERIT
SUULLUUNNIIT TAMAASA
ATORUNNAARSINNEQARNISSAAT
PILLUGU NP ISUMAQATIGIISSUTAANNI
MISILITSINNEQ, (CEDAW), GENÈVE,
SCHWEIZ

Arnanut assigiinngisitsinerit suulluunniit tamaasa atorunnaarsinneqarnissaat pillugu NP isumaqatigiissutaanni (CEDAW) Kalaallit Nunaat Danmarki aamma Savalimmiut peqatigalugit ulloq 24. februar 2015-imi Genève Schveizimi misilitsippoq.

Naalackersuisoqarfik danskit aallartitaasa ilaattut atorfilittanik marlunnik peqataatitaqarpoq. Misilitsilluni soraarummeernermi aallaaviuvoq nalunaarusiaq suliaqarfimmi sammisanik, kisitsisitigut paasissutissanik, inatsisunik il. il. saqqummiussaartoq aamma 2009-mi kingullermik misilitsittoqarmalli arnat pisinnaatitaaffiinik, soorlu suliffeqarnermut ilinniagaqarnermullu tunngatillugit qanoq iliuuseqartoqarsimaneranik nassuiaasoq.

CEDAW misilitsinneq, februar 2015.

Ataatsimiititaliap Kalaallit Nunaat naligiissitaanermut inatsit nutaaq suiaaqatigiinnik assigiinngisitsinermik inerteqquteqartoq aamma politikkikkut aqqissuussaanermi, inuussutissarsiuteqarnermi allatigullu inuiaqatigiinni arnanik ilaatitsilluortoq 2013-imi atuuttussanngortillugu akuersissutigimmagu nersualarpaa, taakkununga ilanngullugit ilinniartitaanermi suliffeqarnermilu.

Ataatsimiititaliali aamma inassutigaa naartuersittarnerpassuit iliuuseqarfigineqarnerusariaqartut, soorlu arnanut persuttaasarneq iliuuseqarfigineqarnerusariaqartutut oqaatigineqartoq. Nalunaarusiaq, paasissutissat ilassutaasut aamma misilitsinnermi ataatsimiititaliap apeqqutaanik akissutit tunuliaqutaralugit Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinni arnat inissisimanerat qanoq annertunerusumik pitsaanerulersinneqarsinnaanerinut CEDAW-imi ataatsimiititaliaq inerniliilluni oqaaseqarlunilu inassuteqarpoq.

Kalaallit Nunaata nalunaarusiami tullia marts 2019-imi tunniutissavaa, kisiannili ukiut marluk qaangiuppata killiffik pillugu nalunaarusiaq ataatsimiititaliamut tunniuttussaallugu, Naalagaaffeqatigiit pillugit danskit nalunaarusiaannut tamarmiusumut ilaasusaaq.

18. PINNGORTITAMUT, AVATANGIISINUT INATSISINILLU ATUUTSITSINERMUT NAALAKKERSUISOQARFIK (PAIAN)

18.1. INUIT PISINNAATITAFFIINUT KALAALLIT NUNAATA SIUNNERSUISOQATIGIVI

Inuit pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaanni siunnersuisoqatigiit pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 23, 3. december 2012-imeersoq Inatsisartunit isumaqatigiittunit 15. november 2012-imi akuerineqarpoq. Inatsimmi siunertaq tassaavoq siunnersuisoqatigiinnik attaviitsunik Siunnersuisoqatigiinnik pilersitsisoqarneratigut Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiisa siuarsarnissaat illersorneqarnissaallu, tassa peqatigisaanik Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffii pillugit nalinginnaasumik ilisimasanik piginnaangorsaanermullu peqataassamat.

Siunnersuisoqatigiit nunani inuit pisinnaatitaaffii attaviitsut pillugit NP-imi Parisimi tunngavik 20. decembari 1993-imeersoq malillugu sulissapput. Siunnersuisoqatigiit Nunatta Karsianiit tapiissutitigut aningaasalersorneqassapput, aamma Siunnersuisoqatigiinnut allattoqarfik Namminersorlutik Oqartussani isumagineqassalluni.

Inge Olsvig Brandt Siunnersuisoqatigiinni siulittaasuvoq, marlunnik siulittaasup tulleqarluni, Martha Abelsen siulittaasup tullia siulliulluni aamma Ludvig Larsen siulittaasup tullia aappaalluni. Siunnersuisoqatigiit suliniutinik arlalinnik aallartitsippat, ilaatigut nunat tamat ataatsimiititaliaannit inuit pisinnaatitaaffii pillugit killiffiit pillugit nalunaarusiorneq, kiisalu Siunnersuisoqatigiinnit aamma inuit pisinnaatitaaffii nalinginnaasut pillugit innuttaasunut paasisitsiniaanissap aallartinneqarnissaa siunniunneqarpoq. Siunnersuisoqatigiit nittartakkamik

pilersitsisimapput, inuit pisinnaatitaaffii erseqqinnerulersinniarlugit inoqatinut attaveqaatit aqqutigalugit suliaqarluni, aamma inuit pisinnaatitaaffii pillugit titartakkamik filimiliorluni. Taakku saniatigut Siunnersuisoqatigiit Institut for Menneskerettigheder i Danmark suleqatigalugu 2014-imi Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiini pissutsinik qulaajaasumik killiffik pillugit nalunaarummik saqqummersitsivoq, aamma meeqqanut inunnulu innarluuteqartunut nunani tamalaani isumaqatigiissutit pingaaruteqarnerinik misissuineq Siunnersuisoqatigiinnit tamanut saqqummiunneqarluni.

Asseq ataaniittoq tassaavoq titartakkamik filmilimeersoq, inuit pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnit suliarineqartoq.

Inuit pisinnaatitaaffii pillugit Kalaallit Nunaanni Siunnersuisoqatigiit titartakkanik filmilianiit titartagaq.

18.2. ISSITTUMI ILLERSORNEQARNIKKUT SULIASSAT INGERLANNEQARNERAT

Imaani avatangiisit illersorneqarnissaat Naalakkersuisut pingaartippaat, aamma Kalaallit Nunaanni eqqaanilu imartat pillugit imaani avatangiisinut aarlerinartut pillugit misissuqqissaarneq Værnsfælles

Forsvarskommandomit suliarineqarluni. Namminersorlutik Oqartussani suliasatigut naalackersuisoqarfiit pilersaarutip atusunut sammitinneqarnissaanut peqataanermikkut nalunaarsukkanik aamma tusarniaanerni pilersaarummut ilassuteqarsimallutik. Pinngortitamut, Avatangiisinut Inatsisinillu Atortitsinermut Naalackersuisoqarfik aqutsisoqatigiinni peqataasimavoq. Imaani avatangiisinut aarlerinartut pillugit misissueqqissaarneq aallaavigalugu aarlerinartut annikillisinneqarnissaannut suliniutinut aamma imaani avatangiisinut tunngasuni upalungaarsimanissakkut aaqqiinernut tunngasut misissueqqissaarnerit allat aallartinneqarsimapput. Imaani avatangiisinut aarlerinartut pillugit misissueqqissaarnerup inaarnera 2015-imi naammassineqassasoq naatsorsuutigineqarpoq.

18.3. ISSITTUMI IMARTAT ILLERSORNEQARNERAT (PAME)

PAME tassaavoq Issittumi Siunnersuisoqatigiit ataanni suleqatigiissitaq, Issittup imartaani avatangiisinik illersuisoq. PAME Issittup imartaani avatangiisini nunamik imaanillu tunngaveqartumik mingutsitsinermik suliaqarpoq, siunissamut ungasissumut naalackersuinikkut anguniakkat aqutsinermilu sakkut iluaqutigalugit. Namminersorlutik Oqartussani Pinngortitamut, Avatangiisinut Inatsisinillu Atuutitsinermut Naalackersuisoqarfik ataatsimiinnerni Naalagaaffeqatigiit aallartitaanni peqataasarpoq aamma Namminersorlutik Oqartussat iluanni tusarniaanerit ataqatigiissartarlugit.

”Arctic Marine Shipping Assessment (AMSA) Report” 2009-meersumit nalunaarusiamit annertuumik kaammattuutit PAME suliaqarpoq. Nalunaarusiami Issittumi umiarsuit ingerlataasa annertussusaannik erseqqissaallunilu nalilersuivoq. Nalunaarusiamiipput

kaammattuutit arlalissuit, assersuutigalugu avatangiisit aamma imaani angallannerup isumannaatsuunera, kaammattuutillu taakkorpiaat Issittumi Siunnersuisoqatigiinnit ukiuni makkunani malitseqartinniarlugit ingerlanneqarlutik.

Canadamiut siulittaasuuneranni nungusaataannngitsumik imaani takornariartitsineq aamma imartat illersorneqarnissaat annertuumik isiginiarsimavaat. Amerikamiut siulittaasuunerminni aamma sakkortuumik isiginiarneqartut taakku ingerlateqqissavaat. April 2015-imi Ministerit ataatsimiinneranni Issittumi Siunnersuisoqatigiit imartat illersorneqartut pillugit attaveqaatinut tunngasoq nalunaarusiaq akueraat, aamma imaani pinngortitami ataqatigiinnerit nukittorsarniarlugit allanngutsaaliorniarlugillu attaveqaatit inerisarneri ingerlatiinnarneqassasoq aalajangiisoqarluni.

Canadamiut siulittaasuuneranni PAME piffissamut 2015-2025-mut atuuttussamik issittup imartaani periusissatigut pilersaarusionermit siuttuusimavoq. Periusissatigut pilersaarusiami siunnerfigineqarpoq Issittumi imartat aamma sinerissamut qanittut pinngortitami ataqatigiinnerit illersorneqarnissaannut periusissatigut tunngaviliornissaq aamma nungusaataannngitsumik ineriartortitsineq siuarsassallugu. Namminersorlutik Oqartussani suliatigut naalackersuisoqarfiit pilersaarummut tassunga ilanngussisarsimapput. Imaani periusissatigut pilersaarut Iqalunni Ministerrådip ataatsimiinnerani akuerineqarpoq.

Ukiut kingulliit ingerlaneranni AMSA-mi nalunaarusiami kaammattuutit ilaannik PAME suliaqarsimavoq, tassani pineqarluni Issittup Imapriata illersorneqarnissaanik pisariaqartitsinermik misissuineq aamma assersuutigalugu NP nunani tamalaani imaanut

tungasuni suleqatigiiffia (IMO) aqutugalugu aqutsinissamut suliniutit naleqquttut suunersut paasinialugit. Kaammattuut taanna naapertorlugu april 2015-imi Ministerrådip ataatsimiinnerani Issittumi Siunnersuisoqatigiinni aalajangerneqarpoq Arctic Ocean Task Force pilersinneqassasoq. Taanna Task Force nunat killeqarfii imartallu akimorlugit suleqatigiinnerup annertusinissaata qulakkeerneqarnissaa siunertaralugu nunarsuup ilaani suliniutinik assigisaanilluunniit allanik siunissami pisariaqartitsisoqarnersoq misissuissaaq.

18.4. SILAP PISSUSAA PILLUGU ISUMAQATIGIISSUT (UNFCC)

NP Sila pillugu isumaqatigiissutaanut peqataasut 20-ssaannik ataatsimeersuarnerat december 2014-imi (COP20) ingerlappaat, isumaqatigiinniarnert 2015-imi COP21-mi nunarsuarmiut silap pillugu isumaqatigiissutissaannut nutaamut sammisumik arlalinnik aalajangiisoqarluni, isumaqatigiissummi peqataasunut tamanut 2020-miit inatsisitigut sunniuteqalersussat. Kalaallit tungaanniit isigalugu pingaarnerpaaq tassaavoq nunarsuarmioqatigiit isumaqatigiissutaannut peqataasut ilanngussaata annikillisaanermi imaqarnissaa aamma silap pissusaanut naleqqussarnermik ilanngussaqaqarnissaaq pillugu aalajangiisoqassasoq. Siuliani COP19-imit kaammattuut december 2015 (COP21) nallertinnagu piffissaagallartillugu isumaqatigiissummi peqataasut tamarmik nunarsuarmioqatigiit sila pillugu isumaqatigiissutaanni toqqammaviit iluanni silaannarmi gassinik aniatitsinerup annikillisinneqarnissaa pillugu anguniakkap ataatsimoorussap anguneqarnissaanut nunat peqataaffigisassatik suunersut paasissagaat, uppersarnerqarpoq.

Nunarsuarmioqatigiit isumaqatigiissutaasa taassuma atuutilernissaa sioqqullugu piffissami

Kalaallit Nunaata pisussaaffii eqqarsaatigalugit, Inatsisartut 2013-imi aalajangerput 2020-p tungaanut nunat tamalaat annikilliliinissamut pisussaaffianniit Kalaallit Nunaat ilaatinneqassanngitsoq.

Avatangiisinut Pinngortitamullu Naalackersuisoqarfiusimasumut Naalackersuisoq qinersinissaaq peqqutugalugu peqataasut ataatsimeersuarnerannut peqataasinnaasimanngilaq. Naalackersuisut atorfilittatigut Naalagaaffeqatigiit aallartitaannut ilaasortatut sinniisoqarput.

18.5. OSLO-PARISIMI ISUMAQATIGIISSUT (OSPAR)

Isumaqatigiissutip siunertaa tassaavoq imaani avatangiisit mingutsaaliortugit pitsaaliornissaat akiuinissarlu.

Isumaqatigiissut Kalaallit Nunaannut suli annertusiartuinnartumik attuumassuteqaleriartorpoq, ilaatigut Kalaallit Nunaanni uumasut pillugit ajornartorsiutit, immikkoortut imaani illersorneqartut kiisalu aatsitassanut tunngassuteqartunik ajornartorsiutit oqallisigineqartarmata.

OSPAR tassaavoq nunarsuup ilaaneersut sisamat, Nunarsuup ilaa 1 tassaalluni Kalaallit Nunaata, Islandip aamma Norgep eqqaani imartat. Ukiuni kingullerni OSPAR-imi Nunarsuup ilaa 1 immikkut isiginiarneqarsimavoq. OSPAR-imi peqataasut 2014-imi aamma 2015-imi issittumiittup immikkut ittumik iliuuseqarnissamut pilersaarusiortifigineqarnissaanik pisariaqartitsisoqarnersoq oqallisigineqarpoq.

Namminersorlutik Oqartussani Pinngortitamut, Avatangiisinut Inatsisinillu Atuutitsinermut Naalackersuisoqarfiup Namminersorlutik Oqartussat iluanni tusarniaanertit ataqatigiissarpai aamma Danmarkimut ataqatigiissarlugit, taanna Naalagaaffeqatigiit sinnerlugit peqataasarluni.

18.6. SE4ALL (SUSTAINABLE ENERGY FOR ALL)

Taamanikkut Avatangiisinut Pinngortitamullu Naalackersuisoqarfimmi Naalackersuisuusoq Kim Kielsen ulluni 4.-6. juni 2014-imi New Yorkimi NP Sustainable Energy for All Forumimi peqataavoq. SE4ALL-imi peqataanissaq pillugu Naalackersuisumut qaaqquusissut NP allattaanerani Ban Ki-Moonimit marts 2014-imi Kalaallit Nunaannut tikeraarnerani tunniunneqarpoq.

SE4ALL-imi malunnartinneqarpoq ukiut qulit 2014-2024 tassaasut nungusaataannngitsumik nukiit siuarsarnerinut NP-mi ukiut qulit. Naalackersuisup peqataanera nukinnik ataavartunik aaqqiinerit iluanni Kalaallit Nunaata anguniagaanik isiginnilernerimut iluaqutaavoq. SE4ALL-imi peqataanerup saniatigut Naalackersuisup aamma NP allattaanerata akornanni ataatsimiittoqarpoq, allattaanerup marts 2014-imi Kalaallit Nunaannut tikeraarnerata malitsigisaatut.

19. ILINNIARTITAANERMUT, KULTUREQARNERMUT, ILISIMATUSARNERMUT ILAGEEQARNERMULLU NAALAKKERSUISOQARFIK (IKIIN)

IKIIN-ip ilinniartitaanikkut, kulturikkut, ilisimatusarnikkut ilageeqarnikkullu inuiaqatigiit kalaallit ataqatigiissilerpai. Ukiut kingulliit qulit iluanni inuiaqatigiisugut avatangiisitsinnit soqutigineqarnerput annertusiartorsimavoq. Ukiut tamaasa nunani tamalaani ilisimatuut ataatsimeersuarnerni aqqissuunneqartarput, nunatsinni ilisimatusarfinit peqataaffigineqartut, kiisalu Naalakkersuisutsinnit peqataaffigineqartut.

Ukiaq kingulleq politikerinit, aqutsisunit kulturikkullu malunnaatilinnik aallartitaqarpoq, taakku Japanimi aamma Kinami Issittoq pillugu ilisimatusarfiit pulaarlugit, ilisimatusarnerup kulturillu iluanni suleqatigiinnerup nukittorsarnissaa siunertaralugu. Tassunga atatillugu Kalaallit Nunaat nittarsaanniarlugu nipilersornertalimmik kalaallit kulturiat pillugu annertuumik saqqummersitsisoqarpoq.

19.1. ILINNIARTITAANEQ

Nunavumi Ilinniartitaanermut Naalakkersuisoqarfik ataatsimeeqatigineqarpoq. Sammineqartoq tassaavoq Roman Orthography atorlugu Inuktitut Nunavumi meeqqat inuusuttullu atuartinneqarnissaat pillugu Nunavumi naalakkersuisut aalajangiinerannik Nunavumi atulersitsinerup oqallisigineqarnera, atuartitsinermi artortunik saqqummiineq aamma Nunavumi atuarfinni ataasiakkaanik atuartitsinermi periusissiap atulersinnera. Siunissami ungasinnerusumi Nunavumi Ilinniartitaanermut Naalakkersuisoqarfik meeqqat inuusuttullu atuarnikkut ineriartortinnerat nukittorsarniarlugu aamma atuartitsinermi atortunik saqqummiinissaq siunertaralugu Kalaallit Nunaannik suleqateqarusuppoq.

EU-mik peqateqarnermik isumaqatigiissut, Naalakkersuisut Ilinniartitaanermut periusissiaat aamma Ilinniartitaaneq pillugu pilersaarut II

IKIIN-ip akornanni isumaqatigiinniareernermi, Bruxellesimi Sinniisoqarfik aamma Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik suleqatigalugit, Kalaallit Nunaanni nungusaataangitsumik ineriartortitsineq pillugu Pilersaarusionerq pillugu allakkiaq nutaaq oktober 2014-imi atsiorneqarpoq. Pilersaarusionerq pillugu allakkiaq tassaavoq peqateqarnermik isumaqatigiissut 2014-2020-mut isumaqatigiissummut tunngaviusoq. Pilersaarusionerq pillugu allakkiaq Naalakkersuisut Ilinniartitaanermut Periusissiaat Ilinniartitaanermullu Pilersaarutaat II tunuliaqutaralugit suliarineqarpoq. Ilinniartitaanermut pilersaarut II tassaavoq iliuseqarnissamut pilersaarut, Ilinniartitaanermut periusissiami Naalakkersuisut saqqummiussaannik takorluukkanik anguniakkanillu atulersitsisussa. Suli atualinngitsut aammalu meeqqat atuarfiat Ilinniartitaanermut pilersaarut II-mi ilanngunneqarmata, taakkununga tunngasut piffissami 2014-2020 EU-mik isumaqatigiissummut tunngaviusunut aamma ilanngunneqarput.

Aammattaaq aningaasalersuinissamut 2015 pillugu isumaqatigiissut marts 2015-imi atsiorneqarpoq. Aningaasalersuinissamut isumaqatigiissut EU-mik peqateqarnermik isumaqatigiissutip atulersinneranut ilaavoq, aamma isumaqatigiissutip atuunnerani ukiut tamaasa aningaasalersuinissamut isumaqatigiissut suliarineqartassalluni.

Isumaqatigiissutip atuutsinneqarnerata malitsigaa, ilinniartitaanikkut immikkut ittumik suliniuteqarnerup ilinniartitaanermullu pilersaarutip II-p ataani suliniutit, patajaatsuutitsinissamik tunaartaqarluni aningaasarsiornikkut politikeqarnissap, pisortani aningaasaqarnermik aqutsinermut atatillugu pitsanngorsaatisanik siuarsaanerit ingerlaannarnissaannut siuarsaavigineqarnissaannullu Naalakkersuisut pisussaaffimminnik attassiinnarnissaat.

GUX: Naalagaaffeqatigiit Oqaluttuarisaanerat

”Naalagaaffeqatigiit Oqaluttuarisaanerat” pisimasunik tunngavilimmik tv-kkut aallakaatitassiornissaq kiisalu meeqqat atuariannut ilinniarnertuunngorniarfinnullu atuartitsinermi ilitersuutinik inerisaanissaq siunertaralugu, danskit aamma savalimmiuni naalakkersuisut aningaasatigut tapiiffigisaanni, IKIIN ilanngussaqqarpoq. Pisimasunik tunngavilimmik filimiliornerup siunertaraa Kalaallit Nunaata, Savalimmiut aamma Danmarkip ataatsimoorussaannik oqaluttuarisaanerannik eqqortumik assigiinngisitaartumillu paasisaqarnissamik pilersitsinissaq, savalimmiut kalaallillu nipaannik inissaqarluartumik.

Aammattaaq Naalakkersuisoqarfik ukiut pingasukkaarlugit ilinniarnertuunngornianut aallartitsisarpoq, Uniteq World Collegesimi Canadami, Norgemi aamma Hong Kongimi nunanit tamalaaneersunut atuarianni ilinniariartut.

GUX-Nuuk Islandimi Akureyri suleqatigalugu maanna ukjaru Naalagaaffeqatigiit pillugit Savalimmiut aamma Kalaallit Nunaat peqatigalugit atuartitsinermi atortussanik suliaqassapput.

19.2. KULTUREQARNEQ

Arctic Winter Games – AWG

Taamanikkut Kultureqarnermut Naalakkersuisuusoq august 2014-imi AWG-mi peqataasunit nunanit ministerit akornanni ataatsimiinnermi peqataavoq. Ataatsimiinnermi siunissami AWG-p ineriartortinnissaanut tunngaviit sammeneqarput. Tullianik AWG 2016-imi Nuummi ilaatigut ingerlanneqassaaq.

Kulturi pillugu Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiit

Kultureqarnermut Naalakkersuisoq sinnerlugu Naalakkersuisoqarfik Nunani Avannarlerni Kultureqarnermut ministerit ukiumoortumik ataatsimiinneranni (MR-K 2/14) oktober 2014-imi Stockholmimi peqataavoq. Ataatsimiinnermut atasumik Nunat Avannarliit Kulturi pillugu oqalliffiat 2014 ingerlanneqqarpoq: ”Qanoq ililluta Nunani Avannarlerni ataqatigiinnerput qulakkiissavarput”.

Inuugatta Language Conference

Naalakkersuisoqarfik Oqaasilerisunit aamma Oqaasileriffimmi sinniisut februar 2015-imi Nunavumi Inuugatta Language Conferencemi peqataapput. Ataatsimeersuarneq The Language Commissioner, Sandra Inutiq aamma Minister of Languages Georg Kuksuk-mit Nunavut Tunngavik Incorporated suleqatigalugu aqqissuunneqqarpoq.

Ataatsimeersuarnerup ilaatigut siunertaraa nunanit Issittumi assigiinngitsuneersut inuit katersussallugit ullumikkut ”Inuktut” killiffia, oqaluttuarisaanera pingaaruteqarneralu aamma Inuit inooqataanikkut inuusaatsikkullu atugarissaarnerat siuarsarniarlugu oqaatsit pingaruteqarnerat oqallisigisallugu. IKIIN 2014-imiit oqaatsitigut periusissiaq pillugu saqqummiussivoq, aamma Oqaasilerisunit sinniisooq oqaatsinut tunngasutigut kalaallit misilittagaat pillugit saqqummiussaqqarluni.

Digitalikkut tusagassiutini innuttaasunik sullissineq pillugu sammisaqarluni oqallinneq

Kultureqarnermut Naalackersuisoq sinnerlugu Naalackersuisoqarfik Kultureqarnermut ministerit ukiumoortumik ataatsimiinneranni (MR-K 1/15) maj 2015-imi Savalimmiuni peqataavoq. Ataatsimiinnermut atasumik Nunani Avannarlerni innuttaasunik sullissivinni kiffartuussivinnut sinniisut sammisaqarlutik oqallinneq ingerlanneqarpoq, taaguuteqartoq: "Digitalikkut qinigassaqarfiusumi nunani avannarlerni innuttaasunik kiffartuussinermi tusagassiutit". Digitalikkut tusagassiorfiusumi Nunani Avannarlerni innuttaasunik kiffartuussiviit inuit oqartussaaqataaneranni oqallinnermut suli tapersersuissasut aamma nutaarsiassatigut pituttugaannginnissaq qulakkeerneqarluni.

19.3. ILISIMATUSARNEQ

Issittumi, Europami nunallu tamalaat akornanni allani ilisimatusarnikkut attaveqatigiiffeqarneq Kalaallit Nunaannut pingaaruteqarluinnarpoq, nunat amerlanerpaat assigalugit ilisimatusarnikkut atugassiissutinik killeqartunik tamanna atugassaqartitsivoq. Ilisimatusarnikkut anguniakkat Kalaallit Nunaanni pisortat suliffeqarfii ilisimatusarnermik suliaqartut aqqutigalugit ilaatigut anguniarneqartarput ilaatigullu aamma Danmarkimi nunanilu allani pisortat suliffeqarfii suleqatigalugit

anguniarneqartarlutik, aammalumi Danmarkimi nunanilu allani pisortat suliffeqarfii Kalaallit Nunaanni Kalaallit Nunaallu pillugu ilisimatusarnissat kajumernartunngortinniarneqartarput.

IKIIN Japanimi aamma Kinami Nunat Issittoq pillugu ilisimatusarfiinik oqaloqateqarpoq, taakku aggustip aamma septembarip qaammataanni Nuummukassallutik. Pulaarnerup siunertaraa ilisimatusarfitta ilaanik ilisimatusarnikkut suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutinik sutigut pilersitsisoqarsinnaanersoq misissussallugu.

Matuma allannerani nunat tamalaat ataatsimeersuarnerat ammarneqaqqammerpoq taaguuteqartoq: Ilulissat Climate Days, DTU Spacemit aqqqissuunneqartoq, nunani avannarlerni peqatigisat aamma Kalaallit Nunaat pillugu Det Europæiske Rumagentur (ESA) suleqatigalugit.

Ilinniartitaaneranut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfik ilisimatusartut suleqatigiiffianni Joint Committeemi sinniisoqarpoq, kiisalu Issittumi Siunnersuisoqatigiinni Task Forcemi suleqatigiinni.